

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 0

Handwritten text on the right edge of the page, partially obscured by the binding.

Handwritten checkmark.

**POLSKIE
KOPALNIE SKARBOWE**

NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SOCIÉTÉ FERRIÈRE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILÉSIE.

**KRÓLEWSKA HUTA G. ŚL.
RYNEK, L. 915.**

TELEFONY: KRÓLHUTA 636-640 I KATOWICE 972.

SPRZEDAŻ

WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW I SIARCZAMONU
Z KOPALNÍ „KRÓL” BIELSZOWICE, KNURÓW.

ADR. TELEGR. SKARBOFERME KRÓL. HUTA.

TOWARZYSTWO

Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza

S. A.

Zarząd Główny i Biuro Sprzedaży
Warszawa, Moniuszki 10,
Telefony: 51-61, 67-27

ZAKŁADY W SOSNOWCU I ZAWIERCIU WYTWARZAJĄ:

Rury bez szwu i spawane do gazu i wody, czarne i ocynkowane, rury do kanalizacji wzamian lanych, rury do kotłów różnych systemów, parowozowe i inne; łączniki do nich, rury cienkościenne precyzyjne do wyrobu rowerów, aeroplanów, mebli i różnych aparatów. Wężownice z rur bez szwu wszelkich kształtów i wymiarów. Słupy rurowe do lamp łukowych, tramwajów, telefonów i telegrafu, poprzeczniki, konsole i t. p. do telegrafu i telefonów. Blachy żelazne i stalowe. Beczki stalowe do płynów, pomalowane i ocynkowane. Żelazo handlowe wszelkich fasonów i stal oraz żelazo kalibrowane. Żelazo do wyrobu podków. Wały stalowe. Walcówka do wyrobu gwoździ i drutu. Żelazo do wyrobu podkowiaków (hufnali). Żelazo na nity i śruby. Żerdzie wiertnicze i druty pompowe. Lemiesze, odkładnie i płozy ze specjalnej i chromo-niklowej stali do pługów różnych systemów. Lemiesze i odkładnie do traktorów. Odlewy stalowe ze stali specjalnej z pieców elektrycznych.

Na P. W. K. nagrodzeni zostaliśmy:

za rury precyzyjne, części pługów i wężownice oraz rury profilowe
z odznaczeń rządowych — Złotym Medalem
„ P. W. K. — Wielkim Złotym Medalem

G I E S C H E

Węgiel—Cynk—Blacha ołowiana

Ołów—Rury ołowiane—Kadmium

Kwas siarkowy

GIESCHE SPÓŁKA AKCYJNA
KATOWICE, UL. PODGÓRNA 4

WIELKA NAGRODA
GRAND PRIX
MINISTERSTWA
PRZEMYSŁU
i HANDLU

PIERWSZA FABRYKA LOKOMOTYW W POLSCE

SPÓŁKA AKCYJNA

WIELKI MEDAL
ZŁOTY
POWSZECHNEJ
WYSTAWY KRAJO-
WEJ W POZNANIU

Zakłady w Chrzanowie (Wojew. Krakowskie)
Zarząd w Warszawie, Moniuszki 2-a m. 2.

BUDUJE:

Normalnotorowe lokomotywy towarowe i osobowe najnowszej konstrukcji oraz przetokowe;
Lokomotywy wąskotorowe od 50 KM do 400 KM i wyżej dla wszystkich szerokości toru;
Motorowe walce szosowe różnej wielkości;
Rozrywacze (Oskardniki);
Części zapasowe do lokomotyw i walców.

GÓRNOŚLĄSKIE ZJEDNOCZONE HUTY KRÓLEWSKA I LAURA

SPÓŁKA AKCYJNA GÓRNICZO-HUTNICZA

Kościuszki Nr. 30 KATOWICE Adr. telegr. „Laura”

TELEF. Nr. 600, 899, 2262, 2263

dostarczają:

węgiel, koks, żelazo walcowane, blachy zbiornikowe i kotłowe,
blachy dachowe, blachy faliste, rury gazowe i kotłowe.

Chłodnie i wytwórnie lodu syst. Quiri-Rau. Kompresory. Żórawie (krany) wszelkich typów. Transportery kubłowe i taśmowe. Zbiorniki żelazne do wszelkich celów. Odlewy żeliwne i stalowe, surowe i w stanie obrobionym. Walce żeliwne utwardzone. Michy dla przemysłu chemicznego. Mosty żelazne kolejowe i drogowe. Hangary lotnicze. Maszty radjowe. Konstrukcje żelazne dachowe. Zwrotnice kolejowe. Wagony towarowe do wszelkich celów. Sprężyny. Zestawy kołowe. Części tłoczone i kute do wagonów i samochodów.

POLSKIE TOW. AKUMULATOROWE, SP. AKC. BIAŁA-K/BIELSKA

ODDZIAŁ HURTOWEJ SPRZEDAŻY — WARSZTATY NAPRAW — REPREZENTACJA

WARSZAWA, UL. KOPERNIKA 13, TELEF. 339-09

ŁÓDŹ, ZIELONA 10, TELEF. 111-76

Kapitał zakładowy zł. 1,200.000.—

AKUMULATORY „PETEA”

Baterje stabilne: do oświetlania i siły

Baterje do oświetlania wagonów

Baterje do lokomotyw elektrycznych

Baterje do wózków elektrycznych

Baterje do telegrafów i telefonów

Baterje do radja: anodowe-katodowe

Baterje do samochodów: oświetleniowe-starterowe

Kosztorysy, informacje, porady techniczne—Montaże nowych bateryj—Remonty starych bateryj—Odszlamowania

Dozory—Konserwacja akumulatorów według umowy.

Na wezwanie natychmiast wyjazd osobisty — odwrotnie bezpłatnie.

Przedstawicielstwa dla radjo i samochodów we wszystkich miastach wojewódzkich.

PAŃSTWOWA WYTWÓRNA APARATÓW TELEGRAFICZNYCH I TELEFONICZNYCH

WARSZAWA, PRAGA, UL. GROCHOWSKA Nr. 30

TELEFONY: OGÓLNY 30-29 .. .. KIEROWNIK TECHNICZNY 15-24

KIEROWNIK HANDLOWY 30-00 .. .. BUCHALTERJA 143-30

DYREKTOR NACZELNY 30-07

APARATY TELEFONICZNE, ŁĄCZNICE (CENTRALE)
DLA LINJI PUBLICZNYCH WOJSKOWE I KOLEJOWE
APARATY TELEGRAFICZNE MORZOWSKIE TYPU
POCZTOWEGO I KOLEJOWEGO, APARATY
.. .. TELEGRAFICZNE JUZOWSKIE .. ..

BEZPIECZNIKI, PRZEŁĄCZNIKI, ODGROMNIKI i t. p. APARATY PRĄDÓW
SŁABYCH ORAZ CZĘŚCI SKŁADOWE DO WSZYSTKICH POWYŻSZYCH APARATÓW

BIELSKO - BIALSKA SPÓŁKA ELEKTRYCZNA I KOLEJOWA, SPÓŁKA AKCYJNA

Elektryczna Kolejka Bielsko Dworzec — Las
Cygański.

Komunikacja autobusowa z Bielska i Białej do
miejscowości u stóp Beskid i okolicy.

„BROWAR KUNTERSZTYN”, TOW. AKC. w Grudziądzu,

poleca swoje za wyśmienite uznane
piwa jasne eksportowe (gatunek Pilsieński)
ciemne eksportowe (gatunek Monachijski)
pełne słodowe „Karamel”.

Pod względem zbytu największy browar na
Pomorzu. Składnice we wszystkich miejscowościach
prowincji.

WIELKI SUKCES ROWERÓW „ŁUCZNIK” PAŃSTWOWE WYTWÓRNIĘ UZBROJENIA FABRYKA BRONI W RADOMIU

I NAGRODĘ

Dn. 25/V

W 105 Km biegu „Expressu Porannego”
w rekordowym czasie 3 godz. 14 m. 28 sek., zdobył
Wiktor Olecki na rowerze „Łucznik”.

I NAGRODĘ

Dn. 1/VI

W 100 Km jubileusz. biegu Amat. Kl. S.
w Jabłonie Legj. w doskonałym czasie 3 g. 18:50 zdo-
był Krawczyk na rowerze „Łucznik”.

I NAGRODĘ

Dn. 1/VI

W 135 Km biegu w Żórach na G. Śląsku
we wspaniałym czasie 4 godz. 16 m. zdobył Wiktor
Olecki na rowerze „Łucznik”.

II NAGRODĘ

Dn. 1/VI

W 135 Km biegu w Żórach na G. Śląsku
o pół koła za Oleckim zdobył Malczewski.

I NAGRODĘ

Dn. 22/VI

W biegu o mistrzostwo Woj. Kieleckiego
zdołał Tusznio na rowerze marki „Łucznik”.

„TERMAK”

TOWARZYSTWO BUDOWY DRÓG SMOŁOWCOWYCH,

Sp. z o. o.

KATOWICE, UL. KS. DAMROTA 10.

TERMAK

TESTRABIT

TERAMULS

ASMULS

najbardziej ekonomiczne nawierzchnie drogowe.

Zasadą nowoczesnego kupca jest :

„Największy
obróć i naj-
mniejsze
zapasy,

by nie więzić
kapitału
obrotowego”.

Zasadę tę realizuje SAMOLOT, przywożąc towary z odległych miast z szybkością telegraficzną.

Samoloty kursują codziennie. Niskie taryfy przewozowe. Ułatwione formalności celne. Dostawa do domów.

Informujcie się w biurach Polskich Linij Lotniczych „LOT”.

Polska sieć komunikacji powietrznej obejmuje:

Bydgoszcz, Katowice, Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa, Gdańsk, Brno w Czechosłowacji, Wiedeń, Czerniowce, Galati i Bukareszt.

Łódzkie Towarzystwo Elektryczne, Spółka Akcyjna

ROK ZAŁOŻENIA 1925

Kapitał akcyjny zł. w złocie 42,000.000, podzielonych na 84.000 akcji.

Tel. Dyrekcji 134-43, 134-44.

Stan na 1 kwietnia 1930 r.

7 turboagregatów o 45.850 kW mocy i 1 nowy turboagregat o mocy 22.000 kW, uruchomienie którego nastąpi w miesiącach letnich tegoż roku.

20 kotłów o powierzchni ogrzewalnej 8.880 m² i nowe 4 kotły o powierzchni ogrzewalnej 4.060 m², uruchomienie których nastąpi w miesiącach letnich bieżącego roku.

Sieć trójtorowych przewodów napowietrznych wynosi 214.015 m, w czym 21.900 m na 30.000 V napięcia, 121.645 m — 3.000 V i 70.863 m dla oświetlenia ulic — 125 V.

Sieć kablowa ogólnej długości 571.870 m, w czym 24.338 m na 30.000 V napięcia, 259.103 m na 3.000 V, 222.083 m — 125 V i 71.581 m dla oświetlenia ulic.

Transformatorów sieci 1.394 szt. o 53.308 kVA mocy.

Ogólna ilość odbiorców 79.861, a moc zainstalowanych odbiorników 87.273 kW.

W ciągu 1929 roku wyprodukowano 113,371.340 kWh energii elektrycznej, z czego sprzedano 91,691.989 kWh, w czym około 20,74% na światło, a 79,26% na siłę.

LIGNOZA

SPÓŁKA AKCYJNA

WSZELKIE MATERJAŁY WYBUCHOWE I ŚRODKI
ZAPALCZE ORAZ PAPIERY DRZEWNE I BEZ-
DRZEWNE RÓŻNYCH GATUNKÓW

FABRYKI:

W KRYWAŁDZIE, POW. RYBNICKI, W PNIOWCU,
POW. TARNOGÓRSKI, W STARYM BIERUNIU,
POW. PSZCZYŃSKI

GENERALNA DYREKCJA: KATOWICE, UL. DWORCOWA 13
TELEF.: 1355, 1520, 2958

„TRI”

TOWARZYSTWO ROBÓT INŻYNIERSKICH

SPÓŁKA AKCYJNA

SIEDZIBA: POZNAŃ, UL. GROTTGERA 14

ADRES TELEGRAFICZNY: „TRI” POZNAŃ

TELEFONY: 6837 i 6838

KONTA BANKOWE: BANK POLSKI, BANK ZWIĄZKU SPÓLEK ZAROBKOWYCH, BANK MIASTA POZNANIA, BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO ODDZIAŁ W POZNANIU, P.K.O. KONTO CZEKOWE 201.796.

REPREZENTACJA W WARSZAWIE: WARSZAWA, UL. NOWY-ŚWIAT NR. 38. TELEF. 133-83 i 291-45.

BIURA BUDOWLANE: KATOWICE, UL. 3 MAJA 29, TELEF. 2088, ADRES TELEGRAFICZNY: „TRI” KATOWICE; GDAŃSK, KASSUBISCHER MARKT NR. 21, TELEFON 26677. GDYNIA TELEFON 1004.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE: STRZELNO TARTAK I CEGIELNIA, TELEF. NR. 12; MIECHUCIN (POMORZE) KAMIENIOŁOMY, TELEFON MIECHUCIN NR. 2; BIAŁOBLOTA, FABRYKA WYROBÓW CEMENTOWYCH, TELEFON. BYDGOSZCZ NR. 488.

WYKONYWUJE I PROJEKTUJE WSZELKIE PRACE INŻYNIERSKO-BUDOWLANE: KOLEJE, DROGI BITE, MOSTY, ROBOTY WODNE, PORTY, ZAKŁADY FABRYCZNE, KANALIZACJE MIAST, WODOCIĄGI, KONSTRUKCJE ŻELAZOBETONOWE I WYROBY CEMENTOWE.

PROJEKTY — WYKONANIE — PORADY TECHNICZNE.

Centralna Poznańska Fabryka Wyrobów Gumowych, S. A.

POZNAŃ — STAROŁĘKA

WYRABIA

OPONY SAMOCHODOWE I ROWEROWE

„STOMIL”

Pierwsza w Polsce fabryka opon samochodowych pierwszorzędnej jakości, nie ustępującej towarom zagranicznym.

JAKOŚĆ i STAŁOŚĆ

marek produktów naftowych gwarantowana

KOPALNIE
w Borysławiu, Mrażnicy i Bitkowie.
FABRYKA GAZOLINY
w Borysławiu
RAFINERJA
w Libuszy
**ORGANIZACJA
SPRZEDAŻY**
obejmuje około 1000 stacji benzynowych
i punktów sprzedaży zaopatrzonych
w 600 pomp. Standard Nobel zatrudnia
przeszło 3000 polskich pracowników.

W ciągu ostatnich trzech lat firma Standard Nobel w Polsce należycie zorganizowała w całym kraju sprzedaż i obsługę, gwarantując publiczności: automobilistom, fabrykantom i innym konsumentom produktów naftowych — szybko i dobrze wykonaną dostawę produktów odpowiednich

gatunków, po cenach normalnych. Uprzejmość i fachowość naszych pracowników stale zwiększa zaufanie polskiej publiczności. Sztabę i Koło „Standard” i „Stanob” rozpoznają wszyscy natychmiast, jako godło oszczędności przy użyciu produktów naftowych.

S T A N D A R D N O B E Ł w P O L S C E S. A.
CENTRALA, ALEJA JEROZOLIMSKA 57. WARSZAWA

POLSKIE ZAKŁADY SKODY

SP. AKC.

WYRABIAJĄ SILNIKI LOTNICZE

L I C E N C Y J N E:

LORRAINE 400 i 450 KM.

WRIGHT 220 KM.

JUPITER 500 KM.

WŁASNEJ KONSTRUKCJI:

S - 29 550 KM.

G - 594 100 KM.

Kable elektryczne dla wysokiego i niskiego napięcia.
Motory i aparaty elektryczne, tablice rozdzielcze
i transformatory.

ZARZĄD I FABRYKI: WARSZAWA - OKECIE

skrz. poczt. 418, tel. 21-21. 315-61, 315-62, 530-49, 532-75

Biuro zakupów: Warszawa, ul. Złota 68. tel. 74-84 i 514-28

ADRES TELEGRAFICZNY: S K O D A L O T - W A R S Z A W A

POPULARNOŚĆ DOWODEM WARTOŚCI

LICZNE ZALETY, KTÓRE CECHUJĄ SAMOCHODY CITROËN, ZAPEWNIŁY IM OLBRZYMIĄ POPULARNOŚĆ W CAŁYM ŚWIECIE. I W POLSCE SĄ ONE ODDAWNA BARDZO CENIONE. OBECNIE, DZIĘKI CZĘŚCIOWEJ PRODUKCJI W KRAJU, SĄ ONE DOSTĘPNE DLA SZEROKICH SFER I Z DNIEM KAŻDYM WZRASTA LICZBA ICH ZWOLENNIKÓW.

MIMO SILNEGO KRYZYSU, KTÓRY PRZEŻYWA CAŁY KRAJ

WARSZAWSKA FABRYKA

CITROËN

aby sprostować wciąż rosnącemu zapotrzebowaniu

PODWOIŁA ILOŚĆ ROBOTNIKÓW

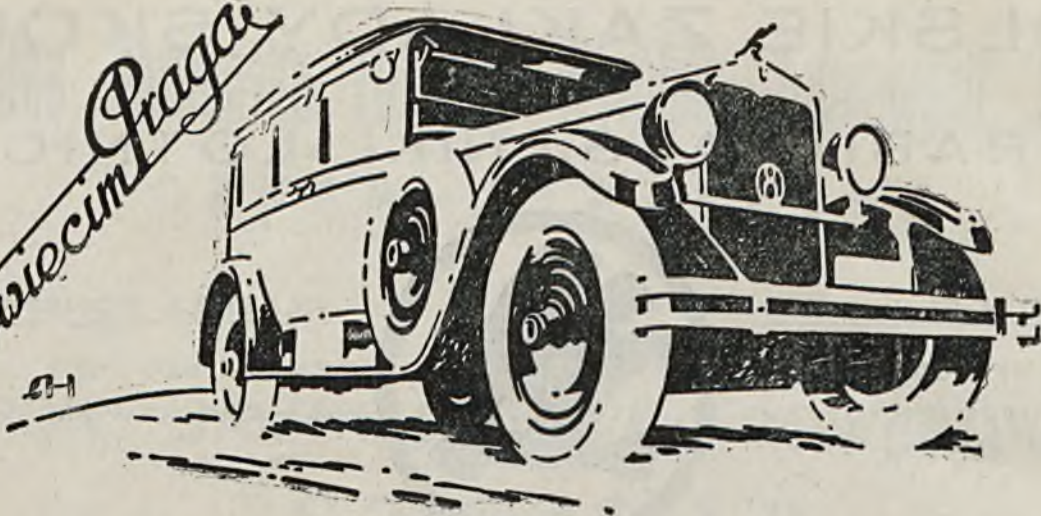
w ciągu pierwszych 6 miesięcy roku bieżącego.

Ostatnie modele z montowni warszawskiej wystawione są w salonie Wierzbowa 6

POLSKIE TOW. SAMOCHODÓW CITROËN W WARSZAWIE

CZERNIAKOWSKA 199, TELEFON 540-77

Oświęcim Praga

**SAMOCHO DY OSOBOWE
CIĘŻAROWE AUTOBUSY**

OŚWIĘCIM-PRAGA

**ZNA CZNA ZNIŻKA CEN WOBEC
CZĘŚCIOWEGO WYROBU W KRAJU**

**Centralne Zakłady Naprawy i Składy
części zapasowych
w OŚWIĘCIMIU**

PRZEDSTAWICIELSTWA:

„OŚWIĘCIM - PRAGA - AUTO“

**Warszawa: Kredytowa 4. Tel. 291-34
Telegr. „Centropług“.**

Lwów: Jagiellońska 7. Tel. 3 05.

**Poznań: Plac Wolności 11. Tel. 55-33.
Telegr. „Autopraga“.**

Katowice: Pl. Wolności 9. Tel. 31-41

Kraków: Kremerowska 6. Tel. 23-67

„O Ś W I Ę C I M“

**Zjednoczone Fabryki Maszyn
i Samochodów S. A.**

Tel. 47. Oświęcim II. Telegr. „Famis“

ROZPOCZYNAJĄC SWĄ DZIAŁALNOŚĆ

**JAKO ODDZIAŁ NAJWIĘKSZEJ W EUROPIE
FABRYKI SAMOCHODÓW CIĘŻAROWYCH**

MORRIS COMMERCIAL CARS LTD., Soho, Birmingham (Anglja)

pozwalamy sobie zaofiarować

PODWOZIA, SAMOCHO DY CIĘŻAROWE I AUTOBUSY

o konstrukcji dostosowanej do polskich dróg. Specjalnej uwadze polecamy **NOWY TYP P. II „LEADER“**, który został skonstruowany ze szczególnem uwzględnieniem polskich warunków komunikacyjnych, po przeprowadzeniu dokładnych badań naszych specjalistów.

Jesteśmy w możności sprostać wszelkim wymaganiom naszych klientów i dążyć będziemy, aby posiadacze naszych wozów mieli zapewnioną **jaknajdalej idącą obsługę.**

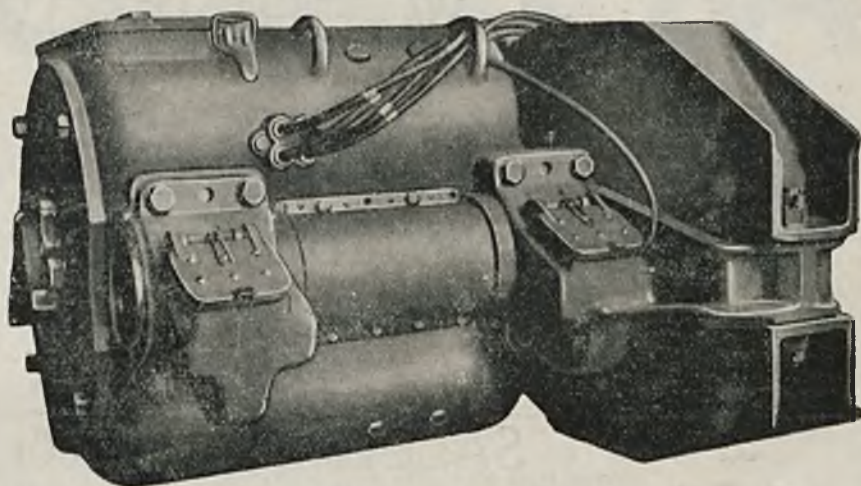
MORRIS COMMERCIAL

SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

Tymczasowy adres: **Warszawa, Twarda 64. Tel.: 311-38, 311-39, 311-40, 26-03.**

BBC

POLSKIE ZAKŁADY ELEKTRYCZNE
B R O W N B O V E R I
S. A. WARSZAWA. TELEF. 546-80 DO 85
FABRYKI W ŻYCHLINIE I CIESZYNIE.

URZĄDZENIA TRAKCJI
ELEKTRYCZNE J.
OŚWIETLENIE ELEK-
TRYCZNE WAGONÓW.

SILNIK TRAKCYJNY GTM 21.

ZAKŁADY HOHENLOHEGO

HOHENLOHE-WERKE, Spółka Akcyjna

WEŁNOWIEC, G. ŚL.

HOHENLOHEHÜTTE O.S.

TELEFON ZARZĄDU GŁÓWNEGO: KATOWICE, Nr. 440, 447
ADRES DLA DEPEZ: HOHENLOHE WEŁNOWIEC GÓRNY ŚLĄSK

Oddział I. — Węgiel Oddział II. — Metale

Węgiel płomienny z kopalń: Maks —
Wujek — Zjednoczona Hohenlohe-Fanny
Brykiety z kopalni „Wujek“ o znaku H. W.

Firma sprzedawcza:
„FULMEN”

Górnośląski Handel Węgla, Sp. z ogr. odp.
KATOWICE, UL. JULJUSZA LIGONIA Nr. 3, 5, 7.

Blacha cynkowa Cynk H. H. Korona
Cynk Hohenlohe (podwójnie rafin.)
(rafin. i nierafin.) Pył cynkowy
Oryginalny ołów hutniczy

Oddział III. — Kwasy

Kwas siarkowy (60°) technicznie czysty
Kwasy siarkowe od 92 — 100%
Oleum 12% Oleum 20%

PAŃSTWOWA FABRYKA
ZWIĄZKÓW AZOTOWYCH
W CHORZOWIE

DOSTARCZA NA DOGODNYCH WARUNKACH:

AZOTNIAK
SALETRE „NITROFOS”
SALETRE AMONOWĄ
SYNTETYCZNA SALETRE SODOWĄ
KWAS AZOTOWY
WODE AMONJAKALNĄ
AMONJAK SKROPLONY

AZOTNIAK I SALETRE „NITROFOS” MOŻNA NABYĆ ZA POŚREDNICTWEM
WSZYSTKICH ORGANIZACJI ROLNICZO-HANDLOWYCH W KRAJU

WSZELKICH INFORMACJI UDZIELA:
PAŃSTWOWA FABRYKA ZWIĄZKÓW AZOTOWYCH
W CHORZOWIE

POLSKA GOSPODARCZA

DAWNIEJ PRZEMYSŁ I HANDEL

TYGODNIK WYDAWANY PRZEZ MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU
PRZY WSPÓŁDZIAŁE MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA ORAZ KOMUNIKACJI

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	STR.		STR.
IDEA MIĘDZYNARODOWEJ WYSTAWY KOMUNIKACJI I TURYSTYKI — <i>PROF. ST. ROPP.</i>	1361	NOWE SPÓŁKI AKCYJNE	1382
KOLEJE NA WYSTAWIE KOMUNIKACYJNO-TURYSTYCZNEJ W POZNANIU — <i>J. G.</i>	1363	NOWE EMISJE W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	1382
O ROZWÓJ TURYSTYKI W POLSCE — <i>A. RĘPECKO.</i>	1365	PODWYŻSZENIE KAPITAŁÓW ZAKŁ. W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	1382
		TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	1383
ŻYCIE GOSPODARCZE:		SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
GÓRNICtwo I PRZEMYSŁ:		PODATKI I OPŁATY.	1383
PRZEMYSŁ NAFTOWY	1368	RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	1384
PRZEMYSŁ CHEMICZNY.	1369	Z BANKU POLSKIEGO	1385
ROLNICTWO	1370	PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
Konferencja w sprawie przemysłu rolnego		REORGANIZACJA ADMINISTRACJI PORTÓW NIEMIECKICH PO WOJNIE — <i>DR. FELIKS HILCHEN.</i>	1386
HANDEL:		WYDATKI I DOCHODY BUDŻETOWE PAŃSTW — <i>S. MOSZCZYŃSKI.</i>	1389
OKAZJE DO HANDLU Z ZAGRANICĄ	1372	KRONIKA ZAGRANICZNA:	
TARGI I WYSTAWY	1372	OGÓLNE	1391
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	1373	FRANCJA	1394
RYNEK AKCYJNY	1375	ANGLJA	1394
CŁA ORAZ REGLAMENTACJA HANDLU ZEWNĘTRZNEGO	1376	STANY ZJEDNOCZONE AM.	1395
KOMUNIKACJA I TRANSPORT.	1378	NIEMCY	1395
Pierwszy Polski Kongres Komunikacji Autobusowej — <i>J.</i>		WŁOCHY	1397
ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE.	1379	RUMUNJA	1397
PRAWO I SĄD W ŻYCIU GOSPODARCZYM:		SZWECJA	1397
ORZECZNICTWO SĄDOWE	1381	LITWA	1398
KRONIKA BIEŻĄCA:		SPRAWY CELNE ORAZ REGLAMENTACJA HANDLU ZEWNĘTRZNEGO W PAŃSTWACH ZAGRANICZNYCH	1398
PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	1382	Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	1399

IDEA MIĘDZYNARODOWEJ WYSTAWY KOMUNIKACJI I TURYSTYKI

W POCZĄTKACH historii wystaw powstały dwa różne typy tych imprez — typy, które nazwiemy protekcyjnym i liberalnym.

Prawozorem wystawy protekcyjnej stała się krajowa wystawa, urządzona w Paryżu w 1798 r. przez Ministra Spraw Wewnętrznych, Fr. de Neufchateau, który cel tej imprezy w sprawozdaniu dla władz departamentalnych scharakteryzował w sposób następujący:

„Wystawa nie była zbyt liczna, ale była to pierwsza kampanja i wypad ten był zabójczy dla przemysłu angielskiego. Nasze fabryki są arsenałem, skąd winna iść broń jak najbardziej dotkliwa przeciwko państwu brytyjskiemu”.

O wiele szersze i wręcz przeciwne cele postawiono powszechnej wystawie londyńskiej 1851 r., pierwszej wystawie międzynarodowej w świecie. O ile wystawę paryską 1798 r. można uważać jako pro-

tekcjonistyczną, skierowaną przeciwko przemysłowi angielskiemu, o tyle wystawę londyńską 1851 r. nazwać można prawzorem wystaw liberalistycznych. Nie należy jednak sądzić, jakoby Anglja powodowała się przytem jedynie wzniosłymi pobudkami ideowymi. Decydując się bowiem na uczynienie z wystawy kilkumiesięcznego emporjum dla porównania sił ludzkich, talentów, zasobów, gatunków surowców i wyprodukowanych wyrobów, Anglja miała cel czysto praktyczny, zgóry wystawie wytknięty i dokładnie przemyślany przez angielskich ekonomistów i mężów stanu.

Zmobilizowała ona w związku z tem swych uczonych teoretyków i praktyków życia gospodarczego, polecając im badanie i studjowanie wystawy dla zapoznania się ze stanem surowców na całej kuli ziemskiej i ze stanem produkcji światowej, jej warunkami i potrzebami. Była to pierwsza sposobność tego rodzaju, a chłodny umysł angielski wyliczył, że ryzyko opanowania rynku brytyjskiego przez towary zagraniczne jest o wiele mniejsze od otwierających się możliwości ekspansji wyrobów angielskich na cały świat. Anglja w obliczeniach swoich nie pomyliła się, a wystawa londyńska 1851 r. stała się jednym z ważniejszych momentów w historii rywalizacji świata oraz wyrazem zwycięstwa idei liberalizmu gospodarczego. Odtąd ten typ wystaw międzynarodowych coraz częściej się pojawiał.

„L'histoire est la maitresse de la vie”. W tem tkwi przestroga przed zbyt pochopnem nowatorstwem oraz rada, aby korzystać z doświadczeń, nabytych w przeszłości. Jest niewątpliwie dobrze, że w dziedzinie wystawiennictwa czerpiemy z doświadczeń, nagromadzonych w ciągu dziesiątków lat przez kraje cywilizowane, a szczególnie dobrze się stało, że ideę wystaw międzynarodowych zrealizowaliśmy w dziedzinie komunikacji i turystyki.

Ta bowiem dziedzina w Polsce znajduje się obecnie w zaraniu wielkich poczynań, wielkich twórczych wysiłków nad jej podniesieniem. Upowszechniła się świadomość, że rozwój sieci ko unikacyjnej decyduje o żywotności organizmu gospodarczego jako całości, umożliwia bowiem i ułatwia szybką i sprawną wymianę walorów, zbliża wytwórcę i konsumenta, przyspiesza tętno życia przemysłowego i handlowego. Upowszechniła się świadomość, że rozwój komunikacji posiada znaczenie kluczowe dla życia gospodarczego, przedrenowanie bowiem terenu żyłami komunikacyjnymi użyźnia je i podnosi. Ruch osobowy zaś, który wzmaga się dzięki rozwojowi komunikacji, stawia nas wobec konieczności organizowania i scharmonizowania turystyki, która powinna — zamiast ciążyć, jak dotychczas, miljonowym ciężarem na bilansie płatniczym kraju — stać się jedną z czynnych jego pozycji. W chwili, gdy znajdujemy się w pierwszej fazie rozbudowy komunikacji i turystyki, odbywa się „Komtur” w Poznaniu. Cele Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki są w najszerzszym tego słowa znaczeniu liberalistyczne. Chodzi mianowicie w pierwszej linii o to, aby na wielkim tym przeglądzie przekonać się, które z wystawionych przedmiotów bardziej nadają się dla naszych potrzeb, t. j. jakie eksponaty mają być objęte planami inwestycyjnymi.

Programy P. K. P. i Departamentu Drogowego M. R. P. przewidują konieczność miliardowych inwestycji dla rozszerzenia sieci kolejowej i drogowej; podobnie wielką przyszłość ma przed sobą żegluga wodna. Są w przebudowie prawie wszystkie radjosta-

cje polskie, wskutek czego cała Polska będzie dostępna dla detektorowego odbioru. Toczą się pertraktacje z kilku grupami światowemi o elektryfikację 9 województw. Za tem pójdzie częściowo elektryfikacja kolei; sieć autobusowa przewyższa sieć kolejową o 100% pod względem długości. Wprowadza się elektrobusey lokalne, a przewidziane są również dalekobieżne. Kalkuluje się budowę trzech mostów na Wiśle i jednego na Dniestrze. Projektuje się budowę kolei podziemnych. Fabryki karoseryj i samochodów rozrastają się, stwarzając rynek dla przemysłu pomocniczego. Towarzystwa tramwajowe 11 miast Polski zakupują tramwaje. Flota polska wzrosła w jednym roku o 17.000 tonn. Linje komunikacji lotniczej w Polsce stale zwiększają swój zasięg i dokupują nowe samoloty. Popularyzuje się coraz bardziej sport motorowy. Modernizacja fabryk wymaga ulepszenia środków transportowych i t. d., i t. d.

Polska, znajdująca się w przededniu wspaniałego rozkwitu, potrzebuje dokonania miliardowych inwestycji w maszynach, przyrządach, narzędziach i środkach pomocniczych, służących dla rozbudowy komunikacji, których przeglądem wszechstronnym jest Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki.

W pierwszych tygodniach istnienia aparatu wystawowego słyssało się zdania, że wystawa komunikacyjna nietylko nie idzie po linii interesów gospodarczych kraju, lecz im się przeciwstawia, bo przyczyni się do wzmoczenia importu zagranicznego. Zwykliśmy wówczas byli odpowiadać, że nawet gdyby przewidywania te się sprawdziły, gospodarstwo krajowe odniosłoby — nie stratę, a korzyść z takiego produkcyjnego przywozu, dzięki któremu udostępni się szerokie pole kraju rozwojowi gospodarczemu. A zresztą równie dobrze, jak wynik debetowy, przewidywać można wynik dodatni dla bilansu handlowego Wystawy Komunikacji.

Nasz przemysł górnośląski bowiem, jak również nasze fabryki lokomotyw, wagonów, samolotów, radjosprzętu, karoseryj i t. d. produkują wyroby bynajmniej nie gorsze od produktów zagranicznych pod względem jakościowym, a nieraz znacznie od nich tańsze głównie na skutek niższych płac robotniczych. Wystawa daje nam sposobność przekonania się o słuszności powyższego twierdzenia, która dla zwiedzającego wystawę nabywa siłę aksjomatu.

Możność porównania wyrobów krajowych z zagranicznymi na niejednej w swoim rodzaju wspólnej platformie, jakie nam daje M. W. K. T., umożliwia wysnucie wniosków o wartości naszej produkcji pod względem technicznym i handlowym. Tam, gdzie stwierdzamy niższość naszych wyrobów w stosunku do wytworów konkurencyjnych, obserwacje nasze umożliwiają nam poprawę wytwórczości. Natomiast tam, gdzie zauważamy wyższość naszej produkcji nad zagraniczną, obserwacje nasze utwierdzają nas w przeświadczeniu, że spokojnie możemy posługiwać się odnośnym materiałem krajowym przy realizowaniu wspomnianych planów inwestycyjnych. Więcej jeszcze: nietylko my sami przekonywaliśmy się o wyższości szeregu produktów polskich w porównaniu z konkurencyjnymi eksponatami zagranicznymi; przekonali się o tem nasi goście zagraniczni, którzy odwiedzili Międzynarodową Wystawę Komunikacji i Turystyki w wielkiej liczbie, w wielkim i dobranem gronie. Na otwarciu Wystawy przybyli, jak wiadomo, w liczbie kilkuset uczestnicy Kongresu Międzynarodowego

Związku Towarzystw Komunikacyjnych, do której to organizacji należy przeszło 1.000 wielkich przedsiębiorstw komunikacyjnych: tramwajowych, autobusowych, kolejek podziemnych, linii nawigacyjnych i lotniczych, pokrywających siecią transportową obszar 64 krajów na pięciu kontynentach świata i przedstawiających rynek zakupu o pojemności blisko \$ 2 miljard. rocznie.

Pokazanie ekspertom całego świata wytwórczości polskiej była to okazja, jaka zapewne nieprędko nadarzy się wytwórciom naszym. Odbył się na M. W. K. T. egzamin, a trwa dalej lekcja.

Z lekcji tej powinni skorzystać wszyscy, dla których Wystawę stworzono, a więc przede wszystkim liczne zastępy inżynierów kolejowych i drogowych, specjaliści z zakresu komunikacji samochodowej, tramwajowej, powietrznej. Wystawę ujrzyć powinni przedstawiciele władz państwowych, samorządów wojewódzkich, powiatowych i miejskich; dalej: osoby, zatrudnione w dziedzinie telegrafii i telefonii, jak również zainteresowani radiotelegrafją; last, not least, niewątpliwie korzyści odniosłoby kupiectwo, któremu M. W. K. T. daje liczne sposobności do zawarcia interesujących stosunków handlowych z firmami krajowymi i zagranicznymi; wreszcie, młodzież studująca, zarówno na wyższych uczelniach, jak i wyższych szkołach średnich, znalazłaby na Wystawie bardzo pouczające zobrazowanie tak niezwykle ważnych dziedzin z życia zbiorowego, jakimi są komunikacja i turystyka. Mylny jest pogląd, jakoby M. W. K. T. była wystawą aż tak specjalną, że nie mogłaby zainteresować niefachowca; przeciwnie, wszechstronnością swoją i oryginalnym ujęciem skupia uwagę nawet zwykłego widza.

Lekcja poglądowa, o której mowa była powyżej, odbywa się również w klasie turystyki. Dla turystów zagranicznych Polska, jak dotychczas, jest terenem

dziewiczym, nieznanym. Bardzo to dobrze, bo właśnie „egzotyzm polski” jest bardzo cennym walorem atrakcyjnym. Wiadomo, że poszukuje się obecnie nowych terenów turystycznych. Szczególnie w turystyce amerykańskiej propaguje się hasło „out of the beaten trail” — precz z utartych dróg! Poza tem Polska posiada niewątpliwie szereg poważnych walorów turystycznych, uwypuklonych w sposób wyraźny na M. W. K. T. Niektóre z nich (łowiectwo i rybołwstwo turystyczne) nie ustępują w swej oryginalności i bogactwie przyrody w niczem atrakcyjnym zagranicy.

Nie mają one jednak tej siły przyciągającej, jaką być mogły. Powodem tego jest nie wyłącznie brak propagandy, jak się to dość powszechnie słyszy, lecz tysiące niedociągnięć, wielka ilość często drobnych braków i niedomagań, które w sumie sprawiają, że naturalne walory turystyczne Polski są zupełnie przysłonięte temi brakami, i że z nich nie korzysta w należytym im mierze już nietylko cudzoziemiec, ale sam krajowiec.

Choć i w tej dziedzinie w ubiegłych latach sporo się poprawiło, to jednak moc jeszcze pozostaje do odrobienia. Otóż Wystawa spełnia niewątpliwie dwa zadania: stanowi wspaniałą okazję do propagandy turystyki w Polsce wśród obcych gości oraz przyczynia się waleń do wytknięcia wytycznych, po których iść winna „polityka turystyczna”.

Zarówno w zakresie komunikacji jak i turystyki M. W. K. T. jest przeglądem tego, co mamy, i tego, czego nam brak.

Jednak dzisiaj już twierdzić można, że Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki wykazała i utrwaliła przekonanie, że polski przemysł komunikacyjny i turystyka polska zdobyły nagrodę samowystarczalności.

Prof. St. Ropp

KOLEJE NA WYSTAWIE KOMUNIKACYJNO-TURYSTYCZNEJ W POZNANIU

W CIĄGU ostatnich 3 lat po raz trzeci Polskie Koleje Państwowe czynią przegląd publiczny swego dorobku i swoich doświadczeń. Targi Wschodnie we Lwowie, Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu i obecny Kom-Tur Międzynarodowy — to 3 szczeble, po których P. K. P. wspinają się coraz wyżej i stąd coraz szerzej głoszą chwałę polskiego kolejnictwa, powstałego z ruin w dosłownem tego słowa znaczeniu.

Wielokrotnie powtarzany wysiłek wymagał ze strony Ministerstwa Komunikacji wzmoczonego nakładu pracy i środków, skierowanych do tego, aby każda wystawa następna przyniosła rzeczy nowe, obrazowała szczególnie inne dziedziny, wykazywała niesłabnący postęp kolejnictwa nawet w tych krótkich, bo rocznych zaledwie odstępach czasu.

I cel ten został całkowicie osiągnięty. Nawet laik w zakresie kolejnictwa, badacz powierzchniowy, musiał stwierdzić, że na każdej wystawie P. K. P. przedstawiane były odmiennie — i coraz lepiej. To też dorobek z 3 kolejnych wystaw stanowi dziś poważny fundament dla Muzeum Kolejowego, założonego przed

2 laty w Warszawie, którego troską będzie dziś nie dobór okazów, ale możliwość ich umieszczenia.

Stosownie do odrębnego charakteru wystawy tegorocznej pokaz P. K. P. nie był ześrodkowany w jednym miejscu, jak na Powszechnej Wystawie Krajowej, a musiał być rozrzucony w kilku miejscach, odpowiednio do rozczłonkowania wystawy na odrębne działy: budowy, eksploatacji, administracji kolei, taboru oraz turystyki.

Największą ilość i najciekawszych eksponatów zawiera pawilon główny Min. Komunikacji, pozostały z Wystawy zeszłorocznej, ale odnowiony i wewnątrz inaczej rozplanowany. Zawiera on okazy, zgrupowane w 14 działach, obrazujących całokształt budowy, eksploatacji i administracji P. K. P.

Poczynając od mapy historycznego rozwoju sieci kolejowej na ziemiach polskich od 1845 r., mamy tu przed oczami obraz stanu kolejnictwa w 1914 r., zniszczeń, spowodowanych w niem przez wielką wojnę światową oraz nasze lokalne wojny z Ukraińcami i Rosją, stopniową odbudową tych zniszczeń — dotąd, niestety, jeszcze w pewnych działach niezakończoną, budowę

nowych połączeń kolejowych, podjętą celem przystosowania zlepek z 3 sieci kolejowych do potrzeb nowego państwa, wreszcie zabiegi nad utrzymaniem nawierzchni, mostów i budynków.

Z wykresów dowiadujemy się, że z 89 miljn., wydanych w 1924 r. na inwestycje, wzrosła ta kwota w 1928 r. do 237 miljn., a w 1929 r. — pod wpływem prądu oszczędnościowego spadła do 179 miljn.

W dziale „Eksploatacji” zwracają uwagę liczne mapy i wykresy, charakteryzujące nasze stanowisko w Europie wśród kolei innych państw — zarówno co do wyposażenia w linie i tabor, jak i co do wyników pracy technicznej i handlowej. Widzimy z nich, że pomimo mniejszej zasobności w środki taborowe i techniczne P. K. P. nie ustępują większości kolei zagranicznych w zakresie natężenia i sprawności przewozów tak osobowych, jak i taborowych.

W dziale „Przewozów” na specjalne wyróżnienie zasługuje wielka mapa plastyczna wywozu z Polski i przywozu do Polski ważniejszych towarów oraz mapa pogładowa ilości i jakości masowych towarów, wysłanych ze stacyj P. K. P. tak do spożycia lub przeróbki wewnątrz kraju, jako też na wywóz zagranicę przez porty morskie oraz przez granicę lądową.

Wysoce charakterystyczna jest również mapa rozwoju przewozu ładunków z Polski w kierunku Bałtyku oraz pomiędzy Rzeszą Niemiecką a Prusami Wschodnimi. Jeżeli jeszcze w 1924 r. przewozy te były ilościowo niemal zupełnie równe, to w 1929 r. przewozy polskie w komunikacji z Bałtykiem wzrosły o 400%, wówczas gdy przewozy tranzytowe pomiędzy Rzeszą a Prusami zwiększyły się zaledwie o 60%. Mapa ta świadczy najlepiej, komu jest „korytarz pomorski” bardziej gospodarczo potrzebny.

Działy „Finanse” i „Personel” obrazują w postaci wykresów symbolicznych wartość majątku P. K. P. w rozmaitych jego działach, wpływy i wydatki, oraz stan ilościowy pracowników w odniesieniu do mierników pracy i do zajęcia w poszczególnych służbach, wreszcie wydatki kolei na uposażenie pracowników, cele humanitarne, emerytury i t. p.

W dziale „Sanitaryj i pomocy lekarskiej” widzimy kamery formalinowe do odkażania wagonów, modele wagonów sanitarnych i ratunkowych, plany szpitali i sanatorjów.

W związku z tym działem znajduje się nowy dział „Psychotechniki kolejowej”, nabierającej coraz większego znaczenia przy doborze pracowników i kwalifikowaniu ich do najbardziej odpowiadającego ich zdolnościom fizycznym i umysłowym rodzaju pracy. Widzimy tu skomplikowane przyrządy do badania szybkości i dokładności decyzji, uwagi, odporności na zmęczenie, współpracy wzroku i rąk i t. p. Zwłaszcza dokładna kopia budki maszynisty na lokomotywie, w której umieszczony kandydat na maszynistę musi pod okiem badacza ujawnić swe przygotowanie, reagując na przesuwające się na stojącym obok ekranie zdjęcia, wyobrażające niebezpieczeństwo zderzenia pociągów, przeszkody na torze, sygnalizację wszelkiego rodzaju i t. d. — wzbudza powszechne zainteresowanie, usprawiedliwione nowością pokazu, po raz pierwszy ukazującego się na wystawie.

Działy: „Gospodarki cieplnej”, „Trakcji i warsztatów” oraz „Zabezpieczenia ruchu pociągów” obfitują w największą liczbę nowych wynalazków. Ruszty łańcuchowe Inż. Połńskiego, wagon dynamometryczny

Prof. A. Czeczotta, hamulce przestawne Inż. Suchenka, automatyczna maźnica Inż. Czarkowskiego, sprzęgła automatyczne Inż. Sokołowskiego i Florjanowicza, aparat do sprawdzania rozrządów wentylowych P. Oczykowskiego, przybory do smarowania osi parowozowych Inż. Goldsteina, blokady linjowe Inż. Segeta i Wejna, samoczynna sygnalizacja akustyczna Inż. Chrzanowskiego i wiele innych wynalazków świadczą chlubnie o pracy polskiej inżynierii kolejowej.

Osobno i to w 2 miejscach zgrupowano okazy taboru P. K. P. Na podwórku obok pawilonu Min. Komunikacji ustawiono tabor ratunkowy, propagandowy i naukowy, a więc: szereg pługów odśnieżnych, wagon obrony przeciwgazowej, wagony: sanitarny i ratunkowy, pożarniczy, badań psychotechnicznych, wagon gospodarki cieplnej, wreszcie pszczelniczy i ogrodniczy. Poza tem znajdują się tu również okazy taboru wąskotorowego: parowozy, wagony osobowe i towarowe, pług odśnieżny, wywrotki i t. p.

Tabor kolei normalnotowych zgrupowano w innym miejscu — obok taboru kolei zagranicznych, aby w ten sposób ułatwić porównania. W pokazie tym wzięły udział wszystkie wytwórnie polskie, budujące tabor dla P. K. P., a zatem: firma Cegielski z Poznania oraz Fabryka Budowy Lokomotyw w Chrzanowie w zakresie parowozów, zaś Lilpop, Rau i Loewenstein, Zakłady Ostrowieckie, Zieleniewski i Fitzner-Gamper w Krakowie oraz Zjednoczone Huty Królewska i Laura — w zakresie wagonów osobowych, towarowych i specjalnych. Porównanie z podobnymi okazami taboru kolei zagranicznych stwierdza, że na tem polu nie ustępujemy zagranicy kroku.

Zato w ostatnim dziale pokazu P. K. P., mianowicie w zabiegach o rozwój turystyki, działalność kolei polskich jest skromna i datuje się właściwie dopiero od lat paru. Brak środków, poświęcanych przede wszystkim na odbudowę zniszczeń wojennych kolei, świadomość złego stanu dróg kołowych oraz hotelarstwa w kraju — utrudniały wszczęcie akcji na większą skalę. To też działalność P. K. P. ograniczała się narazie do wydania ilustrowanego Przewodnika Kolejowego, którego tom I, poświęcony południowo-zachodniej pości kraju, wyszedł przed 2 laty z druku w opracowaniu Dr. Orłowicza, w językach polskim, francuskim i angielskim, oraz do wydania szeregu barwnych plakatów propagandowych roboty art. mal. St. Norblina i takichże pocztówek.

Dopiero zawarcie w r. ub. umowy ze światową firmą podróży „Wagons-Lits Cook” zapewni ożywienie ruchu podróży z zagranicy, dla ułatwienia zaś propagandy Min. Komunikacji wydało w 200.000 egz. broszurę p. t. „Zwiedzajcie Polskę” w językach: polskim, francuskim, niemieckim i angielskim. Druga także ulotka p. t. „Polska — raj myśliwych”, pióra przedwcześnie zmarłego J. Ejsmonda, ma za zadanie zachęcić zagranicznych miłośników polowania do odwiedzenia polskich terenów łowieckich.

Równocześnie Min. Komunikacji wydało szereg zarządzeń taryfowych, ułatwiających turystom tak krajowym, jak zagranicznym przejazd kolejami.

Tyle co do pokazu P. K. P. Jeżeli chodzi o udział w Wystawie kolei zagranicznych, to na pierwsze miejsce wybijają się niewątpliwie koleje czeskosłowackie, które zarówno co do jakości okazów, jak też sposobu ich rozmieszczenia i zgrupowania wykazały dużo pomysłowości i gustu. Bardzo wysoki po-

ziom techniczny wykazują parowozy oraz lokomotywa elektryczna, ciekawą jest mapa kolei czeskosłowackich z wykazem transportów pomiędzy Polską a Czechosłowacją oraz artystycznie wydany rozkład połączeń międzynarodowych p. t. „Mezinarodni spaje CSR”.

Poza tem przyjęły w wystawie udział koleje rumuńskie z ciekawym okazem lokomotywy, wykończony we własnej wytwórni taboru w Resita, przystosowanej do opalania zarówno węglem, jak i ropą naftową, oraz licznymi modelami i wykresami pracy kolei

w specjalnem stoisku, Królewskie Koleje Węgierskie, zapoznanie się z eksponatami których ułatwia szczegółowy katalog, wydany w języku polskim i niemieckim, Państwowe Koleje Włoskie, obficie obelane okazami taboru słynnych fabryk Ansaldo i Breda, wreszcie koleje belgijskie, które ograniczyły się do zdjęć fotograficznych obiektów kolejowych, w tej liczbie zestawienia pociągów osobowych i towarowych z 1835 r. i 1929 r.

J. G.

O ROZWÓJ TURYSTYKI W POLSCE

DAWNO JUŻ minął ten okres, kiedy turystyka zagraniczna uchodziła za sprawę gospodarczą drugorzędą, do której rzadko gdzie przywiązywano poważniejsze znaczenie w gospodarstwie społecznym.

Szybki rozwój środków komunikacyjnych, w szczególności zaś komunikacji kolejowej, w II połowie XIX wieku odegrał olbrzymią rolę w rozwoju międzynarodowego ruchu turystycznego. Od tego też czasu datuje się coraz szybciej wzrastające znaczenie ruchu obcych w gospodarstwie narodowym szeregu państw europejskich.

Mimo jednak niewątpliwie dużego wpływu, jaki wywierał zagraniczny ruch turystyczny na kształtowanie się warunków gospodarczych szeregu państw europejskich przed wojną (np. we Francji, Włoszech i Szwajcarii), to nawet ostatnie lata przedwojenne nie wskazywały, aby zagadnienie turystyki zagranicznej było tam pod względem gospodarczym należycie doceniane.

Dopiero w okresie powojennym następuje w tej dziedzinie radykalna zmiana. Kraje Europy, wycieńczone długotrwałą wojną, która pochłonęła nagromadzone latami olbrzymie kapitały i dobra, zadłużyły się w dodatku niepomierne, zwłaszcza wobec ogólnego wierzyciela Europy — Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Rzecz zrozumiała, że w tych warunkach wiele z nich zaczęło usilnie poszukiwać nowych źródeł dochodowych i zarobkowych dla wyczerpanego wojną gospodarstwa narodowego. Wówczas, t. j. w pierwszych latach powojennych zwrócono dopiero baczniejszą uwagę na gospodarczą stronę zagadnienia turystyki zagranicznej.

Przeprowadzone po wojnie badania we wszystkich niemal większych państwach wykazały jaskrawo, że znaczenie zagranicznego ruchu turystycznego dla gospodarstwa narodowego jest bardzo duże. Przekonano się, że turystyka zagraniczna jest w istocie rzeczy jedną z najdoskonalszych form eksportu, jest z punktu widzenia wyników dla bilansu płatniczego rodzajem „eksportu wewnętrznego”, gdyż turysta zagraniczny, jako nabywca usług, świadczeń i towarów, udaje się do kraju sprzedającego je i płaci za nie na miejscu gotówką.

O doniosłym znaczeniu tego ruchu dla gospodarstwa narodowego szeregu państw europejskich świadczą najlepiej następujące wyniki:

We Włoszech w okresie lat od 1921 do 1927 dochody z ruchu obcych pokrywają przeciętnie przeszło $\frac{1}{3}$ część ujemnego salda bilansu handlowego Włoch, wahając się od 1.750 miljard. lir (w 1921 r.) do 3.600 miljard. lir (w 1925 r.) i do 1.860 miljard. lir (w 1927 r.).

Przeciętne roczne dochody Francji z ruchu obcych w okresie ostatnich lat są szacowane od 8 do 15 miliard. franków.

Również potężny wpływ wywiera turystyka na życie gospodarcze Szwajcarii, gdzie całe niemal gospodarstwo narodowe jest nastawione na potrzeby turystyki zagranicznej. Bilans płatniczy Szwajcarii kształtuje się dodatnio w znacznej mierze dzięki dochodom, płynącym z ruchu obcych. Dochody netto z tego ruchu, t. j. po potrąceniu wydatków obywateli szwajcarskich zagranicą, osiągnęły w Szwajcarii w 1924 r. sumę 150 milion. fr. szw., w 1925 r. — 205 milion. fr. szw. i w 1926 r. — 200 milion. fr. szw.

Dochody netto Austrii z tego źródła są szacowane¹⁾ na sumę od \$ 21'6 do 31'0 milion. w okresie lat 1925 — 1927.

Znaczenie zagranicznego ruchu turystycznego w bilansie płatniczym Polski nie jest małe. Niestety, jednak pozycja „ruch obcych” w naszym bilansie płatniczym kształtuje się stale ujemnie. Mianowicie, wobec przewagi wyjazdów zagranicę obywateli własnych nad przyjazdem cudzoziemców do Polski — pozycja „ruch obcych” w bilansie płatniczym wykazuje poważne saldo bierne, a mianowicie: w 1923 r. zł 47'8 milion., w 1924 r. zł 87'4 milion., w 1925 r. zł 92'8 milion., w 1926 r. zł 16'2 milion., w 1927 r. zł 50'9 milion., w 1928 r. zł 70'7 milion.

Jak wynika z przytoczonych liczb — zaktywizowanie pozycji „ruch obcych” w bilansie płatniczym Polski jest zagadnieniem pierwszorzędnej wagi dla naszego gospodarstwa narodowego.

Pamiętać bowiem należy, że w naszym bilansie płatniczym przez długi okres czasu nie zdołamy utworzyć innej poza bilansem handlowym, który w niektórych okresach jest czynny, poważniejszej czynnej pozycji — ani w formie dochodów z kapitałów polskich, ulokowanych zagranicą, ani w postaci dochodów z usług i świadczeń, udzielanych zagranicy.

Strona zaś bierna naszego bilansu płatniczego stale wzrasta i sądzić należy, że proces ten będzie nadal trwał. Brak w kraju kapitałów własnych — powoduje wzrost zadłużenia gospodarstwa narodowego wobec zagranicy, a w związku z tem procenty od pożyczek zagranicznych oraz dochody od kapitałów zagranicznych, inwestowanych w Polsce, również ulegają stopniowemu zwiększeniu.

Porównyując zyski, osiągnięte z ruchu obcych w niektórych państwach europejskich, z wydatkami obcych w Polsce, stwierdzić możemy, że dochody

¹⁾ W/g obliczeń Ligi Narodów.

z tego źródła w Polsce są nikt nie tylko w porównaniu z państwami, które oddawna są znane jako państwa o stałym wielkim ruchu turystycznym (jak np. Francji, Włoch i Szwajcarii), lecz nawet w porównaniu z młode pod względem ruchu turystycznego krajami, jak np. Czechosłowacją, Niemcami, Austrią, sąsiadującymi z Polską, o mniej więcej podobnych warunkach turystyczno-terenowych.

Pod względem bowiem warunków terenowych, klimatycznych, posiadania licznych swoistych zabytków architektonicznych i kulturalnych, godnych widzenia, nie ustępujemy tym państwom. Jedyna ich przewaga, to może nieco dogodniejsze położenie geograficzne oraz nowoczesne urządzenia, przystosowane do przyjęcia cudzoziemców. Urządzeń tych (hotele, szosy automobilowe, dogodne połączenia kolejowe i t. p.) nie zdołano jeszcze w Polsce stworzyć wskutek wojny oraz braku odpowiednich na ten cel kapitałów. Pod wieloma zaś innymi względami, jak np. atrakcyjności nowych, nieznanych szerzej na zachodzie i północy Europy terenów turystycznych — przepięknych okolic górskich, pociągających zwłaszcza dla narodów anglosaskich, możliwości polowań, połowu pstrągów, dzikiego i pierwotnego charakteru niektórych okolic i t. d. i t. d. — nawet przewyższamy państwa europejskie.

Niezmiernie ważnym momentem w możliwościach wciągnięcia Polski, jako nowego terenu turystycznego, w strefę masowej turystyki obcych, jest właśnie moment atrakcyjności tego terenu. Pamiętać bowiem należy, że turyści amerykańscy i zachodnio-europejscy szukają dziś nowych terenów do zwiedzania.

Moment ten był swego czasu szeroko wykorzystany w propagandzie turystycznej przez kraje nowopowstałe po wojnie, jak Czechosłowację, Węgry, Jugosławię.

Stwierdzić zatem należy, że kraj nasz posiada wszelkie szanse, aby stać się, podobnie jak Czechosłowacja, Węgry, Niemcy i Jugosławię — terenem masowej turystyki zagranicznej, oczywiście nie odrazu, lecz stopniowo, w miarę rozbudowy niezbędnych ku temu urządzeń. Wydatna opieka państwa jest tu jednak jednym z podstawowych warunków osiągnięcia tego celu.

Państwa Europy Zachodniej już w pierwszych latach powojennych, a niektóre nawet przed wojną oceniły w sposób należyty znaczenie zagranicznego ruchu turystycznego dla całego gospodarstwa. To też najrozmaitszymi sposobami wspierają ten ruch finansowo oraz wywierają dominujący wpływ na jego rozwój za pośrednictwem specjalnych urzędów turystycznych.

Francja posiada Narodowy Urząd Turystyczny — „Office National du Tourisme”, który podlega Ministerstwu Robót Publicznych. Urząd ten zorganizował: w Paryżu „Bureau National de Renseignements du Tourisme”, w Londynie „Office Français du Tourisme” oraz analogiczne w Barcelonie, Genewie, New-York’u, Brukseli, Kopenhadze, Amsterdamie, Wiedniu, Madrycie, Kairze, Berlinie, Bordeaux, Hawrze i Cherbourgu.

Szwajcaria zorganizowała Urząd Turystyczny p. n. „Office Suisse du Tourisme” — „Schweizerische Verkehrszentrale” — „Ufficio svizzero del turismo” w Zurychu. Urząd posiada filje zagraniczne w szeregu ważniejszych centrów Europy i Ameryki — Południowej i Północnej.

Włochy w 1919 r. utworzyły półpaństwową organizację „Ente Nazionale per Industrie Turistiche”

w skróceniu „Enit”. Organizacja ta uzyskuje subwencję w sumie 4.700 tys. lir, t. j. zł 2.195 tys. rocznie, z czego 2.100 tys. lir, t. j. zł 980·7 tys. rocznie ze źródeł Skarbu włoskiego. Celem organizacji i eksploatacji biur podróźniczych „Enit”, ze współudziałem Włoskich Kolei Państwowych i 2 banków, założył „Compagnia Italiana del Turismo”, popularnie zwaną „Cit”. „Cit” posiada 43 biura we Włoszech i kolonjach, 15 biur w Europie, 2 w innych częściach świata i 9 punktów informacyjnych w portach i stacjach granicznych.

Hiszpanja zorganizowała w 1929 r. Państwowy Patronat Turystyczny — „Patronato Nacional del Turismo”. Patronat hiszpański rozporządza obecnie własnym kapitałem w wysokości około 10 miljn. pesetów, t. j. zł 10.450 tys.

Belgia posiada Naczelną Radę Turystyczną — „Conseil Superieur du Tourisme” — „Hooge Raod van Toerism”.

Węgry mają Narodową Radę Turystyczną — „Országos Magyar Idegenforgalmi Tanaes” — „Conseil National Hongrois du Tourisme”. W pierwszym roku istnienia Rady Skarb węgierski wypłacił Radzie 100.000 pengö, t. j. zł 156 tys.

Anglja w grudniu 1928 r. założyła związek dla popierania ruchu turystycznego — „Travel Association of Great Britain”. Związek ten na cele propagandy turystycznej dysponuje rocznie kwotą £ 25.000, t. j. około zł 1.175 tys.

W Austrii istnieje Związkowa Rada Turystyczna — „Fremdenverkehrsrat der Oesterreichischen Bundesländer”. Propagandę turystyczną zajmuje się „Oesterreichische Verkehrsverbundgesellschaft m. b. H.”, jako oficjalne biuro propagandowe Austrjackich Kolei Związkowych i „Oesterreichisches Verkehrsbüro”.

W Niemczech instytucją subwencjonowaną wydatnie przez Rząd Rzeszy jest Centrala Kolejowa dla Niemieckiego Ruchu Podróżnych — „Reichsbahnzentrale für den deutschen Reiseverkehr g. m. b. H.” w skróceniu R.D.V. Instytucja ta została założona w kwietniu 1928 r. Właścicielem jedynym spółki są Koleje Rzeszy. Biuro instytucji zatrudnia 60 urzędników i rozwija silną akcję propagandową niemal we wszystkich państwach świata.

Dania zorganizowała dużą instytucję p. n. „Turistforeningen for Danmark”.

Grecja założyła Urząd Turystyczny — „L’office Hellenique du Tourisme”, który na cele rozwoju i propagandy turystyki w Grecji dysponuje rocznie kwotą 4 miljn. drachm, t. j. zł 463 tys.

Poza tem w szeregu mniejszych państw europejskich założono również państwowe czy półoficjalne urzędy turystyczne, których zadaniem jest praca nad rozwojem ruchu turystycznego (jak np. w Holandji, Jugosławii, Rumunji, Szwecji, Norwegii).

Stwierdzić zatem należy, że niemal wszystkie państwa europejskie rozwinęły intensywną akcję w kierunku wydatnego rozwoju ruchu turystycznego, poświęcając nieraz na ten cel z funduszy państwowych, samorządowych i społecznych poważne sumy.

Rzecz zrozumiała, że w tych warunkach rezultaty, osiągnane z ruchu obcych, są również wydatne.

W Polsce opieka nad turystyką należy do Ministerstwa Robót Publicznych. Przy tem Ministerstwie od dn. 1 lipca 1919 r. istnieje Referat Turystyki. Referat ten obecnie jest przydzielony do Departamentu Drogowego i wchodzi w skład Wydziału Konserwacji Dróg.

Projektowane początkowo rozszerzenie referatu do rozmiarów wydziału, złożonego z kilku pracowników dla rozmaitych działów turystyki i przemysłu turystycznego, ze względów oszczędnościowych nie mogło być dotychczas przeprowadzone.

Jednak szeroko nakreślonych zamierzeń nie było można zrealizować nietylko ze względu na brak pracowników, lecz również ze względu na brak nawet minimalnych kredytów. W szczególności skromne były budżety referatu w latach 1919—1924, kiedy przeliczone na walutę złotową wynosiły od zł 1 do 7 tys. rocznie. W 1924 r. nawet zupełnie skreślono w budżecie kredyty, przewidziane na cele turystyki.

Budżet Referatu Turystyki za poszczególne lata od 1919 r. do 1924 r. przedstawiał się, jak następuje:

Rok	Kwoty nominalne mkp.	Wartość realna w przeliczeniu na złoto w/g kursu dnia wypłaty zł
1919	100.000	4.000'00
1920	304.000	6.602'63
1921	350.000	942'20
1922	2.000.000	1.086'20
1923	354.000.000	4.646'04
1924	—	—
		Razem: 17.277'07

Ogółem tedy wartość realna kredytów Referatu Turystyki w okresie 6 lat (1919—1924) równa się sumie zł 17.277'07, t. j. przeciętnie niespełna zł 3 tys. rocznie.

Nic więc dziwnego, że wobec tak śmiesznie małego budżetu i ograniczenia pracowników do 2 osób większość projektów pozostała niezrealizowana. Nie można było rozwinąć żadnej poważniejszej akcji w tych dziedzinach, które wymagały większych inwestycji, jak np. w kierunku podniesienia przemysłu hotelowego, uzdrowiskowego i t. d., a o propagandzie turystycznej Polski zagranicą nie mogło być mowy.

Nieznaczna poprawa nastąpiła od 1925 r., kiedy kredyty referatu podniesiono do zł 50 tys. rocznie.

Poczynając od 1925 r., kredyty referatu przedstawiają się, jak następuje (w zł):

1925	57.698'50
1926/27	55.000'00
1927/28	50.000'00
1928/29	155.000'00
1929/30	190.000'00
1930/31	220.000'00

Ogółem wydano tedy w okresie ubiegłych 10½ lat, w ciągu których pracuje Referat Turystyki, zaledwie sumę zł 745 tys., t. j., drobną część tego, co wydają Niemcy, Czechosłowacja, Austria na samą zagraniczną propagandę turystyczną w ciągu 1 roku.

Rzecz oczywista, że w tych warunkach mowy być nie może o jakiegokolwiek bądź poważniejszej opiece nad turystyką w Polsce, a tem bardziej marzyć nie możemy o skromnej nawet propagandzie zagranicznej.

Poza Ministerstwem Robót Publicznych sprawami turystyki w mniejszym lub większym zakresie zajmują się również inne resorty państwowe, jak np. Min. Komunikacji, Min. W. R. i Oświecenia Publicznego, Min. Spraw Zagranicznych, Min. Spraw Wojskowych, Min. Przemysłu i Handlu i Min. Skarbu.

Widzimy tedy, że w łonie władz państwowych zagadnienie turystyki jest rozproszkowane — tak pod względem organizacyjnym, jak i budżetowym.

W Europie Zachodniej równoległe z akcją rządową rozwija się również potężnie praca samorządów na polu rozwoju turystyki.

Samorządy powiatowe i miejskie w Polsce nie oczuwają się dotychczas naogół do obowiązku popierania i udzielania pomocy pieniężnej dla ruchu turystycznego, mimo to że masowy ruch turystyczny — tak krajowy, jak i zagraniczny — przynosi poważne dochody pewnym miastom i okolicom. Korzystając materialnie z tego ruchu, nie robią jednakże żadnych inwestycji w zakresie udogodnień dla turystów, ani nie prowadzą naogół propagandy celem ściągnięcia tych turystów z kraju i zagranicy.

Wystarczy dla przykładu wskazać fakt, że Komisja Klimatyczna w Zakopanem, która w roku budżetowym 1929 uzyskała z taks od gości poważną kwotę około zł 540 tys., wydała na poparcie prac turystycznych Polskiego T-wa Tatrzańskiego w Zakopanem i w Tatrach zł 5.600, t. j. 1% wpływów za taksy. Dla najważniejszej stacji klimatyczno-turystycznej jest to kwota nie wystarczająca. Miasto Radom naprzykład przeznaczyło na ten cel zł 100, miasto Sądowa Wisznia aż zł 10, a m. stoł. Warszawa — nic, wówczas gdy z samego podatku hotelowego osiąga rocznie dochodów w sumie około zł 680.000.

Wobec takiego ustosunkowania się do sprawy turystyki zainteresowanych w ruchu turystycznym samorządów miejskich i powiatowych trudno jest mówić o poważniejszej pracy organizacyjnej na polu rozwoju turystyki w Polsce.

Jesteśmy pod tym względem mocno spóźnieni i daleko w tyle nawet za młodemi pod względem turystycznym państwami, jak Austria, Węgry, Jugosławia.

Szczególnie pouczające pod tym względem jest zestawienie wysiłków finansowych poszczególnych krajów na samą propagandę turystyczną ze świadczonymi polskimi.

Naprzykład ogólne wydatki na turystyczną propagandę zagraniczną w Czechosłowacji sięgają rocznie kwoty około Kcz. 15 miljn., t. j. około zł 5'7 miljn., Austria wydaje przeciętnie rocznie około 2 miljn. szyl., t. j. zł 2'5 miljn., Francja — około 30 miljn. fr., t. j. zł 10 miljn. (same subwencje rządowe dla „Office National du Tourisme”).

Kończąc niniejsze uwagi, stwierdzić należy, że zagadnienie ożywienia zagranicznego ruchu turystycznego w Polsce jest sprawą o pierwszorzędnym znaczeniu gospodarczym. Polska posiada wszelkie warunki naturalne (terenowe, klimatyczne i t. p.), potrzebne dla rozwoju tego ruchu. Braki w dziedzinie niezbędnych dla rozwoju turystyki urządzeń (hotele, drogi automobilowe, nowoczesnie urządzone zdrojowiska i miejscowości klimatyczno-turystyczne) są stopniowo wyrównywane. Coprawda, dużo jest jeszcze w tej dziedzinie inwestycji do zrobienia, lecz tem niemniej stan obecny tych urządzeń pozwala już na rozwinięcie poważniejszej pracy propagandowej celem ściągnięcia turystów obcych do Polski.

Najgorzej przedstawia się strona organizacyjna zagadnienia. Brak dobrze zorganizowanej opieki ze strony Państwa jest dotkliwy. Akcja i wysiłki władz rządowych są rozproszkowane w łonie 7 resortów państwowych. Rzecz zrozumiała, że wyniki, osiągnięte w ten sposób, są mniejsze, niż mogłyby być w wypadku skoncentrowania wszystkich komórek państwowych w jedną centralną organizację państwową.

W tych warunkach powołanie do życia Polskiego Urzędu Turystycznego staje się koniecznością nieodzowną.

Praca, która czeka Polski Urząd Turystyczny, jest olbrzymia. W czasie najszybszym zmontować należy aparat organizacyjny, któryby skupił wszystkie wysiłki

całego społeczeństwa, któryby wciągnął do pracy samorządy miejskie i powiatowe, obejmując swą działalnością cały nasz kraj poprzez lokalne związki propagandy turystycznej.

A. Repeczko

ŻYCIĘ GOSPODARCZE

GÓRNICTWO I PRZEMYSŁ

PRZEMYSŁ NAFTOWY

STAN PRZEMYSŁU NAFTOWEGO W CZERWCU 1930 R.¹⁾ — Sytuacja w przemyśle naftowym w czerwcu nie uległa żadnym poważniejszym zmianom. Produkcja ropy naftowej w głównym zagłębiu naftowym (Borysławiu) pozostała mniej więcej na tym samym poziomie. Ruch przeróbczy w zakładach rafineryjnych ożywił się po osłabieniu w miesiącach ostatnich. Konsumpcja produktów naftowych w kraju pozostaje na poziomie niższym niż przeciętna konsumpcja miesięczna w r. ub. Eksport produktów naftowych pozostał również na poziomie niższym niż przeciętny eksport miesięczny w 1929 r.

W wydobywaniu ropy w czerwcu r. b. wynosiło (według danych tymczasowych — w tonnach):

Okrąg	Czerwiec 1930	Maj 1930	Kwiecień 1930	Czerwiec 1929
Jasło	6.840	6.793	6.234	6.060
Drohobycz	42.533	43.780	43.529	47.172
Stanisławów	3.912	4.010	3.848	4.134
Razem:	53.285	54.583	53.611	57.366

Z tych ilości przypadło w okręgu drohobyckim (dane za czerwiec r. b. przybliżone):

	Czerwiec 1930	Maj 1930	Czerwiec 1929
Ropa marki Borysław . .	35.500	36.396	40.402
„ marek specjalnych	7.033	7.384	6.770

Przeciętne dzienne wydobywanie ropy w Borysławiu wynosiło zatem 1.183 t (w maju 1.175 t, w kwietniu 1.210 t).

Prace nad odbudowaniem ciśnienia w złożu na terenach kopalni w Lipinkach zostały rozpoczęte. W dn. 5 b. m. uruchomiono kompresor o 300 obrotach na minutę, dający stałe ciśnienie 35 atmosfer. Narazie po wytlóczeniu około 4.586 tys. m³ powietrza nie zauważono skutków tłóczenia. Produkcja dowieconego w maju w Grabownicy otworu po uwierceniu dalszych 19 m wynosiła w ciągu czerwca około 206 t ropy. Wyniki nowych dowieceń w rejonie marki podstawowej były słabe. Najpomyślniejsze dowiecenie dało początkową produkcję około 18 t ropy w otworze „Standard IV” w Mraźnicy.

Dowiecenia na terenach płytkich w rejonach marek specjalnych były naogół więcej niż zadowalające. W Strachocinie w drugim otworze świdrowym na głęb. 797 m nawiercono początkową produkcję gazową w ilości ponad 100 m³ na minutę. Silną produkcję ropy 1½ — 2½ t dziennie nawiercono w paru otworach: w Rypnem, Korczynnie-Bieczu, Krygu, Krościenku i Potoku, oraz znacznie słabszą, ale bardzo płytko na głęb. 90 m w Lipinkach. W Bitkowie w jednym z wierconych otworów świdrowych kopalni „Polanka” od głęb. 845 m zaczęła wzrastać w miarę dalszego pogłębiania produkcja gazowa.

W Jeżowie na głęb. 535 m natrafiono znów na silne ślady ropy i gazów. Również ślady ropy, bądź gazów, lub ropy i gazów pojawiły się w wierconych otworach kopalni w Stróżnej, Berehach, Posadowej, Harkłowej, Kobylance, Węglówce i Dydni.

Zainteresowanie terenami naftowymi przejawiało się zgłoszeniem jednej nowej kopalni, oraz dwóch kopalni w nowych granicach.

Ruch wiertniczy wyraził się uruchomieniem bądź zamiarem wiercenia otworów świdrowych w Schodnicy, Wołosiance Małej, Dubie, Rypnem, Brelikowie, Lipinkach, Korczynnie, Łezanach, Toronówce, Brzozowie, Rosulnej, Majdanie i Bitkowie.

W rejonie marki podstawowej uruchomiono stare czasowo nieczynne otwory: cztery w Tustanowicach i po jednym w Borysławiu i Mraźnicy. W rejonie tym w montowaniu znajdowało się zaledwie 4 otwory świdrowe: 2 w Borysławiu i 2 w Tustanowicach i Mraźnicy. Słaby ruch wiertniczy w rejonie marki podstawowej nadal tłómaczy się, pomimo dowiecenia otworu „Standard IV”, wyczekiwaniem na ostateczne wyniki wierceń otworów; „Gdańsk”, „Sasyk” i in. Z nich „Gdańsk” ostatni osiągnął 1.531 m w warstwach popielskich, produkując z piaskowca borysławskiego z głęb. 1.437 — 1.463 m 5 t ropy dziennie i 21 m³/min. gazów. „Sasyk” wierci poniżej spągu piaskowca borysławskiego przy prod. 6 t ropy dzien. i 34 m³/min. gazów. „Arkadja” osiągnęła głęb. 1.519 m w warstwach polanickich i produkuje 3 t ropy dziennie i 8 m³ gazów na minutę. „Pasteur II” doszedł do głęb. 1.830 m w warstwach polanickich i daje 25 t ropy dziennie. Otwór „Ropa I” na głęb. 1.318 m przebija dalej warstwy nasunięte. Rówież w nasunięciu wierci otwór „Minister Kwiatkowski”, dochodząc do głęb. 876 m.

Wiercenia w rejonach marek specjalnych również rażno posunęły się naprzód. W Jankowcach „Pionier” znajduje się w oligocenie na głęb. 652 m, „Zofja” w Monastercu na 705 m w kredzie, „Zdenka” w Tarnawie dolnej na 459 m, „Izabella” w Woli Postołowej w warstwach krośnieńskich na 411 m. W Rostokach na kopalni „Polminu” dawniej „Zygmunt” ukończono montowanie rygu Nr. 1 „Prezes Starzyński”.

Płace robotników w przemyśle naftowym na czas od 1 marca do 30 września r. b. zostały ustalone na podstawie porozumienia między pracodawcami a delegatami związków robotniczych na posiedzeniu w dniu 26 marca we Lwowie.

Stosunki między pracodawcami a robotnikami były w czerwcu zupełnie normalne, żadnych zatargów nie notowano.

Według raportów Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy w Drohobyczu znajdowało się w końcu czerwca na terenie tegoż urzędu ogółem 4.421 bezrobotnych (o 128 mniej niż w końcu maja), w tem 1.911 w zagłębiu borysławskim (o 196 mniej).

Liczba robotników na kopalniach nafty wynosiła w końcu czerwca (podług danych tymczasowych):

¹⁾ Dane tymczasowe za maj — p. zesz. 28/1930, str. 1.236.

Okrag Jaslo	2.328
" Drohobycz	7.133
" Stanislawow	1.124

Razem: 10.585

podczas gdy w końcu maja było zatrudnionych 10.616 robotników.

Zapasy ropy marki boryslawskiej w towarzystwach magazynowych i na kopalniach okręgu drohobyckiego wynosiły w dn. 30 czerwca ogółem 3.514 t, zmniejszyły się zatem w porównaniu z końcem maja (5.356 t) o 1.842 t. Zapasy ropy w okręgu stanislawowskim wynosiły w dn. 30 czerwca 2.120 t, czyli zmniejszyły się w stosunku do końca maja (2.446 t) o 326 t.

Ceny ropy marki boryslawskiej wynosiła dla ropy brutto-wej, zakupywanej przez „Polmin”, zł 1.894 za cysternę 10-tonnową, a więc pozostała bez żadnych zmian.

Ceny produktów naftowych w kraju nie uległy żadnym zmianom.

Przemysł gazów ziemnych przedstawiał się w czerwcu następująco (dane tymczasowe):

	Czer- wiec 1930	Maj 1930	Czer- wiec 1929
Wydobycie gazów ziemn. — tys. m ³	39.100	39.089	36.134
Ilość przerobionego gazu — tys. m ³	23.452	23.729	22.011
Wydobycie gazoliny — tonn	3.018	3.007	2.781
Zbyt gazoliny w kraju — tonn	2.919	2.971	2.447
Eksport gazoliny — tonn	—	12	144
Liczba robotników w gazoliniarniach	241	238	208

W czerwcu było czynnych w dalszym ciągu 21 zakładów gazolinowych. Ze 100 m³ gazu wyrabiano w czerwcu 12'86 kg gazoliny (w maju 12'6 kg, przeciętnie w 1929 r. — 12'45 kg).

Przeciętna cena gazu ziemnego na podstawie faktycznie uskutecznianych dostaw w zagłębiu boryslawskim została ustalona w wysokości zł 4'77 za 100 m³ (w maju zł 4'87).

Produkcja gazu w rejonie boryslawskim wzrosła z powodu ponownego otwarcia horyzontu gazowego w otworze świdr. Nr. 1 kopalni „Sosnkowski” w Mrażnicy, z którego eksploatowano w czerwcu do 20 m³ na minutę. W rejonie daszawskim eksploatowano w czerwcu te same ilości gazu, co w miesiącu maju.

Stan przemysłu rafineryjnego w czerwcu przedstawia zestawienie następująco (dane tymczasowe — w tonnach):

	Czer- wiec 1930	Maj 1930	Czer- wiec 1929
Przeróbka ropy	52.990	45.068	54.850
Wytwórczość produktów naftowych	49.168	40.912	49.602
Rozchód prod. naftowych w kraju	25.800	28.042	26.508
Eksport produktów naftowych	18.187	18.416	25.946
Zapas produktów naft. w rafinerjach	207.850	199.614	241.230
Liczba robotników w rafinerjach	3.870	3.878	4.476

Przeróbka ropy była zatem znacznie większa niż w miesiącu poprzednim, lecz w dalszym ciągu mniejsza niż przeciętna przeróbka miesięczna w r. ub. (54.680 t).

Państwowa Fabryka Olejów Mineralnych w Drohobyczu przerobiła w czerwcu 7.517 t (w maju 7.663 t).

Konsumpcja produktów naftowych w kraju obniżyła się znacznie w stosunku do miesiąca poprzedniego i była poważnie mniejsza niż przeciętna konsumpcja miesięczna w 1929 r. (34.460 t).

Stan przemysłu rafineryjnego według poszczególnych produktów przedstawia zestawienie następująco (dane tymczasowe — w tonnach):

	Ben- zyna	Nafta	Ol. gaz.	Ol. smar.	Para- fina	Ogół- em
Produkcja	10.800	13.406	7.952	9.419	2.120	49.168
Spożycie w kraju	8.385	5.790	4.870	3.505	712	25.800
Eksport	4.050	2.216	4.110	4.199	1.753	18.187
Zapasy w dn. 30/VI	27.206	27.536	18.650	37.693	5.678	207.850

Eksport produktów naftowych był w dalszym ciągu mniejszy niż przeciętny eksport miesięczny w 1929 r. (20.730 t).

Eksport produktów naftowych według krajów przedstawiał się w czerwcu następująco (dane tymczasowe — w tonnach):

Produkt	Austria	Czechosłow.	Niemcy	Szwajcaria	Inne kraje	Gdańsk	Razem
Benzyna	111	2.639	40	—	861	399	4.050
Nafta	—	473	16	310	204	1.213	2.216
Olej gazowy i opa- łowy	440	92	49	881	471	2.177	4.110
Oleje smarowe	350	586	16	15	295	2.937	4.199
Paraf. i świece	110	—	90	—	131	1.422	1.753
Inne produkty	84	236	911	52	121	455	1.859
Razem:	1.095	4.026	1.122	1.258	2.083	8.603	18.187

ZNACZNE DOWIERCENIE ROPY W MRAŻNICY. — W dn. 24 lipca r. b. nawiercono w otworze świdrowym Nr. 1 kopalni „Violetta” w Mrażnicy w głębokości 942 m w warstwach inoceramowych samoczynną produkcję w ilości około 18 cystern na dobę i 70 m³ gazu na minutę.

PRZEMYSŁ CHEMICZNY

DZIAŁALNOŚĆ PAŃSTWOWEJ FABRYKI ZWIĄZKÓW AZOTOWYCH W CHORZOWIE W 1929 R. — Sprawozdanie fabryki chorzowskiej za 1929 r. zawiera obfite dane, ilustrujące rozwój tej placówki mimo niesprzyjające okoliczności, spowodowane kryzysem w rolnictwie.

Sytuacja przemysłu azotowego w 1929 r. kształtowała się na całym świecie niejednako w przeciągu całego okresu, podczas gdy bowiem początek roku był pomyślny i przyniósł wzrost produkcji światowej — pogłębiający się kryzys w rolnictwie, odbiorcy nawozów azotowych, pociągnął za sobą załamanie się tendencji przy końcu roku. To też, aczkolwiek ogólne dane za 1928/29 r. wykazują wzrost wyprodukowanego na całym świecie azotu (2.113.000 t wobec 1.844.000 t w 1927/28 r.), koniec 1929 r. był świadkiem ogólnego sztucznego obniżenia produkcji.

Rok 1929 przyniósł uruchomienie nowych wytwórni syntetycznych związków azotowych w Mościcach i Chorzowie, jak również — nowych instalacji w Wyrach i Knurowie. Dla Chorzowa był to rok rekordowy, gdyż w stosunku do 1928 r. produkcja wzrosła o przeszło 11%. Zbyt również się zwiększył, aczkolwiek koniec 1929 r. był pod tym względem znacznie gorszy z uwagi na sytuację rolnictwa.

Zmniejszenie się zbytu pociągnęło za sobą zapełnienie składów, a następnie konieczność ograniczenia produkcji i robocizny. To ostatnie załatwiono drogą wprowadzenia t. zw. świętów.

Produkcję w 1929 r. w porównaniu do lat poprzednich ilustruje poniższe zestawienie:

	1927	1928	1929
Azotniak w produkcji — tonn	143.150	153.360	163.320
Azotniak — w tonnach związ. azotu	31.180	33.590	35.610
Amoniak syntetyczny — w t zw. az.	—	—	2.090
Ogółem — w tonnach zw. az.	31.180	33.590	37.700

Inne gałęzie produkcji rozwijały się również pomyślnie; ilustruje to poniższe zestawienie (w tonnach):

	1927	1928	1929
Saletra amonowa w produkcji	14.169	3.906	5.612
Saletra nitrofos	2.182	9.562	15.400
Saletra sodowa	917	312	655
Woda amonjakalna	7.888	3.511	3.272
Kwas azotowy	13.657	7.525	11.300
Tlen	407.460	544.654	674.596

Liczba robotników wynosiła w 1929 r. przeciętnie 2.866, podczas gdy w 1928 r. sięgała 2.479.

W oddziałach, przeznaczonych do produkcji azotniaku, przypadała na każdą przeprowadzoną dniówkę następująca ilość związanego azotu (w kg N):

1927	79.5
1928	87.9
1929	91.9

W połowie roku uruchomiono instalację do produkcji amoniaku syntetycznego o wydajności 20 tonn NH_3 na dobę.

Sprzedaż produktów chorzowskich łącznie z eksportem ilustruje poniższe zestawienie (w tonnach):

	1926	1927	1928	1929
Azotniak w produkcji	97.400	109.000	106.830	137.617
Saletra amonowa w produkcji	12.814	12.941	6.347	4.993
Saletra „Nitrofos”	163	2.203	8.146	11.891
Saletra sodowa	732	898	333	596
Woda amoniakalna NH_3	2.233	1.402	208	136
Kwas azotowy HNO_3	884	900	638	856
Tlen m^3	271.000	340.000	478.000	585.000

ROLNICTWO

POD REDAKCJĄ MINISTERSTWA ROLNICTWA

KONFERENCJA W SPRAWIE PRZEMYSŁU ROLNEGO. — Dn. 25 lipca r. b. odbyła się w Ministerstwie Rolnictwa konferencja, poświęcona sprawom przemysłu rolnego. W konferencji wzięli udział przedstawiciele Ministerstw: Skarbu, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa oraz Komunikacji, Dyrekcji Państwowego Monopolu Spirytusowego, jak również przedstawiciele instytucji i organizacji rolniczych oraz innych sfer zainteresowanych. Konferencja powzięła następujące uchwały:

Uchwały, dotyczące przemysłu spirytusowego
Konferencja uważa za wskazane:

1. — Przeprowadzić przed oznaczeniem monopolowej ceny zakupu spirytusu na nową kampanję zmianę rozporządzenia wykonawczego z dn. 7/II 1928 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 60, poz. 556) do ustawy o monopolu spirytusowym z dn. 26 marca 1927 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 32, poz. 289), a to przede wszystkim:

a) zmieniając dzisiejszy system obliczania zaniaków na jednolitą normę zaniakową 0.5% od ilości, wyprodukowanych w gorzelniach, przyczem zwrócone być powinny gorzelniom należności za zaniaki w granicach podwójnych dotychczasowych norm, pobrane w ciągu kampanji 1928/29 r. i 1929/30 r.;

b) uwzględniając przy zmianie przepisu wykonawczego co do kalkulacji monopolowej ceny nabycia obok innych przyjętych czynników: ocenę ziemniaków według cen hurtowych z możliwością korekty według kosztów produkcji ziemniaków, ustalanych przez Instytut Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen, podniesienie wartości gorzelnii i przywrócenie stawki na amortyzację i remont urządzeń z 6% na 10%, nieskreślenie oprocentowania kapitału zakładowego.

2. — Wpłynąć na Dyрекcję Polskiego Monopolu Spirytusowego, aby zaniechała projektu zmiany § 28 rozporządzenia wykonawczego, mianowicie podniesienia zawartości alkoholu w surowce rolniczej, co pociągnąć musi za sobą zmianę aparatów napędowych z koniecznością wkładu po zł 15 tys. do 20 tys. w około 500 gorzelniach. W dzisiejszej sytuacji gospodarczej inwestycje takie powinny być zasadniczo jeszcze odłożone.

Gorzelniom, które były zmuszone do zamiany aparatów odpędowych, powinno się udzielić za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego, lub konsorcjum banków prywatnych pod jego protektorem, kilkuletniego kredytu niskoprocentowego. Kredyt ten mógłby być zabezpieczony akceptami producentów, zażywanymi przez odnośne organizacje gorzelnicze i przez wytwórnie aparatów gorzelnicznych. O ile powyższa zmiana § 28 będzie odroczone, sądzić należy, że zapotrzebowanie w r. b. na ten kredyt będzie niewielkie i wyniesie około zł 200 tys.

3. — Wpłynąć na Dyрекcję P. M. S. i Ministerstwo Skarbu, by przy układaniu budżetów miesięcznych uwzględniano konieczność terminowych wypłat producentom, tak, by wypłaty za spirytus były dokonywane zgodnie z przepisem art. 10 ust. 3 ustawy monopolowej, t. j. w 2 tygodnie po odstawi spirytusu, a w każdym razie nie później jak w terminie, oznaczonym przez Dyрекcję P. M. S.

4. — Wpłynąć na Dyрекcję P. M. S., by w okresie kopania kartofli wypłacono producentom, zgodnie z przepisem art. 10 ustawy monopolowej, bezprocentowe zaliczki na odstawę kontyngentu za zabezpieczeniem w formie weksli z żyrem organizacji.

5. — Wpłynąć na Ministerstwo Komunikacji, by:

a) zmieniło ogólne warunki taryfowe tak, by odpowiedzialność kolei za zaniaki w czasie transportu spirytusu odnosiła się do ilości ponad 0.5% przyjętego transportu;

b) obniżyło taryfę kolejową wyjątkową G 13 dla eksportu spirytusu o 20%, t. j. do pierwotnej wysokości taryfy wyjątkowej eksportowej;

c) rozszerzyło możliwość stosowania taryfy wyjątkowej G 13 do wszelkich, a nie tylko całowagonowych, przesyłek spirytusu eksportowego, zarówno surowego do rektyfikacji, jak i zagranicę;

d) przejściowo obowiązujące taryfy wyjątkowe na przewóz denaturatu i spirytusu bezwodnego były zamienione na taryfy wyjątkowe stałe.

6. — Zrealizować na drodze ustawodawczej zmiany ustawy o monopolu spirytusowym w tym kierunku, by z pod zakresu działania Dyrekcji P. M. S. wyodrębniona została gospodarka spirytusem techniczno-przemysłowym i oddana organizacji producentów, oraz by wprowadzono przymus mieszania spirytusu do środków, napędowych, i to w wysokości do 30% zawartości spirytusu w mieszankach napędowych.

Poza tem przy zmianie rozporządzenia wykonawczego uwzględnione być powinny uchwały Państwowej Rady Spirytusowej.

Gdyby wyodrębnienie gospodarki spirytusu technicznego w formie powyższej było przejściowo niemożliwe, chodziłoby o jak najrychlejsze wprowadzenie w życie uchwalonego dn. 12 marca 1930 r. przez komisję rolną projektu ustawy o zmianie ustawy monopolowej (Druk Sejmowy Nr. 830).

7. — Wpłynąć doraźnie na Dyрекcję P. M. S., by sprzedaż mieszanek napędowych nie prowadziła, jak dotychczas, jedynie przez „Polmin”, lecz by zawarła układy co do zbytu spirytusu dla celów napędowych z innymi koncernami naftowymi, rozporządzającymi większą liczbą stacji benzynowych. Powinien być utworzony fundusz dla propagandy zbytu mieszanek napędowych.

8. — Wpłynąć na Ministerstwo Skarbu i Państwową Wytwórnię Prochu w Zagożdżonie, by wstrzymała sprzedaż eteru na rynku, używając go jedynie do celów własnej fabrykacji prochu.

9. — Wpłynąć na Dyрекcję P. M. S., by zwróciła większą uwagę na rozszerzenie zbytu denaturatu przez przystosowanie gatunków spirytusu i środków skażającego do potrzeb zuycia denaturatu na cele oświetleniowe i opalowe oraz przez odpowiednią propagandę.

10. — Zainicjować przy współdziałaniu Ministerstwa Spraw Wojskowych, Ministerstwa Przemysłu i Handlu i Ministerstwa Skarbu porozumienie z istniejącymi fabrykami sztucznego jedwabiu co do wprowadzenia jak najrychlejszego stosowania metody acetatowej do fabrykacji sztucznego jedwabiu.

11. — Utworzyć przy Komisji dla Popierania Eksportu fundusz w wysokości zł 100 tys. na premie wywozowe dla producentów spirytusowych (eter siarkowy i t. p.) oraz zł 200 tys. na wywóz spirytusu do tych krajów, do których zbył naszego spirytusu natrafia na specjalne trudności bądź wskutek frachtów, bądź wskutek nadmiernej konkurencji.

12. — Wpłynąć na Ministerstwo Skarbu i Dyрекcję P. M. S., by jak najrychlejsz odnowiona została umowa ze Spółką Eksportową „Spirytus” na tych samych zasadniczo, co obecnie, podstawach, a nadto uzupełnienie jej postanowieniami co do trwałego zabezpieczenia bezprocentowych zaliczek na produkcję eksportową do dyspozycji organizacji eksportowej producentów.

Uchwały, dotyczące przemysłu przetworów ziemniaczanych

Konferencja uważa za wskazane:

1. — Zaopatrzenie wielkoprzemysłowych fabryk przetworów ziemniaczanych oraz organizacji związkowych, utworzonych przez fabryki typu rolniczego, w specjalne kredyty na okres kampanji za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego na sfinansowanie zakupu ziemniaków, węgla i worków. Dla zakładów typu rolniczego sumy potrzebne wynosiłyby około zł 2.500 tys. za okres wrzesień — grudzień.

2. — Zwolnienie producentów przetworów ziemniaczanych od podatku obrotowego przy eksporcie niezależnie od tego,

czy eksport wykonywany jest bezpośrednio, czy też za pośrednictwem organizacji związkowej producentów.

3. — Zastosowanie 25% ulgi w obecnie obowiązującej taryfie kolejowej dla eksportowanych przetworów ziemniaczanych przez fabryki wielkoprzemysłowe i fabryki rolnicze, należące do zrzeszeń związkowych.

4. — Uzyskanie analogicznej ulgi konwencyjnej na krochmal od Finlandji, jaką otrzymała Estonia (1 marka fin. od 1 kg zamiast stosowanej 1½ marki fin.).

5. — Wprowadzenie w życie cła na kukurydzę.

6. — Przeprowadzenie prób w kierunku wprowadzenia zużycia płatków ziemniaczanych na potrzeby armji w latach nieurodzaju owsa.

7. — Wprowadzenie na przeciąg czasu do dn. 31 lipca 1931 r. premji eksportowej przedewszystkiem na mączkę w wysokości zł 10 od 1 q, na dekstrynę w kwocie zł 11'50 od 1 q do łącznej ilości 15.000 t, następnie zaś na syrop w wysokości zł 10 do ilości 2.500 t i na płatki ziemniaczane w wysokości zł 6'65 od 1 q do ilości 12.000 t.

Stwierdzając zasadniczo konieczność stworzenia jednej łącznej organizacji, obejmującej całe krochmalnictwo w Polsce, konferencja zwraca się do władz państwowych z prośbą o poparcie pierwszej fazy tych usiłowań przez prowadzenie odpowiedniej akcji kredytowej, ulg kolejowych oraz premjowania eksportu — przejściowo aż do utworzenia jednej organizacji — li tylko za pośrednictwem zrzeszeń, obejmujących krochmalnie rolnicze, oraz na rzecz krochmalń wielkoprzemysłowych.

Uchwały, dotyczące przemysłu cukrowniczego

1. — Cena cukru wewnętrznego na kampanję 1930/31 r. winna być utrzymana na dotychczasowym poziomie, gdyż obniżenie ceny cukru wewnętrznego przy niebywałym spadku ceny cukru eksportowego byłoby klęską, zadana tym właśnie cukrowniom, które lojalnie wykonywały przyjęte na siebie zobowiązania lub dane przyrzeczenia, a wskutek tego posiadac będą znaczny odsetek cukru eksportowego.

2. — Wobec olbrzymiego skurczenia się arealu plantacyjnego na terenie b. Kongresówki, ziem wschodnich, Małopolski i Śląska należy:

a) do 20% buraków t. zw. „eksportowych” dodawać normalną ilość wyłoków, t. j. 40%, biorąc zwłaszcza pod uwagę przewidywany brak paszy;

b) zezwolić w granicach arealu plantacyjnego danej cukrowni brak buraków kategorii a i b poszczególnych plantatorów uzupełniać burakami kategorii c pozostałych plantatorów; cena w ten sposób przyjętych buraków kategorii c ustala się na poziomie ceny buraków kategorii b, t. j. po zł 3 + 40% wyłoków.

U w a g a: Przedstawiciele organizacji przemysłu cukrowniczego wypowiedzieli się przeciwko wnioskowi p. 2.

3. — Bezpośrednio zainteresowani, t. j. Warszawski Związek Cukrowni i Związek Plantatorów, oświadczają w formie wiążącej, iż istotną częścią składową kontraktu ramowego dla plantatorów buraków cukrowych w 1931/32 r. i następnych kampanjach będzie nie tylko cena surowca, warunków jego odstawy i form płatności, lecz również ustalenie globalnego arealu plantacyjnego na terenach b. Kongresówki, ziem wschodnich, Małopolski i Śląska, jako też minimalnego arealu plantacyjnego indywidualnie dla poszczególnych cukrowni.

4. — Bezpośrednio zainteresowani, t. j. Warszawski Związek Cukrowni i Związek Plantatorów, zgadzają się w razie zbiorowego zatargu na tle niezawarcia kontraktu ramowego powołać dla ułatwienia negocjacji medjatora, wybranego na podstawie wspólnego porozumienia. W razie braku porozumienia stron co do osoby medjatora związki zgadzają się, iż medjatora dla powyższej sprawy wyznaczy P. Minister Skarbu.

5. — Wszelkie nowe odsprzedaże wewnętrznych kontyngentów cukrowych o charakterze spekulacyjnym nie będą zatwierdzane przez odnośne władze.

6. — Energiczna akcja propagandy osobowego spożycia cukru w Polsce, prowadzona przez związki cukrowni z dużym nakładem kapitału i pracy, winna być poparta realnymi wysiłkami ze strony Rządu, związków plantatorów i organizacji społecznych. Rząd winien, drogą niezbyt zresztą wielkich ofiar materialnych, zwiększyć spożycie cukru w armji i więzieniach oraz umożliwić spożycie cukru przez dzieci w szkołach. Związki plantatorów, biorąc udział bezpośredni w komisji propagandowej, winny wprowadzić stopniowo cukier in natura do świadczeń robotników rolnych. Organizacje społeczne oraz organizacje, czuwające nad

zdrowotnością ludności, winny tłoczyć szerokim masom korzyści, wynikające ze spożycia cukru, jako takiego, oraz w postaci konfitur, kompotów, marmolad i t. p. Jednocześnie wina owocowe i piwa słodowe winny być oswobodzone od akcyzy, winny być skasowane wszelkie zbędne formalności, utrudniające wywóz cukru z Polski w formie przetworów owocowych lub fabrykatów cukierniczych, a natomiast poczynione być winny wszelkie ułatwienia, mające na celu poparcie tej formy naszego eksportu.

7. — Na specjalną uwagę zasługuje zużycie cukru wewnątrz i nazewnątrz kraju jako pasza treściwa dla inwentarza. Przedewszystkiem cukier może być zużyty zapomocą nader prostej denaturacji, opartej na domieszcze otrąb i soli do cukru żółtego, jak to ma miejsce w Belgji. Mieszana komisja zainteresowanych sfer (cukrowników i plantatorów) z udziałem hodowców oraz płatnych eksportów winna przedstawić Rządowi najdalej w ciągu 3 miesięcy swe wnioski o zużytkowaniu cukru w tej lub innej formie dla fabrykacji pasz treściwych. Druga forma rozwiązania zagadnienia leży w płaszczyźnie bądź zużycia w kraju, bądź też wywozu zagranicę suszonych buraków. Wobec powyższego konferencja prosi o materialne poparcie ze strony Rządu przedstawionego przez Związek Plantatorów Buraka Cukrowego w Warszawie projektu uruchomienia suszarni buraków.

8. — Mieszana komisja cukrowniczo-plantatorska z udziałem reprezentantów zainteresowanych Ministerstw winna ustalić najdalej w ciągu 6 miesięcy szczegółowy plan rozbudowy kolei i kolejek oraz dróg bitych, mających na celu obsługę produkcji buraczano-cukrowniczej, oraz opracować sposób zrealizowania projektu.

9. — Konferencja uważa wreszcie, że zrealizowanie następujących doraźnych środków zaradczych leży w obecnej chwili w interesie rolnictwa:

a) przedłużenie terminu kredytu akcyzowego z 6 do 9 mies.;
b) zwolnienie od podatku obrotowego dostarczonych przez cukrownie plantatorom nawozów sztucznych, nasion buraczanych, wysłoków i węgla, jako towarów, nie będących obiektami handlu cukrowni, lecz odstępowanych rolnikom po cenach nabycia względnie zwracanych im, jak np. wysłoki, jako ich własność;

c) obniżenie nadmiernych stawek ubezpieczeniowych, pobieranych przez zakłady ubezpieczeń od cukrowni za ubezpieczenie robotników i pracowników od nieszczęśliwych wypadków;

d) wydatne współdziałanie władz państwowych w walce z przemytem sacharyny i nielegalnym jej rozpowszechnianiem, przynoszącym szkody spożywcom, Skarbowi Państwa i przemysłowi cukrowniczemu;

e) podniesienie stawek celnych na cukier do wysokości, proponowanej przez przemysł cukrowniczy w oddzielnym podaniu, złożonym P. Ministrowi Skarbu;

f) obniżenie taryf kolejowych na cukier eksportowy, realizowany przez przemysł ze stratami, dochodzącymi do 66% w stosunku do przeciętnych kosztów produkcji;

g) zawieszenie pobierania połowy podatku obrotowego od sprzedaży cukru, melasy i wysłoków suszonych, jako zbyt uciążliwego dla przemysłu naszego i obejmującego maksymalne stawki przewidziane w ustawie o państwowym podatku przemysłowym;

h) obniżenie stawki ulg celnych dla maszyn i aparatów, niewyrabianych w kraju, do 20% cła normalnego oraz automatyczne stosowanie ulg celnych po udowodnieniu niemożliwości nabycia danego przedmiotu w kraju;

i) przyspieszenie wyznaczenia specjalnych komisji do przeprowadzania szanunku w cukrowniach dla przyjmowania ich z całym urządzeniem wewnętrznym w zastaw dla zabezpieczenia kredytu akcyzowego;

j) rozłożenie na możliwie długi okres czasu likwidacji należnych Skarbowi Państwa opłat wywozowych za 1923/24 r. w ogólnej sumie £ 234.037;

k) wydatne obniżenie świadczeń socjalnych, ciążących na rolnictwie, które wykazują na hektar plantacji buraczanych z tytułu wszelkich świadczeń socjalnych zł 32'66 w stosunku do sumy wszelkich podatków, wynoszącej zł 40'20;

l) obniżenie kosztów, związanych z oprocentowaniem kapitału obrotowego w poszczególnych gospodarstwach, przez znaczne powiększenie kredytów plantatorskich z równoczesnym obniżeniem stopy procentowej.

Ponadto Małopolskie Towarzystwo Rolnicze zgłosiło oświadczenie następujące:

Wychodząc z założenia, że redukcja plantacji buraczanych w Małopolsce Wschodniej o 50% dotychczasowego arealu dotknięta w silnym stopniu Małopolską Wschodnią, niszcząc na

tym terenie cały szereg warsztatów, obniżając kulturę rolną — Małopolskie Tow. Rolnicze domaga się sprawiedliwego przydziału kontyngentów plantacyjnych.

W tym celu Małopolskie Towarzystwo Rolnicze składa następujące wnioski:

1) Małopolskie Towarzystwo Rolnicze prosi o wydatną pomoc państwową przy projektowanej budowie 2 udziałowych cukrowni w Małopolsce Wschodniej, w szczególności przez udzielenie niskoprocentowego, długoterminowego kredytu budowlanego oraz przez największe uprzywilejowanie w zakresie podatkowym, akcyzowym i refakcji kolejowych do czasu spłaty udzielonego kredytu;

2) M. T. R. prosi o umożliwienie istniejącym cukrowniom Małopolski oraz cukrowniom wołyńskim i lubelskim przejściowo aż do czasu powstania w Małopolsce 2 nowych cukrowni za kontraktowania plantacji małopolskich o obszarze około 7.000 ha przez odpowiednie rozdzielenie kontyngentu wewnętrznego;

3) M. T. R. prosi o ingerencję odpowiednich władz, aby wszystkie cukrownie na terenie Małopolski przy zawieraniu kontraktów plantacyjnych ściśle przestrzegały warunki umowy ramowej, a ponieważ 1928 r. był dla plantacji Małopolski rokiem wyjątkowo niepomyślnym, M. T. R. prosi o wpłynięcie na

cukrownie, aby te przy kontraktowaniu plantacji opierały się na produkcji przeciętnej z lat 1928 i 1929;

4) M. T. R. wyraża opinię, że jedynie odpowiednia nowelizacja ustawy o obrocie cukrem może uregulować niezdrowe stosunki plantacyjne na terenie Małopolski i uchronić tę dzielnicę od dalszego pokrzywdzenia rolnictwa w tej dziedzinie.

KOMISJA MIĘDZYMINISTERJALNA DO PRAC NAD NOWĄ TARYFĄ CELNĄ — p. str. 1376.

PODWYŻSZENIE CŁA PRZYWOZOWEGO OD PSZENICY, MĄKI PSZENNEJ I KASZ — p. str. 1376.

PODWYŻSZENIE CŁA PRZYWOZOWEGO OD SŁONINY I SMALCU — p. str. 1376.

ZWROT CŁA PRZY WYWOZIE ZBÓŻ, PRODUKTÓW PRZEMIAŁU I SŁODU — p. str. 1377.

ZWROT CŁA PRZY WYWOZIE BEKONÓW I SZYNEK — p. str. 1377.

ULGA CELNA NA SMALEC SUROWY NIERAFINOWANY — p. str. 1377.

H A N D E L

OKAZJE DO HANDLU Z ZAGRANICĄ

Życzący poznać szczegóły któregokolwiek z wymienionych niżej interesów oraz otrzymać adres odnośnej firmy zagranicznej winni podać Redakcji odpowiedni numer kolejny, umieszczony przy danej wzmiance, oraz załączyć na kosztą odpowiedzi sumę zł 1.— w znaczkach pocztowych (od każdego poszczególnego numeru).

Redakcja Tygodnika „Polska Gospodarcza” nie przyjmuje na siebie odpowiedzialności za konsekwencje handlowe zawartych tą drogą interesów.

ZAPYTANIA Z ZAGRANICY:

Nr. 129/A: Amerykański dom importowy pragnie nawiązać stosunki z polskimi wytwórcami wszelkiego rodzaju galanterji skórzanej i metalowej, ceramiki artystycznej, wyrobów szklanych, wyrobów z drzewa i t. p.

OFERTY FIRM ZAGRANICZNYCH:

Nr. 110/B: Francuskie przedstawicielstwo firm amerykańskich, produkujących maszyny i przybory techniczne oraz elektrotechniczne odda subagenturę na Polskę.

TARGI I WYSTAWY

ROZMIESZCZENIE EKSPONATÓW NA M. W. K. T.

— Międzynarodowa Wystawa Komunikacji i Turystyki w Poznaniu jest umieszczona na 3 złączonych terenach dawniej P. W. K. w 28 pawilonach. Rozmieszczenie ekspонатów jest następujące:

Pawilon 1. — Tramwajnictwo krajowe i zagraniczne, przemysł metalowy.

Pawilon 2. — Dyrekcja M. W. K. T. — (biura administracyjne). Obok na wolnym polu A rozmieszczone są kolejki polne i walce drogowe.

Pawilon 3. — Eksponaty Ministerstwa Poczty i Telegrafów i oddział pocztowo-telegraficzny dla obsługi publiczności. Na wolnym polu obok tego pawilonu znajdują się eksponaty budowlane.

Pawilon 4. — Biura użyteczności publicznej (informacyjne, żniwek kolejowych i zaświadczeń paszpor-

towych, telefony publiczne, biuro przewodników, sprzedaż biletów, kantor wymiany, posterunek policyjny i t. p.).

Pawilony 5 i 6. — Eksponaty Ministerstwa Robót Publicznych.

Pawilony 7 i 8. — Pokazy ministerstw zagranicznych.

Pawilon 9. — Lotnictwo zagraniczne i porty.

Pawilon 10. — Lotnictwo krajowe.

Pawilon 10a. — Zobrazowanie działalności Monopolu Spirytusowego w wykresach, mapach i modelach oraz próby specjalnej mieszanki w zastosowaniu do samochodów, samolotów i motorów.

Pawilon 11. — Samochody.

Pawilon 11a. — Ministerstwa zagraniczne.

Pawilony 12, 12a i 13. — Samochody i akcesoria.

Wolne pole 14. — Łódź podwodna oraz tabor kolejowy krajowy i zagraniczny.

Pawilon 15. — Towarzystwa okrętowe i asekuracyjne.

Pawilon 16. — Dalszy ciąg wystawy samochodowej, karoserje osobowe i rowery.

Wolne pole D. — Stacje benzynowe, garaże przenośne i przyczepki ciężarowe.

Pawilon 17. — Prasa.

Pawilon 18. — Turystyka krajowa i zagraniczna.

Pawilon 19. — Lingwafon.

Pawilon 19a. — Eksponaty zagraniczne.

Pawilon 19b. — Traktory, polewaczki, walce drogowe i pomocniczy przemysł komunikacyjny.

Pawilon 20. — Eksponaty Ministerstwa Komunikacji.

Wolne pole E. — Wagony specjalne, parowozy szeroko- i wąskotorowe.

Pawilon 21. — Przemysł elektrotechniczny.

Pawilon 21a. — Wystawa zbiorowa Chin.

Pawilon 22. — Palmiarnia.

Pawilon 23. — Pałac Geografji i Związków Międzynarodowych.

Pawilon 24. — Wody lecznicze.

Pawilon 25. — Kino i kawiarnia.

Pawilon 26. — Kawiarnia i dancing.

Pawilon 27. — Organizacja społeczna Poznańskich Kolei Elektrycznych.

Pawilon 28. — Restauracja.

LOTNICTWO NA M. W. K. T. — Na Międzynarodowej Wystawie Komunikacji i Turystyki w Poznaniu w pawilonie lotnictwa, w dziale francuskim możemy obserwować etap po etapie rozwój myśli lotniczej. Na kilkudziesięciu dużych planszach mamy wyrysowane przemiany, jakie przechodziła konstrukcja samolotu, aby osiągnąć tego szczytu doskonałości, jakim się słusznie dzisiejsza aeronautyka chlubi.

Oprócz rozwoju samolotu, znajdujemy w tym pawilonie rozwój linii lotniczych pomiędzy Francją a resztą świata. Zwraca uwagę połączenie lotnicze Francji z jej kolonjami, które pozwala na przebycie uciążliwej dawniej drogi w ciągu jednego dnia. Prócz tego firmy francuskie demonstrują precyzyjne aparaty nautyczne i meteorologiczne, a C. I. D. N. A. i Société Générale Aéronautique — model samolotu i motory lotnicze.

Stoisko włoskie nietyle zwraca uwagę ilością eksponatów, ile zastanawia sukcesem myśli lotniczej, jaka przebija z całokształtu wystawy rzymskiego ministerstwa lotnictwa. Na pierwsze miejsce wysuwa się olbrzymi 1000-konny motor zakładów Isotta Fraschini, posiadający cały szereg najnowszych udoskonaleń technicznych, nieznanymi w innych konstrukcjach. Prócz tego interesuje kompletny ekwipunek pilota, którego okulary zaopatrzone są w szkło nie rozpryskujące się. Nowe modele śmigieł dwu- i cztero-ramiennych zamykają ten zewszehmiar ciekawy pokaz.

Polski przemysł lotniczy i rozwój dróg lotniczych, demonstrowanych w pawilonie 10-tym, jest dowodem niezbitym naszej żywotności państwowej. Bez pierwowzoru, bez fachowców, w okresie chaosu powojennego, rósł i tężał ten najmłodszy, najbardziej współczesny przemysł. Stan dzisiejszy można tylko podziwiać. Państwowe Zakłady Lotnicze, Plage i Leśkiewicz, Podlaska Wytwórnia Samolotów rywalizują pomiędzy sobą w ulepszeniach konstrukcji. Plage i Laśkiewicz zademonstrował 5 płatowców, produkowanych za licencją. Jest więc pasażerski „Junkers”, dalej 8-osobowy „Lublin R. IX” zbudowany cały z duraluminium, wreszcie olbrzymi trójmotorowy „Fokker F. VII”.

Entuzjastów lotnictwa zaciekawia niewątpliwie sportowo-turystyczny samolot Państwowych Zakładów Lotniczych „P. Z. I. 2”, na którym Kpt. Orliński przebył 25.000 km bez potrzeby remontu. Ale najciekawszym eksponatem jest komunikacyjny samolot Podlaskiej Wytwórni Samolotów z tego względu, że jest całkowicie wykonany w kraju według planów Inż. Ciołkosza.

Stoisko polskie uzupełniają wystawcy sprzętu lotniczego, jak „Skoda”, która wystawia motory, „Wahren” — koła do samolotów, „Varsovienne” — odzież lotniczą i inne.

Ministerstwo Komunikacji demonstruje w szeregu map stały rozwój linii żeglugi powietrznej polskiej, wewnętrznej i międzynarodowej, a mapa z 1929 r. zawiera projekty na przyszłość, tem ciekawsze, że podkreśla konieczność nawiązania komunikacji lotniczej ze wschodem.

DZIAŁ SAMOCHODOWY NA M. W. K. T. —

Dział ten został dość obficie obesłany przez szereg firm, przyczem jednak amerykańskie wielkie firmy samochodowe nie wzięły w nim udziału. Całość przedstawiała się dość okazale, choć rozplanowanie eksponatów może trochę utrudniało orientację. Przemysły pomocnicze były reprezentowane stosunkowo słabo w porównaniu do gałęzi podstawowej. Ogólnie biorąc, próbę urządzenia tego pierwszego salonu samochodowego w Polsce należy uznać za udaną.

Na większą uwagę zasługiwały następujące objekty. Stoisko fabryczne Fiata wystawiło dość dużą ilość maszyn osobowych i ciężarowych. Stoisko Skody zawierało kilka sześciuosobowych samochodów oraz podwozie. Poznańskie przedstawicielstwo firm Austro-Daimler, Citroën, Steyer i A. F. eksponowało dość dużo obiektów. Na wystawie znalazł miejsce również prototyp obecnych maszyn, stary Daimler budowy 1881 r. Marka Mercedes-Benz była reprezentowana przez kilka eleganckich wozów. W dalszym ciągu wymienić należy stoiska Lancii, Adlera i Chryslera.

Wystawiono na wystawie również pierwsze opony samochodowe polskiej fabryki „Stomil” w Poznaniu (Centralna Poznańska Fabryka Wyrobów Gumowych S. A.).

Z innych marek zasługiwały na uwagę stoiska motocyklowe, stoiska firmy Renault, stoiska Tatra oraz olbrzymie niemieckie autobusy Büssinga o nośności 9·5 t, mogące zmieścić do 60 pasażerów; w dalszym ciągu eksponaty polskie: C. W. S. i Ursus, które wystawiały samochody osobowe i ciężarowe (C. W. S. — ciężarówkę jednotonnową i samochody osobowe: karę, torpedo, kabriolet oraz sanitarny; Ursus — ciężarówkę i autobusy).

Wystawiały ponadto następujące firmy: Voisin, Rochet-Schneider oraz wiele innych, mających swoje własne stoiska lub reprezentowanych przez przedstawicielstwa polskie.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE

NA PODSTAWIE DANYCH MIN. PRZEM. I HANDLU I MIN. ROLNICTWA, DONIESIEN WYDZIAŁÓW PRZEM. WOJEWÓDZTW, ORGANIZACYJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH, WŁASNYCH KORESPONDENTÓW, DEPEZ „PATA” I „AGENCJI WSCHODNIEJ” I T. D.

ZIEMIOPŁODY

NOTOWANIA GIEŁDOWE

za okres od 21 do 26 lipca 1930 r.

WARSZAWA. — Rynkiem zbóż chlebowych interesowano się w okresie sprawozdawczym niewiele. Ceny jęczmienia przemiałowego, owsa i otrąb pozostały bez zmiany, natomiast poważniejszą niżkę wykazuje pszenica oraz nieznaczna żyto. Obroty ograniczone. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg franco stacja Warszawa (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica 45·00 — 47·00 (50·00 — 51·00), żyto 19·75 — 20·00 (20·00 — 20·50), jęczmień przemiałowy 23·00 — 24·00 (23·00 — 24·00), owies jednolity 23·00 — 24·00 (23·00 — 24·00), otręby pszenne szale 18·00 — 20·00 (19·00 — 20·00), — pszenne średnie 16·00 — 17·00 (16·00 — 17·00), — żytnie 12·25 — 12·75 (12·50 — 13·00).

— Dla maki pszennej, w związku ze spadkiem ceny pszenicy, tendencja słaba. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg franco stacja Warszawa (jak wyżej): mąka pszenka luksusowa 82·00 — 87·00 (85·00 — 90·00), — pszenka 4/0 72·00 — 77·00 (75·00 — 80·00), — żytnia (typ przepisowy) 37·00 — 38·00 (37·00 — 38·00).

POZNAŃ. — Okres sprawozdawczy nie przyniósł poważniejszych zmian na rynku zbóż chlebowych, jedynie dla pszenicy panowała tendencja słabsza. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet Poznań (jak wyżej): pszenica nowa, sucha, zdrowa,

nadaająca się do przemiału 34'00 — 35'50, żyto 19'50 — 20'00 (19'00 — 20'00), jęczmień przemiałowy 20'00 — 20'50 (18'75 — 21'25), owies 21'50 — 22'50 (22'00 — 23'00), mąka żytnia 65% - owa wraz z workiem 34'50 (34'50), otręby pszenne 16'00 — 17'00 (16'00 — 17'00), — żytnie 13'00 — 14'00 (13'50 — 14'50).

LWÓW. — Dla pszenicy i jęczmienia tendencja słabsza, ceny pozostałych zbóż natomiast bez poważniejszych różnic w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytut Podwoleczyska (jak wyżej): pszenica dworska 41'25 — 42'25 (43'00 — 44'00), — zbiorowa 38'75 — 39'75 (40'50 — 41'50), żyto małopolskie jednolite 17'25 — 17'75 (17'00 — 17'50), — zbiorowe 16'00 — 16'50 (16'00 — 16'50), jęczmień przemiałowy 17'00 — 17'50 (18'00 — 18'50), — pastewny 15'75 — 16'25 (16'75 — 17'25); loco Lwów: mąka pszenna 65% - owa 73'50 — 74'50 (75'00 — 76'00), otręby pszenne 13'75 — 14'25 (14'75 — 15'25).

KRAKÓW. — Dla zbóż chlebowych usposobienie naogół spokojne; niżkowo kształtowały się ceny pszenicy, owsa, mąki pszennej. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytut Kraków (jak wyżej): pszenica dworska czerwona stand. 45'00 — 46'00 (46'50 — 47'00), — biała stand. 45'00 — 46'00 (46'50 — 47'00), — targowa stand. 41'00 — 45'00 (45'50 — 46'00), — dworska nowa 42'00 — 43'00, — targowa nowa 41'00 — 42'00, żyto dworskie stand. 19'50 — 20'50 (19'50 — 20'00), — targowe stand. 18'50 — 19'00 (18'50 — 19'00), jęczmień przemiałowy stand. 20'00 — 20'50 (19'50 — 20'00), owies dworski stand. 24'50 — 25'00 (25'00 — 25'50), — targowy stand. 23'50 — 24'00 (24'00 — 24'50), mąka pszenna 65% - owa 74'00 — 76'00 (75'00 — 77'00), — żytnia typowa 37'00 — 37'50 (35'50 — 36'00), otręby pszenne 15'00 — 16'00 (14'50 — 15'00), — żytnie 12'00 — 13'00 (12'50 — 13'00).

WILNO. — obroty niewielkie. Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg franco stacja Wilno (jak wyżej): żyto 19'00 — 20'00 (19'00 — 20'00), jęczmień brow. 25'00 — 26'00 (22'00 — 23'00), — przemiałowy 23'00 — 25'00 (21'00 — 21'50), owies 23'00 — 25'00 (20'00 — 21'00), otręby pszenne 14'00 — 15'00 (14'00 — 15'00), — żytnie 12'00 — 13'00 (10'00 — 12'00), makuchy lniane 35'00 (35'00), — słonecznikowe 23'00 (23'00).

GDĄŃSK. — Ceny orientacyjne — w guld. gd. za 100 kg: pszenica 26'00, żyto kongresowe 13'00, — pomorskie 13'25, — pomorskie nowe 13'75, jęczmień pastewny 14'00, owies 13'50 — 15'25, otręby żytnie 8'50 — 9'00.

PASZA

LWÓW. — Mocniejsza tendencja dla koniczyny. Notowania Centralnej Targowicy — w zł za 100 kg: siano I gat. 8'00 — 11'00, — II gat. 6'00 — 7'00, koniczyna nieomłócona 10'00 — 14'00, słoma okładowa 6'00 — 7'00.

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg: siano koniczynowe 13'00 — 15'00, — zwykłe, średnie gat. 11'00 — 12'00, słoma prosta (przeważnie żytnia) 8'00 — 9'00; franco wagon stacja załadowania: siano I gat. 7'00 — 7'50, słoma prasowana 3'80 — 4'20; za 1 tonnę loco cukrownia w Poznańskiem: wtyłki bu raczane \$ 14'00; za 100 kg franco stacja Warszawa: otręby pszenne średnie 16'00 — 17'00, — żytnie 12'25 — 12'75; kuchy zagraniczne — za 100 kg franco skład Warszawa: mączka arachidowa (z orzecha ziemnego) 50% białka i tłuszczu w workach brutto za netto 43'00, kuch sojowy śrutowy 46% w workach brutto za netto 42'00, kuchy słonecznikowe w taflach 32'00, — mielone 33'00, — rzepakowe 30'00, — mielone 31'00, — lniane w taflach 37'00 — 42'00, — mielone 43'00.

KRAKÓW. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytut Kraków: siano słodkie nowe 11'00 — 13'00, — średnie gat. 10'00 — 12'00, koniczyna pastewna nowa 13'00 — 14'00, słoma długa 6'00 — 6'50, — mierzwa luzem 4'00 — 4'50, — prasowana 4'50 — 5'00, makuchy z orzecha ziemnego 54/56% 35'00 — 36'00, — rzepakowe 27'00 — 28'00, — lniane 32'00 — 33'00, — słonecznikowe 48% białka i tłuszczu 26'00 — 27'00, otręby pszenne 14'00 — 15'00, — żytnie 11'00 — 12'00.

STANISŁAWÓW. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg: siano polne 8'00, — łąkowe 6'50, — koniczynowe 9'50, słoma okładowa 6'00, otręby pszenne 15'20, — żytnie 11'00.

WARZYWA

WARSZAWA. — Notowania Hurtowego Targu Warzywnego — w zł za 100 kg: fasola zielona strączkowa 30'00 — 36'00, — żółta 40'00 — 42'00, groch strączkowy 30'00 — 40'00, bób

25'00 — 30'00, marchew 12'00 — 15'00, pietruszka 25'00 — 30'00, młód: ziemniaki 15'00 — 18'00, szczaw 12'00 — 18'00; za 1 kg: chrzan 2'00 — 2'50; za 100 sztuk względnie pęczków: botwina 6'00 — 12'00, cebula młoda I gat. 18'00 — 21'00, — II gat. 10'00 — 15'00, kalafior I gat. 40'00 — 50'00, — II gat. 12'00 — 15'00, — III gat. 6'00 — 10'00, kalarepa 18'00 — 24'00, kapusta biała I gat. 6'00 — 10'00, — włoska 10'00 — 12'00, koperek 50'00 — 60'00, koper 15'00 — 20'00, marchew młoda 12'00 — 15'00, pietruszka 25'00 — 30'00, porę 20'00 — 25'00, rzodkiew 10'00 — 16'00, rzodkiewka (za koszyk) 2'00 — 4'00, sałata 6'00 — 10'00, selery 30'00 — 40'00.

NASIONA

KRAKÓW. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytut Kraków: mak niebieski wraz z workiem 150'00 — 155'00, — szary wraz z workiem 125'00 — 135'00, kukurydza krajowa 29'00 — 30'00, — rumuńska 30'00 — 31'00, proso 30'00 — 32'00, peluska 28'00 — 30'00, bobik pastewny 24'00 — 25'00, wyka siewna 29'00 — 31'00, łubin żółty 27'00 — 28'00, — niebieski 34'00 — 36'00, koniczyna nasienna bez kianianki atest. 190'00 — 220'00, — surowa czerwona 300'00 — 330'00, seradela 25'00 — 28'00, esparseta 42'00 — 45'00, groch zwykły jadalny 32'00 — 33'00, — polny 26'00 — 29'00.

BYDGOSZCZ. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg: koniczyna czerwona 180'00 — 240'00, — biała 180'00 — 270'00, — szwedzka 180'00 — 240'00, — żółta odłuszczone 80'00 — 100'00, — żółta w łuskach 45'00 — 50'00, inkarnatka 140'00 — 160'00, przelot 100'00 — 120'00, tymotka 40'00 — 50'00, rajgras 160'00 — 200'00, wyka letnia 32'00 — 36'00, — zimowa 80'00 — 90'00, groch polny 32'00 — 36'00, — zielony 32'00 — 40'00, — Wiktorja 50'00 — 55'00, peluska 30'00 — 34'00, rzepak 46'00 — 50'00, rzepik letni 52'00 — 56'00, gorczyca 50'00 — 60'00, konopie 70'00 — 80'00, siemię lniane 72'00 — 76'00, — proso żółte 40'00 — 50'00, tatarska 26'00 — 30'00, mak biały 100'00 — 120'00, — niebieski 90'00 — 100'00, łubin żółty 34'00 — 38'00, — niebieski 30'00 — 34'00.

TORUŃ. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg loco stacja załadowania: koniczyna czerwona 150'00 — 220'00, — biała 180'00 — 300'00, — szwedzka 170'00 — 250'00, — żółta odłuszczone 70'00 — 90'00, — żółta w łuskach 40'00 — 50'00, inkarnatka 120'00 — 150'00, przelot 90'00 — 110'00, rajgras krajowy 170'00 — 200'00, tymotka 45'00 — 55'00, seradela 34'00 — 40'00, wyka letnia 30'00 — 36'00, wiczka zimowa 80'00 — 95'00, peluska 30'00 — 34'00, groch polny 35'00 — 40'00, — Wiktorja 50'00 — 55'00, — zielony 32'00 — 38'00, bobik 26'00 — 30'00, gorczyca 50'00 — 65'00, rzepak 48'00 — 52'00, rzepik 50'00 — 55'00, łubin niebieski 32'00 — 36'00, — żółty 34'00 — 38'00, siemię lniane 75'00 — 80'00, — konopne 70'00 — 80'00, mak niebieski 95'00 — 105'00, — biały 100'00 — 120'00, tatarska 28'00 — 34'00, proso 40'00 — 50'00.

PRZETWORY ZIEMNIACZANE

WARSZAWA. — Tendencja mocniejsza, ceny zostały podwyższone. Notowania Syndykatu — w zł na 100 kg: syrop ziemniaczany 45° Be franco stacja odbiorcza w ładunkach całowagonowych (15 tonn) 92'00, — 10 tonn 93'00, — 5 tonn 94'00 — 2'5 tonn 96'00, — w sprzedaży półhurtowej na beczki loco skład Warszawa 97'00, syrop ziemniaczany 43° Be odpowiednio o zł 3'00 taniej, glukoza w workach franco stacja odbiorcza w ładunkach całowagonowych 90'00, — w sprzedaży półhurtowej na worki franco skład Warszawa 94'00, — w skrzynkach odpowiednio 91'00 i 95'00.

SKÓRY

LUBLIN. — Dla skór surowych tendencja mocniejsza. Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg: skóry bydlęce prowincjonalne 2'05 — 2'10, — z rzeźni miejskiej 2'40 — 2'50; za 1 sztukę: skóry cielęce suche lekkie 9'00, — ciężkie mokre 10'00 — 11'00.

— Ceny orientacyjne skór gotowych — w zł za 1 kg: krunopy podszwowe I gat. 8'50, — II gat. 8'00, — III gat. 7'50, boki grube 4'00.

KRAKÓW. — Słabsza tendencja dla skór surowych. Notowania Centralnej Targowicy — w zł za 1 kg: skóry wołowe 1'70, — krowie 1'60, — z jałówek 1'70, — cielęce 3'20.

LWÓW. — Usposobienie spokojne. Notowania skór surowych Centralnej Targowicy — w zł za 1 kg: skóry bydlęce lekkie

1'95.—ciężkie 1'95.—cielęce w rzeźni 4'00.—prowincjonalne 3'00; za 1 sztukę: skóry końskie duże 25'50, — małe 12'90.

BYDGOSZCZ. — Dla skór surowych tendencja utrzymana. Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg loco Bydgoszcz: skóry bydłecze lekkie 1'80, — ciężkie 1'60, — skopowe długowieliste 2'00, — krótkowieliste 1'60; za 1 sztukę: skóry cielęce lekkie 9'00, — średnie 10'00 — 11'00, — końskie 25'00 — 27'00, — kozie 5'00 — 8'00.

WILNO. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 16 kg loco rzeźnia miejska: skóry bydłecze lekkie i ciężkie 28'00; za 1 sztukę: skóry cielęce 6'00 — 7'00, — baranie 5'00 — 6'00, — końskie 17'00 — 18'00.

WEŁNA

LUBLIN. — Na rynku wełny zastój zupełny. Przy dużej podaży tendencja słaba. Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg: wełna cienka 2'75 — 3'00, — średnia 2'20 — 2'40, — gruba 2'10 — 2'30.

PIERZE

WARSZAWA. — Tendencja spokojna. Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg loco Warszawa: pierze darte i czyszczone: gęsi szare bite 9'00 — 12'00, podskuby 12'00 — 15'00, gęsi białe I gat. 18'00 — 22'00, — II gat. 12'00 — 15'00, pierze kacze szare 4'00 — 5'00, — białe 7'00, puch szary bity 25'00, — żywy 30'00 — 35'00, — białe bity 30'00 — 35'00, — żywy 40'00 — 45'00.

RYBY

WARSZAWA. — Obróty niewielkie przy tendencji utrzymanej. Notowano — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg franco wagon Warszawa: karpie żywe 4'20; orientacyjne ceny detaliczne: karpie żywe 5'00, — śnięte 3'50 — 3'80, liny żywe 5'00 — 6'00, — śnięte 3'00 — 4'00, karasie żywe 5'00 — 6'00, — śnięte 3'00 — 4'00, lososie 12'00 — 14'00, węgorze 7'00 — 8'00, sandacze rosyjskie 3'25 — 4'00, leszcze rosyjskie 3'00 — 3'50, sumy krajane 4'00 — 5'00, ślize 4'50, szczupaki śnięte 3'00 — 4'50, średnica 0'80 — 1'00.

TŁUSZCZE I OLEJE

WILNO. — Ceny oleju lnianego i słonecznikowego oraz pokostu kształtowały się zniżkowo. Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg (w transakcjach wagonowych): olej lniany netto (bez beczek) 2'30, — słonecznikowy 1'95, pokost netto 2'50; za 100 kg: siemię lniane 87 $\frac{3}{4}$ % czystości \$ 7'25.

LUBLIN. — Zainteresowanie surowcem wzrosło, ceny zwiększyły. Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg (w hurcie): olej rzepakowy 1'70 — 1'80, — lniany 2'40 — 2'50; za 100 kg franco Lublin: rzepak bez zapachu 54'00, siemię lniane 80'00 — 85'00, makuchy rzepakowe 20'00 — 22'00, — lniane 35'00 — 40'00.

CHEMIKAŁJA

BYDGOSZCZ. — Dla karbidu usposobienie spokojne, obroty niewielkie. Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg: karbid granulacja 15 do 25 80'00, — granulacja 25 do 35 i powyżej 75'00, smar Tovotte'a 80'00, — czarny do osi 50'00, — żółty 60'00.

METALE I WYROBY METALOWE

KATOWICE. — Notowania Polskiego Syndykatu Hut Żelaznych — w $\mathcal{Z}$ za 1 tonnę franco huta: żelazo sztabowe — cena zasadnicza 350'00, — formowe (do włącznie NP. 24) 350'00, — formowe (NP. 26 i ponad) 390'00, bednarka gorąco walcowana 422'50, żelazo uniwersalne 390'00, blacha gruba (do 5 mm) 525'00, drut walcówka (w jakości handlowej) 397'50.

— Blachę do cynkowania dostarcza się w stanie żarzonem bez specjalnej dopłaty za żarzenie, przy innych natomiast zamówieniach na cienkie blachy żarzone dolicza się nast. dopłaty: przy 1 do poniżej 5 mm 10'345%, — 0'875 mm 5'36%, — 0'75 mm 4'68%, — 0'625 mm 4'04%, — 0'562 mm 4'85%, — 0'50 mm 6'32%, — 0'48 mm 1'88%, — 0'375 mm 0'58%.

— Ceny blach 2 razy dekapowanych (efektywne) — za 1 tonnę: grubość 0'32 do poniżej 0'35 mm £ 25.10, — 0'35 do poniżej 0'37 mm £ 23.10, — 0'37 do poniżej 0'40 mm £ 22.5, — 0'40 do poniżej 0'43 mm £ 22, — 0'43 do poniżej 0'50 mm £ 21.15, — 0'50 do poniżej 0'55 mm £ 21.10, — 0'55 do poniżej 0'62 mm

£ 21.5, — 0'62 do poniżej 0'75 mm £ 21, — 0'75 do poniżej 0'87 mm £ 20.15, — 0'87 do poniżej 1 mm £ 20.10, — 1 do ponad 11 mm £ 20.5. Za blachy okrągłe i półokrągłe dolicza się 10%. Blachy 1 raz dekapowane kosztują o £ 3 na tonnie mniej. Dla hurtowników dolicza się do cen powyższych 2%.

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg franco stacja Warszawa: blacha żelazna ocynkowana najwyższy gatunek 711 × 1.422 × 0'45 mm 1'30, — 711 × 1.422 × 0'50 mm 1'25, — 1.000 × 2.000 × 0'50 mm 1'27; blachy II gat. o 6% taniej.

RYNEK AKCYJNY

za okres od 21 do 26 lipca 1930 r.

Na giełdzie warszawskiej minął okres sprawozdawczy przy tendencji niejednolitej. Ilość notowanych akcji, jak i wielkość obrotów uległy dalszemu zmniejszeniu, aczkolwiek niektóre akcje były dość silnie poszukiwane, uzyskując w związku z małą podażą znaczniejszą poprawę kursu.

W grupie bankowej większym wahaniom kursowym ulegały akcje Banku Polskiego, wykazując w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego zniżkę o $\mathcal{Z}$ 4'00. Poza nimi notowane były jedynie akcje Banku Dyskontowego oraz Banku Związku Spółek Zarobkowych — po kursach dotychczasowych.

Dla akcji przedsiębiorstw chemicznych i elektrycznych zainteresowania nie było zupełnie — obie te grupy pozostały bez notowań.

Z pośród akcji przedsiębiorstw cukrowniczych nieliczne transakcje akcjami Warsz. T-wa Fabryk Cukru zawierano po kursie niemal bez zmiany.

Po dłuższej przerwie zanotowano akcje Firley'a, cenione niżej niż w pierwszych dniach miesiąca.

Akcjami Warsz. T-wa Kopalń Węgla interesowano się stosunkowo dużo, do transakcji jednak nie doszło dla braku podaży, mimo nieco wyższych kursów.

W grupie przedsiębiorstw metalurgicznych przyniósł okres sprawozdawczy dość silne ożywienie. Mianowicie usilnie poszukiwane akcje Ostrowca uzyskały ponad 10% zwyżki; w nieco mniejszym stopniu dotyczy to oddawna nienotowanych Parowozów. Z pozostałych akcji tej grupy nieznacznie zyskał Cegielski, po kursie dotychczasowym obracano akcjami Lilpopy, nieznaczną zaś stratę poniosły Starachowice.

W pozostałych grupach obracano jedynie akcjami Haberbusha i Schielego — przy tendencji utrzymanej.

Na giełdach prowincjonalnych okres sprawozdawczy nie przyniósł zasadniczych zmian, jakkolwiek obroty były nieco żywsze, kursy zaś niektórych akcji kształtowały się zwyżkowo.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 25/VII ¹⁾
w $\mathcal{Z}$				
Bank Polski	$\mathcal{Z}$ 100	166'00	162'00	162'50-162'00
" Dyskontowy	$\mathcal{Z}$ 100	115'00	115'00	115'00
" Zw. Spółek Zarobkowych	$\mathcal{Z}$ 100	72'50	72'50	—
Warsz. T-wo Fabryk Cukru	$\mathcal{Z}$ 100	30'50	30'50	30'50
Firley	$\mathcal{Z}$ 50	29'00	29'00	29'00
Cegielski	$\mathcal{Z}$ 100	46'00	46'00	46'00
Lilpop	$\mathcal{Z}$ 25	25'00	25'00	25'00
Ostrowiec — serja B				
I — III em.	$\mathcal{Z}$ 50	60'00	57'00	58'00-57'00 -59'00

¹⁾ W sobotę dn. 26/VII giełda nieczynna.

Parowozy	zł	25	21:25	21:25	—
Starachowice	zł	50	15:25	15 00	15:25-15 00
Haberbusch i Schiele	zł	100	112 00	110 00	—

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje (w dn. 25/VII — w zł; w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): Zieleniewski — 41:50 (35:00).

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje (w dn. 25/VII — jak wyżej): Gazy Wschodnie — 19:00 — 19:25, Gazolina — 27:50, Tesp — 90 00.

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcje w ostatnim dniu okresu sprawozdawczego bez notowań dla braku materiału.

CŁA ORAZ REGLAMENTACJA HANDLU ZEWN.

KOMISJA MIĘDZYMINISTERJALNA DO PRAC NAD NOWĄ TARYFĄ CELNĄ. — Posiedzenia komisji międzyministerjalnej do prac nad nową taryfą celną na okres letni, począwszy od dn. 1 lipca, uległy przerwie na przeciąg 2 miesięcy, natomiast prace sekretariatu trwają w dalszym ciągu nad utworzeniem zakończonej całości z materiałów, rozpatrzonych przez komisję.

Z materiałów, opracowanych przez 4 komisje gospodarcze, do dn. 1 lipca zostały rozpatrzone całkowicie materiały 2 komisji: rolnej i chemicznej.

Obejmuje to działy, dotyczące:

- 1) zwierząt, płodów rolnych, przetworów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego;
- 2) wytworów pochodzenia mineralnego, wyrobów kamieniarskich, ceramicznych i szklanych;
- 3) przetworów chemicznych, farmaceutycznych i farb;
- 4) skór, futer i wyrobów skórzaných;
- 5) kauczuku, gumy i wyrobów gumowych;
- 6) papierów i wyrobów z papieru;
- 7) materiałów wybuchowych;
- 8) produktów naftowych;
- 9) tłuszczów.

Materiały, rozpatrywane na posiedzeniach komisji międzyministerjalnej, są następnie opracowywane w sekretariacie.

Korzystając z przerwy, sekretariat prowadzi intensywną pracę nad wykończeniem tych wszystkich działów, które zostały rozpatrzone przez komisję międzyministerjalną, przygotowując materiały do ostatecznego etapu prac, jakim będzie zatwierdzenie i ogłoszenie nowej taryfy celnej.

Posiłkując się specjalnie opracowanymi szematami, prace sekretariatu mają na celu dać obraz całego przebiegu prac i uchwał komisji międzyministerjalnej i ewentualnych zmian w materiałach komisji gospodarczych. Notowane są zatem motywy oraz wszelkie dodatkowe wyjaśnienia, mające przyczynić się do jasności tekstu.

Materiały te są tymczasem niedostępne dla stron, jednakże przed ostatecznym zatwierdzeniem i wprowadzeniem w życie nowej taryfy celnej prawdopodobnie będą podane do wiadomości i wypowiedzenia się sferom zainteresowanym.

Nastąpić to może po skompletowaniu całego lub odpowiedniej części materiału przez sekretariat i przejzeniu, jako całości, przez komisję.

Ze względu na ważność nowej taryfy celnej dla życia gospodarczego kraju, pożądane jest informowanie sekretariatu o wszelkich zaszłych zmianach i nasuwających się wątpliwościach, przesyłając odpowiednie dane pod adresem Min. Przemysłu i Handlu (Departament Przemysłowy, pokój Nr. 219).

Ponieważ może zająć konieczność uskutecznienia pewnych zmian w przygotowywanym projekcie, w związku ze stałymi zmianami w życiu gospodarczym kraju, należy uwagi i słuszne życzenia nadsyłać zawczasu, ażeby sekretariat miał możliwość poddania rewizji odnośnych uchwał, zanim projekt taryfy będzie ostatecznie zatwierdzony i wprowadzony w życie z mocą obowiązującą.

Co się tyczy prac nad materiałami pozostałych 2 komisji gospodarczych, włókienniczej i metalowo-mechanicznej, rozpatrywanie ich już się rozpoczęło i jest w toku.

Pierwsze posiedzenie komisji międzyministerjalnej, na którym był rozpatrywany dział metali, odbyło się w dn. 14 kwietnia r. b. Od tej daty, co prawda z pewnymi wyjątkami, posiedzenia komisji były poświęcone materiałom komisji metalowo-mechanicznej na zmianę z działem włókienniczym.

Prace te obecnie uległy letniej przerwie, aby rozpocząć się normalnie we wrześniu r. b.

PODWYŻSZENIE CŁA PRZYWOZOWEGO OD PSZENICY, MĄKI PSZENNEJ I KASZ.

— W „Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 448 zostało ogłoszone rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 23 lipca 1930 r. w sprawie częściowej zmiany taryfy celnej.

Na podstawie art. 7 lit. i ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych („Dz. Ust. R. P.” Nr 80, poz. 777) podwyższone zostało cło przywozowe: na pszenicę (poz. tar. celn. 1 p. 1 lit. b) do zł 17:50 od 100 kg. na mąkę pszenną (poz. tar. celn. 3 p. 1 lit. b) do zł 25:50 od 100 kg i od kasz innych oprócz osobno wymienionych (poz. tar. celn. 3 p. 2 lit. b) do zł 24:00 od 100 kg.

Rozporządzenie to wprowadza słuszne zróżniczkowanie pomiędzy stawką celną przywozową na pszenicę oraz żyto, jęczmień i owies, które dotąd były jednakowe, wynosząc zł 11 od 100 kg.

Stawki celne na mąkę pszenną oraz kasze inne oprócz osobno wymienionych zostały konsekwentnie podwyższone w stosunku do stawki na pszenicę.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, t. j. z dn. 31 lipca r. b. Przesyłki, nadane do polskiego obszaru celnego najpóźniej w dn. 30 lipca r. b., będą w ciągu dni 30 korzystały z dotychczasowych celnych warunków przywozu.

PODWYŻSZENIE CŁA PRZYWOZOWEGO OD SŁONINY I SMALCU.

— Na podstawie art. 7 lit. i ustawy z dn. 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych („Dz. Ust. R. P.” Nr. 80, poza 777) zostało ogłoszone rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 23 lipca 1930 r. w sprawie częściowej

zmiany taryfy celnej („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 447, podwyższające obowiązujące stawki celne przywozowe na słoninę i smalec.

Na mocy tego rozporządzenia dotąd obowiązujące stawki celne zostają podwyższone w sposób następujący:

Poz. tar. celn.	Nazwa towaru	Cło zł od 100 kg
34 p. 3	Słonina, smalec:	
	a) słonina świeża solona	80—
	b) smalec	100—
	c) słonina paprykowana, wędzona	120—

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, t. j. z dn. 31 lipca r. b. Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 25 września 1928 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 85, poz. 752).

Przesyłki, zadeklarowane do oclenia najpóźniej w dn. 31 lipca r. b., będą w ciągu 30 dni korzystały z dotychczasowych ceł i warunków przywozu.

Podwyżka dotąd obowiązujących stawek celnych na słoninę i smalec o 100% wywołana została koniecznością ochrony krajowej produkcji trzody chlewnej tłuszczowej wobec znacznego napływu tłuszczów zagranicznych pomimo wprowadzonej już w 1928 r. podwyżki dawniej obowiązujących ceł.

ZWROT CŁA PRZY WYWOZIE ZBÓŻ, PRODUKTÓW PRZEMIAŁU I SŁODU. — Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 23 lipca 1930 r. w sprawie zwrotu ceł przy wywozie zbóż, produktów przemiału i słodu („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 450) ustala zwrot ceł, uiszczonych za sprowadzane z zagranicy i zużyte do wytwarzania powyższych produktów nawozy, materiały pomocnicze i urządzenia, według następujących norm (w zł za 100 kg):

Jęczmień	4—
Zyto i pszenica	6—
Mąka (poz. tar. celn. 3 p. 1), kasza jęczmienna (poz. tar. celn. 3 p. 2 z lit. a) i sład (poz. tar. celn. 3 p. 3)	12—

Powyższy zwrot cła przysługuje przy wywozie zbóż standaryzowanych.

Zwrot cła skutecznia się na podstawie kwitów wywozowych, wystawianych każdorazowo przez upoważnione to tego urzędy celne, na mocy zaświadczeń Ministerstwa Przemysłu i Handlu, po stwierdzeniu wywozu towarów zagranicę. Kwity wywozowe opiewają na okaziciela, ważne są w przeciągu miesiąca od daty wystawienia i stanowią podstawę do otrzymania w gotówce przyznanego zwrotu cła. Do wypłaty upoważnione są urzędy celne w Warszawie, Poznaniu i Lwowie.

Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami: Skarbu oraz Rolnictwa ustali nazwę organizacji eksportowej względnie organizacji eksportowych, uprawnionych do otrzymywania zaświadczeń Ministerstwa Przemysłu i Handlu, oraz warunki, na których podstawie organizacje te otrzymywać będą wymienione zaświadczenia.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dn. 1 sierpnia 1930 r. i będzie obowiązywać do dn. 31 października tegoż roku włącznie.

W stosunku do rozporządzenia o zwrocie ceł przy wywozie zbóż, obowiązującego do dn. 1 sierpnia r. b.,

rozporządzenie niniejsze wprowadza zmianę, polegającą na skreśleniu zwrotu cła przy wywozie owsa oraz na podwyższeniu zwrotu cła przy wywozie mąki, kaszy i słodu ze zł 9 na zł 12 za 100 kg.

Rozporządzenie obowiązuje w ciągu 3 miesięcy i nie przesądza zakresu stosowania premij eksportowych na dalszą przyszłość.

ZWROT CŁA PRZY WYWOZIE BEKONÓW I SZYNEK. — W myśl rozporządzenia Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 23 lipca 1930 r. w sprawie zwrotu cła przy wywozie bekonów i szynek („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 451) przy wywozie zagranicę bekonów i szynek, wytworzonych na polskim obszarze celnym, może być przyznany zwrot cła, uiszczonego za sprowadzone z zagranicy i zużyte do wyrobu tych towarów materiały, według następującej normy:

za 100 kg bekonów lub szynek, również w opakowaniu hermetycznym zł 25.

W stosunku do dotąd obowiązującego zwrotu cła rozporządzenie powyższe wprowadza podwyższenie stawki ze zł 15 na zł 25.

Zwrot cła skutecznia się zapomocą kwitów wywozowych, wystawianych przez upoważnione do tego urzędy celne na podstawie zaświadczeń Ministerstwa Przemysłu i Handlu po stwierdzeniu wywozu zagranicę. Kwity wywozowe, opiewające na okaziciela, ważne są w ciągu 9 miesięcy od daty ich wystawienia i mogą służyć do uiszczenia należności celnej za wszelkie towary, sprowadzane z zagranicy, w każdym z urzędów, upoważnionych do wystawiania kwitów. Przepisy wykonawcze do rozporządzenia wyda Minister Skarbu. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1930 r. i ważne jest do odwołania. Jednocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 17 grudnia 1928 r. w sprawie zwrotu cła przy wywozie bekonów i szynek („Dz. Ust. R. P.” Nr 4/1929, poz. 39).

ULGA CELNA NA SMALEC SUROWY NIERAFINOWANY. — W „Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 449 zostało ogłoszone rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 23 lipca 1930 r. o uldze celnej na smalec surowy nierafinowany.

Na mocy tego rozporządzenia smalec surowy nierafinowany, przeznaczony do wyrobu smalcu rafinowanego, za pozwoleniem Ministerstwa Skarbu korzystać może z cła ulgowego w wysokości 40% cła normalnego (autonomicznego), podanego w poz. 34 p 3a taryfy celnej.

W razie zastosowania do któregośkolwiek z państw ceł maksymalnych, cło ulgowe na smalec, za pozwoleniem Ministerstwa Skarbu, będzie wynosiło 40% cła maksymalnego. Rozporządzenie wchodzi w życie w dn. 3 sierpnia r. b.

Powyższa ulga celna przy przywozie smalcu surowego nierafinowanego ustanowiona została w celu poparcia rozwoju krajowego przemysłu tłuszczowego. Pozwolenia Ministerstwa Skarbu wydawane być mają fabrykom krajowym, które jednocześnie wykażą się produkcją przemysłową tłuszczów z surowców krajowych w stosunku ilościowym do tłuszczów sprowadzonych, który zostanie dodatkowo ustalony.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

POD REDAKCJĄ MINISTERSTWA KOMUNIKACJI

PIERWSZY POLSKI KONGRES KOMUNIKACJI AUTOBUSOWEJ. — Założony w r. ub. z inicjatywy grona osób Związek Przedsiębiorców Komunikacji Samochodowej w Polsce, w zrozumieniu konieczności zrzeszenia rozproszkowanych dotąd przedsiębiorstw samochodowych rozwinął ożywioną w tym kierunku działalność. Wyrazem tej działalności było zwołanie na dni 21 i 22 lipca r. b. Pierwszego Kongresu Komunikacji Autobusowej, który odbył się w Poznaniu w związku z Międzynarodową Wystawą Komunikacji i Turystyki.

Cel Kongresu został osiągnięty. Przybyło nań przeszło 100 przedstawicieli przedsiębiorstw ruchu autobusowego ze wszystkich dzielnic kraju oraz szereg zaproszonych gości. Na prezesa honorowego powołano P. Inż. Minchejmera, jako przedstawiciela protektora Kongresu P. Ministra Robót Publicznych Inż. Matakiewicza, na przewodniczącego zaś P. Barczewskiego z organizacji poznańskiej.

Kongres podzielono na 4 sekcje: prawną, organizacyjną, drogową i techniczno-eksploatacyjną. Ostatnia sekcja obejmowała również sprawy autobusów miejskich.

Na posiedzeniu sekcji poddano rozważeniu wnioski z następujących referatów, wygłoszonych na Kongresie: P. K. Watrakiewicz — komunikacja autobusowa w Polsce, zarys ogólny; P. A. Kurdziel — projekty państwowych przedsiębiorstw autobusowych; P. W. Przyłuski — potrzeby komunikacji autobusowej w zakresie jej urządzeń; P. J. Fabrykant — projekt koncesjonowania przedsiębiorstw autobusowych; P. J. Gieysztor — perspektywy współzycia kolei z samochodami; P. Inż. K. Massalski — ustawa o państwowym funduszu drogowym a interesy komunikacji autobusowej; P. A. Barczewski — stosunek samorządu do komunikacji autobusowej w zakresie opłat; P. Inż. P. Nestrypke — miejskie komunikacje autobusowe w Polsce. Ponadto P. H. Orłowicz wygłosił referat, dotyczący rozwoju turystyki przy pomocy autokarów.

Kongres opowiedział się za koniecznością jak najszybszego przeprowadzenia w drodze ustawodawczej systemu koncesyjnego według projektu Ministerstwa Rob. Publ., jednakże z usunięciem przywilejów przedsiębiorstw państwowych i związków samorządowych w zakresie uzyskiwania koncesyj.

Kongres uznał również potrzebę uchwalenia w drodze ustawodawczej projektu o państwowym funduszu drogowym, unifikującym i ryczałtującym dotychczasowe liczne drobne opłaty, jednakże uznał za potrzebne rozłożenie ciężarów drogowych także na ruch konny, objęcie wpływu z opłat celnych, opodatkowania benzyny i smarów i powiększenie dotacji skarbowej.

Uznano za potrzebne powołanie do życia Państwowej Rady Samochodowej przy Ministrze Rob. Publ. w celu ustalenia jednolitej polityki samochodowo-drogowej. Uznano też za pożądane nawiązanie współpracy z kolejami.

Poza tem uchwalono szereg wniosków, idących w kierunku rozwinięcia i należytej interpretacji przepisów porządkowych na drogach i techniczno-eksploatacyjnych w zakresie gospodarki autobusowej.

Plenum Kongresu Komunikacji Autobusowej postanowiło odbyć drugi z rzędu kongres w Warszawie, w następnym roku kalendarzowym, o ile to będzie mogło nastąpić po rozstrzygnięciu przez władze ustawodawcze losu projektów: ustawy o państwowym funduszu drogowym i ustawy o koncesjonowaniu przedsiębiorstw autobusowych, albo jednej z nich, w każdym razie kongres odbędzie się nie później jak w 1933 r.

Niewątpliwą zasługą Kongresu jest scalenie poszczególnych dzielnicowych czy wojewódzkich organizacji w jedną reprezentację centralną pod nazwą Związek Związków Właścicieli Przedsiębiorstw Autobusowych.

J.

„GREM”. — Pod tym skrótem powstała niedawno pewna międzynarodowa organizacja kolejowa, której pełny tytuł brzmi: „Premier Groupement Régional des Chemins de Fer Européens, membres de l'U. I. C.” Ostatni skrót oznacza: „Union Internationale des Chemins de Fer” — związek, do którego należą wszystkie koleje Europy oraz dużo kolei Azji i nawet Afryki. Otóż właśnie dlatego, że związek ten jest zbyt obszerny, przewiduje ustawa jego możliwość tworzenia się pewnych ugrupowań regionalnych, związanych interesami bliższymi, które miałyby możliwość wprowadzenia w życie pewnych zaleceń związku bez oglądania się na zwłokę ich realizacji wśród reszty członków związku, wprowadzania do tych zarządzeń we wzajemnym porozumieniu potrzebnych zmian, poruszanie i załatwianie we własnym zakresie pewnych spraw znaczenia miejscowego i t. p.

Pierwsze takie ugrupowanie powstało niedawno z inicjatywy kolei czeskosłowackich i obejmuje ponadto: koleje polskie, rumuńskie, bułgarskie i jugosłowiańskie. W dn. 16 i 17 b. m. odbyło się w Poznaniu pierwsze posiedzenie Komitetu „Gremu” przy udziale PP. Ministrów Komunikacji: Polski — Inż. Kühna, i Rumunji — Inż. Manolescu, a pod przewodnictwem P. Surednicek'a, Dyrektora Wydziału Komunikacji Międzynarodowych kolei czeskosłowackich, którym powierzono kierownictwo sprawami nowego ugrupowania.

Po ukończeniu obrad Komitetu uczestnicy zjazdu zwiedzili Gdynię i Gdańsk, a następnie Warszawę, gdzie jeszcze obradowano nad niektórymi sprawami natury administracyjnej.

Powstanie ściślejszego ugrupowania kolejowego należy powitać, zarówno dlatego, że ułatwi ono porozumienie i współpracę kolei państw, z sobą sąsiadujących, jak i ze stanowiska ogólnego, które uznać powinno za pożądane wszelkie zbliżenie gospodarcze poszczególnych organizmów politycznych. Jasne też jest, jak zyskają na znaczeniu wystąpienia nazewnątrz takiej grupy solidarnej, obejmującej 5 państw i reprezentującej z górą 56 tys. km połączonej sieci kolejowej.

G.

ROZMIESZCZENIE EKSPONATÓW NA M. W. K. T. — p. str. 1372.

LOTNICTWO NA M. W. K. T. — p. str. 1373.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

NOWE MAGAZYNY CUKROWE W PORCIE GDYŃSKIM.—Jak wiadomo, cukier jest, po węglu, najpoważniejszym artykułem eksportowym portu w Gdyni. Ponieważ przytem warunki handlu międzynarodowego tym artykułem wymagają nieraz długoterminowego składowania towaru w porcie wysyłek — powstawały w związku z tem, w Gdyni, która nie posiada jeszcze dostatecznej ilości składów portowych, trudności z pomieszczeniem cukru eksportowego. Te same trudności istniały zresztą i istnieją w Gdańsku, większość zaś cukrowni nie posiada również u siebie przy fabrykach dostatecznych pomieszczeń składowych.

Na tem tle nasze związki cukrownicze powzięły już oddawna projekt budowy własnych składów portowych. Różne warjanty tego projektu poddano szczegółowemu rozważeniu, porównywano warunki pracy w Gdańsku i w Gdyni — wkońcu jednak związki cukrownicze uznały, że najlepsze warunki dla długoterminowego składowania towarów posiada Gdynia. Związek Zachodnio-Polskiego Przemysłu Cukrowniczego był pierwszym, który wystąpił z inicjatywą w tym kierunku, i w wyniku tej inicjatywy powstała umowa o budowę składów cukrowych w Gdyni. Umowa ta jest narazie podpisana tylko przez utworzoną *ad hoc* spółkę z ogr. odp. „Cukroport”, Składy Portowe Zachodnio-Polskich Cukrowni w Gdyni. Pan Minister Przemysłu i Handlu umowę podpisze prawdopodobnie w dniach najbliższych, tem bardziej, że Komitet Ekonomiczny Ministrów zatwierdził ją już dn. 19 b. m. Zresztą cukrownicy, nie czekając nawet na ostateczne sformalizowanie uzgodnionego porozumienia, już w pierwszych dniach lipca przystąpili do budowy pierwszego z 2 zaprojektowanych magazynów.

W przeciągu roku mają powstać na terenie wydzielanym od portu 2 magazyny: jeden parterowy, w pierwszej linii nadbrzeża Polskiego, pomiędzy magazynami Warsz. T-wa Transportowego i „Warty”, długości 150 m i szerokości 50 m; drugi — ztyłu za pierwszym, tej samej co i tamten długości, szerokości 35 m, 3-piętrowy. Pierwszy z magazynów ma odgrywać rolę hangaru tranzytowego i towar będzie tu składany przejściowo, drugi jest przeznaczony specjalnie dla długoterminowego składowania. Pojemność pierwszego z magazynów—ok. 15.000 t, drugiego—ok. 40.000 t, oba magazyny będą miały własną komunikację mechaniczną zapomocą specjalnych transporterów, przechodzących ponad ulicą, oraz wind w magazynie długoterminowym. Magazyny „Cukroportu” otrzymują prawa składów wolnocłowych oraz prawo wydawania warrantów.

Jak już wspomniano, pierwszy z magazynów cukrowych, parterowy, jest już w budowie. Wykończone są (stan z dn. 20 lipca) fundamenty, na ukończeniu są żelazo-betonowe wiązania ścian, przyczem boczne ściany są już zamurwane. Magazyn ten będzie gotów do pracy w kampanji bież. roku, t. j. najdalej na koniec października. Najdalej w końcu września rozpoczyna się roboty przy budowie drugiego magazynu, które potrwać dłużej ze względu na bardziej skomplikowane przy tym dużym budynku roboty przy fundamentach.

BAŁTYCKI RYNEK FRACHTOWY. — W tygodniu od 21 do 26 lipca żadne poważniejsze zmiany nie dały się zauważyć na bałtyckim rynku frachtowym.

Mimo że stawki na przewóz zboża z La Plata do kontynentu wykazują nadal tendencję zwykłą, i tendencja ta zaczyna się ostatnio ujawniać również w umowach frachtowych na przewóz zboża z Kanady i Stanów Zjednoczonych, to jednak mamy wrażenie, że stawki frachtowe na rynku bałtyckim jeszcze przez dłuższy okres czasu pozostaną bez zmian, ponieważ podaż tonnażu znacznie przekracza zapotrzebowanie. Ogólna zła sytuacja zniewala armatorów do dalszego unieruchomienia tonnażu; i tak w samej Anglii na dz. 1 lipca unieruchomiono 927.717 t, gdy o tej samej porze w r. ub. tonnaż unieruchomiony nie przekraczał 382.000 t.

Węgiel. — Zapotrzebowanie na tonnaż z Gdańska i Gdyni jest dosyć znaczne do czego przyniły się poważnie kontrakty na dostawę węgla, zawarte w ostatnim czasie. Tak np. fińskie koleje państwowe zakupiły w Polsce 25.000 t, a w Anglii tylko 5.000 t; szwedzkie koleje państwowe nabyły tylko 2.000 t w Anglii, a 176.000 t w Polsce. Sytuację, stworzoną przez wielką podaż tonnażu, starają się wykorzystać właściciele ładunków, czego dowodem są niskie stawki, proponowane w cyrkulowanych orderach, z których szereg poniżej podajemy (w sh):

3.000 t	Gdańsk/Gdynia	—	Sonderborg	4/-	4/1½
1.000 „	„	„	— good danish	5/9	6/-
850 „	„	„	— „	6/-	6/3
6/700 „	„	„	— Krik	8/-	
3.000 „	„	„	— Kopenhaga	4/-	4/3
2.000 „	„	„	— Aarhus	4/9	
1.800 „	„	„	— Korsör	4/4½	
850 „	„	„	— Grenaa	6/-	
3/700 „	„	„	— Krik	7/6	
1.000 „	„	„	— Grenaa	5/9	6/-
2/2.500 „	„	„	— Sundsvall	4/6	
18/2.000 „	„	„	— Malmö	4/6	
1.600 „	„	„	— Hudiksvall	5/-	
1.500 „	„	„	— Hernösand	5/6	
1.300 „	„	„	— Harnäs	4/1½	
1.000 „	„	„	— Furusund	5/-	
1.000 „	„	„	— Nynäshamn	5/-	
1.000 „	„	„	— Ekenäs	5/-	
29/3.200 „	„	„	— Sönderborg	4/-	
3.000 „	„	„	— Kopenhaga	4/-	
21/2.500 „	„	„	— Nakskov	4/9	
2.000 „	„	„	— Aarhus	4/6	
2.000 „	„	„	— Korsör	4/9	
1.600 „	„	„	— Køge-Aarhus	5/-	
12/1.600 „	„	„	— G. D. P.	5/-	
1/1.200 „	„	„	— Nyköbing	5/6	
8/900 „	„	„	— Grenaa	6/-	
850 „	„	„	— G. D. P.	6/-	
27/3.200 „	„	„	— Norrköping	4/3	
2/3.000 „	„	„	— Stugsund	4/6	
25/2.700 „	„	„	— Norrköping	4/-	
25/2.700 „	„	„	— Gefle	4/9	
2/2.500 „	„	„	— Hudiksvall	4/6	
2/3.500 „	„	„	— Holmsund	4/9	
2/2.200 „	„	„	— Gefle Distr.	5/-	
2.000 „	„	„	— Norrköping	4/3	
2.000 „	„	„	— Sundsvall	4/6	
2.000 „	„	„	— Stugsund	4/6	
1.500 „	„	„	— Hernösand	5/6	
13/1.500 „	„	„	— Köping	5/3	
1.200 „	„	„	— Stocka	7/-	
1/1.200 „	„	„	— Väija	5/3	
1.000 „	„	„	— Umea	5/9	
1.000 „	„	„	— Furusund	5/-	
1.000 „	„	„	— Nynäshamn	5/-	
1.000 „	„	„	— Ekenäs	5/-	
800 „	„	„	— Valdemarsvik	5/6	

Złom. — Liczne ładunki, przeznaczone do Gdyni, cyrkulowane są przez maklerów po stawkach, pozostawiających minimalny lub żaden zysk dla armatorów. Cyrkulowane ładunki (w sh):

600 t Kopenhaga — Gdańsk . . .	3/3	f. i. o.
5/600 „ „ — Gdynia . . .	4/6	f. i. o.
5/700 „ „ — „ . . .	4/6	usual terms
4/500 „ Nyköping Falster-Gdynia. . .	5/-	f. o. b.
1/1.500 „ Gandawa — Gdańsk/Gdynia . . .	4/-	f. i. o.
8/1.000 „ Antwerpja — Gdynia . . .	5/-	usual terms
1/1.400 „ Gandawa — Gdańsk/Gdynia . . .	3/10½	f. i. o.

Tomasy na. — Armatorzy, zainteresowani w przewozie węgla polskiego do Francji, poszukują ładunków powrotnych i dlatego ładunki złomu i tomasyny rozechwytywane są po niskich stawkach. W obecnym tygodniu notowano następujące ładunki z Belgii:

2.100/2.400 t Antwerpja — Gdynia	5/-	usual terms
1.000/1.200 „ „ — „	5/-	„ „
1.200 „ „ — „	5/-	„ „
7/900 „ „ — „	5/-	„ „

Cukier. — Stoki cukru rafinowanego i nierafinowanego w Gdańsku i w Gdyni, które w zeszłym tygodniu wynosiły c-a 80.000 t, zmniejszają się powoli, widocznie z powodu niekorzystnej konjunktury na rynkach zbytu.

Obecnie ładują w Gdyni 2 statki, mianowicie:

1.000 t Gdynia — Kotka	zafrachtowany po 6/-
1.200 „ „ — Helsingfors	„ „ 6/-

Stawki frachtowe na transporty do Londynu przy ładunkach większych 4/6.000 tonn wynoszą circa 7/3d.

Drzewo i ruda. — Odnosnie do tych dwóch artykułów nie zasły żadne zmiany z powodu silnej konkurencji drzewa rosyjskiego. Obroty w Gdańsku są znikome, a przez Gdynię drzewa narazie się jeszcze nie eksportuje, ponieważ niema odpowiednich urządzeń do przeładunku tego artykułu. Co do rudy, to żadne ładunki nie są obecnie cyrkulowane. Odnosne kontrakty na przewóz, zwłaszcza o ile chodzi o szwedzką rudę, zostają zawierane na większe ilości i na dłuższy okres czasu, w drodze bezpośrednich pertraktacji pomiędzy importerami i eksporterami — z jednej strony, a armatorami — z drugiej. Orientacyjna stawka na przewóz rudy z Lulea wynosi Kor. 4'— do Kor. 4'10, a z portów Stockholm Range c-a Kor. 3'— za tonnę.

RUCH STATKÓW P. P. „ŻEGLUGA POLSKA”, podług sprawozdań, otrzymanych w tygodniu od 21 do 27 lipca 1930 r., był następujący:

T r a m p y:

- S/S. „K a t o w i c e” — dn. 21/VII odpłynął z Gdańska z ładunkiem 2.555 t węgla, dn. 26/VII przybył do Dieppe (Francja) i rozpoczął wyładunek;
- S/S. „K r a k ó w” — ukończył w Stockholmie wyładunek 2.760 t węgla z Gdyni, dn. 22/VII odpłynął do Lulea (Szwecja), przybył tam dn. 24/VII, załadował 2.800 t rudy i dn. 25/VII odpłynął do Gdańska;
- S/S. „N i e m e n” — zakończył w Gdyni wyładunek 468 t tytoniu i 4.300 t fosforytów z Bone (Algier) i rozpoczął ładowanie węgla do Bone;

- S/S. „P o z n a ń” — dn. 20/VII przybył w balaście z Rouen (Francja) do Rotterdamu (Holandia), załadował 2.800 t tomasyny i dn. 25/VII odpłynął do Gdyni;
- S/S. „T o r u ń” — dn. 26/VII odpłynął z Gdyni do Rouen (Francja) z ładunkiem 2.638 t węgla;
- S/S. „W a r t a” — zakończył w Gdyni wyładunek 3.875 t złomu z Gandawy (Belgia), załadował 3.699 t węgla i dn. 25/VII odpłynął do Lulea (Szwecja);
- S/S. „W i l n o” — dn. 21/VII przybył z Lulea (Szwecja) do Gdyni, wyładował tu 2.830 t rudy, dn. 24/VII przeszedł do Gdańska, gdzie ładuje cukier dla Rotterdamu (Holandia);
- S/S. „W i s ł a” — dn. 20/VII odpłynął do Leningradu (Rosja), dokąd przybył dn. 23/VII i rozpoczął załadunek drzewa.

L i n j a B a ł t y c k a:

- S/S. „C h o r z ó w” — dn. 21/VII odpłynął z Windawy (Łotwa) do Rvgi, przybył tu dn. 22/VII, poczem dn. 26/VII odpłynął do Tallina;
- S/S. „T c z e w” — dn. 21/VII, po zakończeniu wyładunku 120 t drobnicy, odpłynął z Helsingforsu do Gdyni, dokąd przybył dn. 23/VII i rozpoczął wyładunek 250 t złomu.

S t a t e k d z i e r ż a w i o n y:

- S/S. „K o p e r n i k” (właśc. firma „Polryż”) — dn. 20/VII, przybył z Liverpoolu (Anglia) do Rotterdamu (Holandia), załadował tu 850 t tomasyny, dn. 24/VII odpłynął i dn. 27/VII przybył do Gdyni, gdzie rozpoczął wyładunek.

OSTATNIE WIADOMOŚCI Z NAD MORZA. — Poniżej podajemy w paru wierszach garść krótkich informacji aktualnych. Ciekawsze sprawy poruszamy poza tem w najbliższych zeszytach oddzielnie, bardziej wyczerpująco.

— Dn. 25 lipca r. b. została podpisana umowa ze Stoczną Gdańską oraz firmą M. A. N. na budowę 6-iu nowych dźwigów portowych¹⁾ dla portu w Gdyni.

— Firma A. Malczewski w Gdyni przystąpiła do budowy w porcie, obok Chłodni, specjalnego zakładu dla sortowania i opakowywania masła eksportowego. Budowa zostanie ukończona prawdopodobnie w październiku.

— Urząd Morski w Gdyni przystąpił do ogrodzenia terenu portu płotem szczerlnym z żelazobetonowych desek.

— W porcie gdańskim kończy się budowa II magazynu portowego w Wolnej Strefie o powierzchni 7.500 m². Nowy magazyn, analogiczny do pierwszego, wybudowanego w 1929 r., będzie zaopatrzony w 4 nowe dźwigi i wszelkie nowoczesne urządzenia i będzie oddany do użytku prawdopodobnie już w październiku

— Magistrat m. Gdyni opracował szczegółowy plan trolleybusów w mieście. Jest możliwe, że już nawet za parę miesięcy Gdynia będzie miała ten nowy środek lokomocji.

— Dn. 25/VII odwiedził Gdynie, w towarzystwie P. Ministra E. Kwiatkowskiego i P. Wiceministra H. Czapskiego, belgijski Minister Komunikacji P. Lippens, wybitny znawca spraw portowych i żeglugowych, b. Gubernator Konga Belgijskiego.

— S/S. „K r a k ó w”, należący do P. P. „Żegluga Polska”, odpłynął z Gdyni do Dżeddy na Morzu Czerwonym (Hedžas) z ładunkiem polskiego węgla, cukru i cementu.

PRAWO I SĄD W ŻYCIU GOSPODARCZYM

JEDNOLITOŚĆ I NIEPODZIELNOŚĆ SKARBU PAŃSTWA. — Ministerstwo Skarbu okólnikiem L. D. III 1250/1/30 ustaliło tryb postępowania w wypadkach przekazywania obiektów skarbowych poszczególnym władzom, urzędom lub przedsiębiorstwom (monopolom) państwowym.

Wydanie tego okólnika stało się konieczne wobec niejedności dotychczasowego postępowania, które

wywoływało nawet spory i nieporozumienia między poszczególnymi władzami państwowymi na tle kwestji odpłaty za korzystanie z przekazanych obiektów skarbowych, którą to kwestję wspomniany okólnik również reguluje.

W ten sposób ustalony został jednolity tryb postępowania w stosunkach cywilno-prawnych między po-

¹⁾ P. „Polska Gospodarcza” zes. 30/1930, str. 1340.

szczególne agendami państwowymi, przyczem wszystkie poprzednie okólniki Ministerstwa Skarbu w tej materji, datujące się jeszcze z roku 1924, utraciły moc obowiązującą.

Wspomniany na wstępie okólnik, wychodząc z przyjętej w prawodawstwie polskim zasady jednolitości i niepodzielności Skarbu Państwa oraz jego mienia, ustala następujące tezy i wytyczne:

1) W wypadkach, gdy objekty skarbowe są przekazywane (odstępowane) przez jedne agendy państwowe (władze, urzędy, przedsiębiorstwa, monopole) innym — nie mogą być zawierane umowy o charakterze prawnoprywatnym, byłyby to bowiem umowy, zawierane między przedstawicielami tego samego podmiotu prawnego, i jako takie pozbawione skutków prawnych.

2) W wypadkach, przewidzianych w punkcie 1-y, należy tylko sporządzać odpowiedni protokół przy współudziale zainteresowanych władz, urzędów lub przedsiębiorstw (monopolów) państwowych. Wszelkie kwestje, związane z faktem przekazania obiektów skarbowych, a więc, na przykład, dotyczące sposobu i zakresu użytkowania, wykonywania zarządu, ponoszenia ciężarów i t. p., winny być również uregulowane protokółarnie.

3) Jeżeli przekazany obiekt skarbowy, bez względu na charakter zainteresowanych agend państwowych oraz bez względu na czasowe lub trwałe odstąpienie jego, stanowi nieruchomość, to żadnej odpłaty żądać nie należy. Nie dotyczy to tylko przedsiębiorstw państwowych skomercjalizowanych, wydzielonych z administracji państwowej. Natomiast przy przekazywaniu obiektów skarbowych ruchomych należy z reguły stosować zasadę odpłatności.

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH PODATKU PRZEMYSŁOWEGO. — Ministerstwo Sprawiedliwości okólnikiem Nr. 1551/IIA/30 wyjaśniło, co następuje, w przedmiocie postępowania sądowego w sprawach o przestępstwa z ustawy o podatku przemysłowym:

Sprawy o przestępstwa, przewidziane w ustawie o podatku przemysłowym, o ile są one obok kary grzywny zagrożone także karą pozbawienia wolności, należą bezwzględnie do właściwości sądów powiatowych.

Natomiast sprawy o przestępstwa, zagrożone tylko karą grzywny, podlegają przede wszystkim orzecznictwu władz skarbowych. Otóż w sprawach tego rodzaju służy obwinionemu albo prawo wniesienia w terminie 14 dni odwołania do władzy administracyjno-skarbowej II instancji, albo też prawo żądania przekazania sprawy na drogę sądową, przyczem żądanie to wniesić należy na ręce władzy skarbowej I instancji.

O ile więc żądanie takie wpłynie wprost do sądu, należy je odesłać odnośnej władzy skarbowej, która stwierdzi, czy zachowany został termin ustawowy, i skieruje żądanie wraz z aktami postępowania skarbowego do właściwego sądu okręgowego.

Taki tryb postępowania jest konieczny, albowiem władza skarbowa musi mieć możliwość stwierdzenia, czy obwiniony nie wniósł już odwołania do władzy II instancji, gdyż w takim razie traci on już prawo odwołania się do sądu. Załatwianie spraw o przestępstwa z ustawy o podatku przemysłowym bez akt postępowania skarbowego na podstawie samego wniosku obwinionego może doprowadzić do tego

(a wypadek taki w praktyce się zdarzył), że w jednej sprawie zapadną dwa sprzeczne orzeczenia: z jednej strony sądu okręgowego, z drugiej zaś — władzy skarbowej II instancji.

Celem uniknięcia właśnie na przyszłość podobnych konfliktów Ministerstwo Sprawiedliwości ustaliło powyższy tryb postępowania.

Sąd Najwyższy w pełnym składzie izby II (do spraw karnych) uchwałą Nr. II.Pr. 91/30 wyjaśnił, co następuje:

Zawarowane przez art. 72 Konstytucji prawo obywatela do odwoływania się do sądu od orzeczeń karnych władz administracyjnych dotyczy także orzeczeń władz administracji ogólnej, a w szczególności administracji skarbowej, niema bowiem żadnej podstawy do ścieśniającej wykładni przepisu art. 72 Konstytucji.

Gdy przeto przepisy art. 618 — 626 Kodeksu Postępowania Karnego regulują ogólnie tryb postępowania sądowego w sprawach z odwołania od orzeczeń władz administracyjnych, a to w wykonaniu art. 72 Konstytucji, to niezawodnie przepisy te odnoszą się także do wypadków, w których orzeczenie karne wydała władza skarbowa.

Ustawa o państwowym podatku przemysłowym zawiera wprawdzie szczególne przepisy o trybie odwoływania się do sądu powszechnego, o właściwości sądowej i postępowaniu sądowym, jednakże stanąć należy na stanowisku, że te przepisy szczególne zostały uchylone przez przepisy ogólne, zawarte w art. 618 — 626 Kodeksu Postępowania Karnego, taka bowiem jest wyraźna wola ustawodawcy.

Tak więc postępowanie przed sądami w sprawach z odwołania od orzeczeń karnych władzy skarbowej, wydanych na podstawie ustawy o państwowym podatku przemysłowym, winno się odbywać nie według przepisów, w tejże ustawie przewidzianych, lecz według późniejszych przepisów ogólnych, wprowadzonych przez Kodeks Postępowania Karnego, co w niczem nie zmieniło przepisów, dotyczących odwoływania się do władzy skarbowej II instancji, jako że postępowanie w czystym trybie karno-administracyjnym Kodeks Postępowania Karnego pozostawił w stanie nienaruszonym i w tym też względzie nadal bezwzględnie obowiązują przepisy, zawarte w ustawie o państwowym podatku przemysłowym.

ORZECZNICTWO SĄDOWE

PRZERACHOWANIE OSTRZEŻENIA HIPOTECZNEGO. — Sąd Najwyższy w sprawie Nr. I. C. 1423/29 wszechstronnie wyjaśnił doniosłą praktycznie kwestję przerachowania ostrzeżenia hipotecznego, zapisanego na zabezpieczenie powództwa na nieruchomości pozwanego.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że kwota, objęta ostrzeżeniem, ulega przerachowaniu nie jak „zwyczajna pożyczka”, lecz jak hipoteka, bez względu na to, jaka jest zasada pretensji, zabezpieczonej przez sąd w trybie ostrzeżenia hipotecznego. Jakkolwiek bowiem ostrzeżenie nie stanowi jeszcze obciążenia nieruchomości, ma jednak ono charakter hipoteki warunkowej, zabezpieczając skutek praw rzeczowych na przypadek uzyskania przez wierzyciela pomyślnego wyroku prawomocnego i wpisanego do księgi hipotecznej, i dlatego samo ostrzeżenie winno być przerachowane jak hipoteka.

Nie przesądza to w niczem przerachowania samej należności pieniężnej, zabezpieczonej w trybie ostrzeżenia, gdyż przerachowanie to winno być dokonane według przepisów, dotyczących należności niehipotekowanych. W zależności więc od charakteru tej należności przerachowanie jej może być niższe lub wyższe od przerachowania ostrzeżenia: w pierwszym przypadku suma ostrzeżenia przy zamianie na czysty wpis ulegnie redukcji do wysokości przerachowanej sumy, zasądzonej wyro-

kiem sądowym, w drugim zaś wypadku zasądzona suma będzie mogła uzyskać hipotekę sądową w miejscu, zabezpieczonem przez ostrzeżenie, tylko do wysokości sumy, na którą samo ostrzeżenie zostało przerachowane.

O ZAKLASOWANIU PRZEDSIĘBIORSTWA EKSPLOATACJI LASÓW DO ODPOWIEDNIEJ KATEGORJI ŚWIADECTWA PRZEMYSŁOWEGO DECYDUJE LICZBA ROBOTNIKÓW, ZAJĘTYCH TYLKO PRACĄ WYTWÓRCZĄ, A NIE WYWÓZKĄ DRZEWA.

Wedle art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym ceny świadectw przemysłowych zależą od kategorii, do której przedsiębiorstwo lub zajęcie zostało zaliczone, jak również od klasy miejscowości, w której się ono wykonywa. Ponadto zaś miejscowości na klasy, a przedsiębiorstw i zajęć na kategorie, tudzież ceny świadectw przemysłowych zawiera taryfa, załączona do wymienionego art. 23 ustawy. Otóż taryfa ta, zajmując się w części II rozdział C ust. I do XIX poszczególnymi przedsiębiorstwami przemysłowymi przy zaliczeniu ich do odpowiednich kategorii, nie wymienia przedsiębiorstw eksploatacji lasu, wobec czego są one objęte, ustępem XIX rozdziału C części II powołanej taryfy. Przepis rzezoncy dzieli przedsiębiorstwa przemysłowe, nie wymienione w poprzednich ustępach, (tudzież zajęcia rzemieślnicze i rękodzielnicze, dorozkarsstwo i furmaństwo), a zatem i przedsiębiorstwa, eksploatujące lasy, pod względem nabycia świadectwa przemysłowego na 8 kategorii w zależności od liczby zatrudnionych w nich robotników, a w szczególności do kategorii drugiej odnosi przedsiębiorstwa, zatrudniające robotników ponad 50 do 1.000, do kategorii trzeciej — ponad 200 do 500 robotników i do

kategorji czwartej przy fabrykacji ręcznej — ponad 50 do 200 robotników.

Wynika z powyższego, że ustawodawca, mówiąc o robotnikach przedsiębiorstwa przemysłowego, miał na myśli tylko takich robotników, którzy zajęci są w samym przedsiębiorstwie wytwórczym. Taką czynnością produkcyjną przy przedsiębiorstwach eksploatacji lub wyrębu lasu jest oczywiście wyrąb lasu, pierwotna obróbka tychże, sortowanie i układanie oraz zwożenie drzewa z odległych lub mniej dostępnych punktów lasu do miejsca gromadzenia wyprodukowanego materiału. Przy tego rodzaju czynnościach zatrudnieni robotnicy muszą być zaliczeni do kategorii robotników przedsiębiorstwa. Inaczej przedstawia się sprawa w wywozem drzewa poza obręb lasu. Tego rodzaju czynność nie może być uważana jako bezpośrednio związana z wyrębem lasu, a w związku z tem woźacy, najęci wyłącznie do tego, nie mogą być zaliczeni do robotników przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 15 i 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym, a zatem liczba zatrudnionych woźaków przy wywozie drzewa z lasu w konkretnym przypadku nie mogła mieć wpływu na kategorię należnego świadectwa przemysłowego.

Skoro zatem w rozpoznawanej sprawie władze wymiarowe nie ustaliły, ani też stwierdziły, by woźacy byli zajęci wyłącznie zwózką drzewa w obrębie lasu, a zaliczyły — wbrew powyższej wykładni — woźaków, trudniących się wogóle wywozem drzewa z lasu, do liczby robotników przedsiębiorstwa. Najwyższy Trybunał Administracyjny dopatrywał się w tem postępowaniu, naruszenia powołanych przepisów ustawy (Wyciąg z wyroku N.T.A. z dn. 3/II 1930 r. L. Rej. 3578/27).

KRONIKA BIEŻĄCA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW:

Odnaczenia państwowe, nadawane na Międzynarodowej Wystawie Komunikacji i Turystyki w 1930 r. w Poznaniu — rozp. z dn. 23/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 443).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Telegramy na rachunek odbiorcy w obrocie ze Stanami Zjednoczonymi Am. — rozp. Ministra Poczty i Telegrafów z dn. 2/IV 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 431).

Regulamin przewozowy dla bezpośr. komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Z. S. R.R. — rozp. Ministra Komunikacji w poroz. z Ministrami: Sprawiedl., Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 23/VI 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 432).

Wypuszczenie serji III premjowej pożyczki dolarowej — rozp. Ministra Skarbu z dn. 12/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 52, poz. 438).

Ustalenie cen sprzedażnych czystej wódki monopolowej — rozp. Ministra Skarbu z dn. 15/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 446).

Podwyższenie cła przywozowego od słoniny i smalcu — rozp. Ministrów: Skarbu, Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 23/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 447 — szczegóły p. str. 1.376).

Podwyższenie cła przywozowego od pszenicy, mąki pszennej i kasz — rozp. Ministrów: Skarbu, Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 23/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 448 — szczegóły p. str. 1.376).

Ulga celna na smalec surowy, nierafinowany — rozp. Ministrów: Skarbu, Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 23/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 449 — szczegóły p. str. 1.377).

Zwrot cła przy wywozie zbóż, produktów przemiatu i siodu — rozp. Ministrów: Skarbu, Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 23/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 450 — szczegóły p. str. 1.377).

Zwrot cła przy wywozie bekonów i szynek — rozp. Ministrów: Skarbu, Przem. i Han. oraz Rolnictwa z dn. 23/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 451 — szczegóły p. str. 1.377).

Dozór nad wyrobem i obiegiem tłuszczów i olejów jadalnych — rozp. Ministra Spr. Wewn., wydane w porozumieniu z Ministrami: Przem. i Han., Rolnictwa i Spr. Zagr. z dn. 21/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 453).

Przywóz koni do uczestniczenia w wyścigach — rozp. Ministra Rolnictwa, wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu i Komunikacji z dn. 1/VII 1930 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 53, poz. 454).

NOWE SPÓŁKI AKCYJNE

— „**Towarzystwo Przemysłowo-Budowlane Płachecki i Piekutowski**”, S. A. w Warszawie, ul. Warecka Nr. 9: kapitał zakładowy zł 252.000; założyciele: Bolesław Płachecki, ul. Wilcza Nr. 9, Wacław Sokołowski, ul. Foksal Nr. 16, Czesław Piekutowski, ul. Natolińska Nr. 4; akt notarialny zeznany przed notariuszem Witoldem Jamonttem dn. 26 czerwca 1929 r. Nr. Rep. 2.805.

— „**Centralna Poznańska Fabryka Wyrobów Gumowych**”, S. A. w Poznaniu; kap. zakł. zł 300.000; założyciele: Paweł Nestrypke, Poznań, ul. Gajowa 1, Antoni Dziurzyński w Poznaniu, Tadeusz Ruż w Poznaniu, Antoni Kotowicz w Poznaniu, Józef Koźniewski w Poznaniu, Otton Szyszke w Poznaniu; akt notarialny zeznany przed notariuszem Stefanem Piechockim w Poznaniu dn. 16 października 1928 r. Nr. R. 523.

NOWE EMISJE W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

zatwierdzone w dniu:

15 lipca:

— „**Spółka Akcyjna Wyrobów Bawełnianych J. K. Poznański**” z siedzibą w Łodzi; pow. kap. zakł. o zł 6.250.000, czyli do zł 31.250.000, drogą III emisji akcji, nom. wart. zł 2.500; cena emisyjna zł 2.500.

POWIĘKSZENIE KAPITAŁÓW ZAKŁADOWYCH W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

zatwierdzone w dniu:

30 czerwca:

— „**Zakłady Przemysłu Stalowego Meyerhold**”, S. A. z siedzibą w Sosnowcu: pow. kap. zakł. o zł 250.000, czyli

do zł 1.000.000, drogą przelania do kapitału zakładowego zł 250.000 z funduszu rezerwy specjalnej, oraz powiększenia nominalnej wartości akcji ze zł 150 każda na zł 200 każda.

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

4 sierpnia:

— **Zakłady Przemysłu Drzewnego „Wiór”, S. A.:** zebr. nadzwycz. (likwidacja) — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Wolność 4 (ew. II termin — dn. 18 sierpnia).

5 sierpnia:

— **„Gnom”, Zakłady Przemysłu Drzewnego w Warszawie, S. A.:** zebr. zwycz. (zm. stat.) — o godz. 18 w lokalu Banku Ziemiańskiego w Warszawie, ul. Kredytowa 1 (ew. II termin — dn. 26 sierpnia).

— **„Bank Handlowy w Łodzi”, S. A.:** zebr. zwycz. (zm. stat.) — o godz. 17 w gmachu Banku w Łodzi, al. Tadeusza Kościuszki 15 (ew. II termin — dn. 19 sierpnia).

6 sierpnia:

— **„Giesche” Fabryki Porcelany, S. A.:** zebr. zwycz. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Katowicach, ul. Podgórna 4.

7 sierpnia:

— **Fabryka Aparatów Optycznych i Precyzyjnych „H. Kolberg i S-ka”, S. A.:** zebr. nadzwycz. (zm. stat.) — o godz. 17 w gmachu Stowarzyszenia Techników w Warszawie, ul. Czackiego 5.

11 sierpnia:

— **Pomorska Elektrownia Krajowa „Gródek”, S. A.:** zebr. zwycz. — o godz. 17 w gmachu Starostwa Krajowego Pomorskiego w Toruniu, ul. Mostowa 13.

12 sierpnia:

— **Belgijsko-Polskie Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe „Belpol”, S. A.:** zebr. zwycz. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Żorawia 15.

— **Fabryka Wyrobów Bawełnianych „Juliusz Müller”, S. A.:** zebr. zwycz. (zm. stat.) — o godz. 18 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 169.

16 sierpnia:

— **„Fabryka Wyrobów Ceramicznych Krotoszyn i Przysieka”, S. A.:** zebr. zwycz. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Poznaniu, pl. Wolności 9.

— **Fabryka Wąg „W. Hess”, S. A.:** zebr. nadzwycz. (pow. kap. zakł., zm. stat.) — o godz. 16 w lokalu S-ki w Lublinie, ul. Lubartowska 50 (ew. II termin — dn. 30 sierpnia).

18 sierpnia:

— **„Podlaski Syndykat Rolniczy”, S. A.:** zebr. zwycz. (likwidacja) — o godz. 10 w lokalu S-ki w Białej Podlaskiej, ul. Warszawska.

19 sierpnia:

— **„Ericsson”, Polska Akcyjna Spółka Elektryczna:** zebr. zwycz. — o godz. 10 w lokalu S-ki w Warszawie, Al. Jerozolimskie 47.

— **„Złotoglin”, S. A.:** zebr. zwycz. — o godz. 19 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Polna 32 m. 16.

21 sierpnia:

— **„Przemysł Chemiczny w Polsce”, S. A. w Zgierzu:** zebr. zwycz. — o godz. 18 w lokalu Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie, ul. Krakowskie-Przedmieście 32.

25 sierpnia:

— **„Kurlandzka Olejarnia”, S. A.:** zebr. nadzwycz. (zm. stat.) — o godz. 17 w lokalu S-ki w Wilnie, ul. Słowackiego 14, m. 3.

26 sierpnia:

— **Spółka Akcyjna Gosp. Krajowego „Ekonomja”:** zebr. nadzwycz. — o godz. 16 w Warszawie, ul. Kopernika 10 m. 117.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

PODATKI I OPŁATY

OBNIŻENIE ODSETEK OD KREDYTOWANEGO PODATKU SPOŻYWCZEGO OD CUKRU. — Ze względu na obecne ciężkie położenie przemysłu cukrowniczego, wywołane szczególnie niekorzystną konjunkturą dla cukru na rynku światowym, Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 8 lipca r. b. obniżyło odsetki od pokredytowanego cukrowniom podatku spożywczego od cukru z dotychczasowej wysokości 6% na 2% w stosunku rocznym.

Obniżone odsetki mają być liczone od dn. 1 czerwca 1930 r. cukrowniom oraz wolnym składom cukru, prowadzonym przez cukrownie, a korzystającym z 6-miesięcznego kredytu podatku spożywczego od cukru.

Od kwot podatku spożywczego od cukru, pokredytowanego innym wolnym składom cukru, mają być nadal pobierane odsetki w dotychczasowej wysokości 6% w stosunku rocznym.

ZMIANY ORGANIZACYJNE W DYREKCJACH CEŁ. — Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 27 czerwca 1930 r. została zwinęta Dyrekcja Cei w Wilnie. W związku z tem terytorjalny zakres działania pozostałych dyrekcji cel obejmuje:

1) Dyrekcji Cei w Warszawie — miasto st. Warszawę i województwa: wileńskie, nowogródzkie, białostockie, poleskie, lubelskie, warszawskie, łódzkie z wyjątkiem powiatu wieluńskiego oraz województwo kieleckie z wyjątkiem powiatów: częstochowskiego, zawierciańskiego i będzińskiego;

2) Dyrekcji Cei w Poznaniu — województwa: pomorskie i poznańskie oraz powiat wieluński województwa łódzkiego;

3) Dyrekcji Cei w Mysłowicach — województwo śląskie oraz powiaty: częstochowski, zawierciański i będziński województwa kieleckiego;

4) Dyrekcji Cei we Lwowie — województwa: krakowskie, łwowskie, stanisławowskie, tarnopolskie i wołyńskie.

ZMIANY ORGANIZACYJNE W URZĘDACH SKARBOWYCH. — Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 20 czerwca 1930 r. zniesiono istniejące w okręgach administracyjnych Izby Skarbowej Grodzkiej oraz Izby Skarbowej Okręgowej w Warszawie urzędy skarbowe akcyz i monopolów państwowych, a na ich miejsce utworzono nowe urzędy skarbowe akcyz i monopolów państwowych, a mianowicie:

1) w okręgu administracyjnym Izby Skarbowej Grodzkiej:

a) I Grodzki Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów Państwowych w Warszawie — na obszar starostwa grodzkiego Warszawa - Południe;

b) II Grodzki Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów w Warszawie — na obszar starostw grodzkich: Warszawa - Północ i Warszawa - Praga;

2) w okręgu administracyjnym Izby Skarbowej Okręgowej w Warszawie:

a) Okręgowy Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów Państwowych z siedzibą w Warszawie — na obszar powiatów: warszawskiego, grójeckiego, mińskiego - mazowieckiego, radzyńskiego, pułtuskiego, makowskiego, ciechanowskiego i przasnyskiego;

b) Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów Państwowych z siedzibą w Płocku — na obszar powiatów: płockiego, gostyńskiego, płońskiego, ślupeckiego, rypińskiego i mławskiego;

c) Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów Państwowych z siedzibą w Skierniewicach — na obszar powiatów: skierniewickiego, rawskiego, łowickiego, blońskiego i sochaczewskiego;

d) Urząd Skarbowy Akcyz i Monopolów Państwowych z siedzibą we Włocławku — na obszar powiatów: włocławskiego, kutnowskiego, nieszawskiego i lipnowskiego.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 21 do 26 lipca 1930 r.

— Okres sprawozdawczy minął przy tendencji niejednolitej dla walut. Przy nieco mniejszych obrotach w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego niżej cenione były dolary, franki francuskie i szwajcarskie, korony czesko-słowackie, szylingi austriackie i liry włoskie. Zwykływały funty szterlingów, belgi, korony szwedzkie i duńskie, guldeny gdańskie i pengő węgierskie. Kurs lei rumuńskich pozostał bez zmiany, rzadko zaś ukazujące się na rynku dinary jugosłowiańskie notowano po 2 15 80½ za 100 dinarów.

Obroty dolarami gotówkowymi były niewielkie — kurs pozostał bez zmiany na poziomie 2 8 895 za \$ 1. W obrotach prywatnych kurs dolarów ulegał nieznacznym wahaniom, wykazując w rezultacie tygodniowym niewielką zwyżkę — do 2 8 894 za \$ 1.

Wysokość dziennego zapotrzebowania uległa w okresie sprawozdawczym pewnemu zmniejszeniu.

		Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 25/VII ¹⁾
Dolary St. Zjedn.	\$ 1	8 902	8 90	8 90
" " " telegr.	\$ 1	8 914	8 912	8 912
Funty szterlingów	£ 1	43 37	43 36	43 36
Franki francuskie	100 fr.	35 08	35 06	35 06
Franki szwajcarskie	100 fr.	173 25	173 20	173 20
Belgi	100 blg.	124 65	124 61	124 64
Korony czeskosłowackie	100 kor.	26 43	26 42½	26 42½
Szylingi austriackie	100 szyl.	125 98	125 93	125 98
Liry włoskie	100 lir.	46 71	46 69	46 69
Floreny holenderskie	100 fl.	358 77	358 62	358 62
Korony szwedzkie	100 kor.	239 71	239 70	—
Korony duńskie	100 kor.	238 82	238 82	—
Guldeny gdańskie	100 gld.	173 41	173 35	—
Pengő węgierskie	100 png.	156 29	156 29	—
Leje rumuńskie	100 lei	5 30½	5 30½	—
Dinary jugosłowiańskie	100 din.	15 80½	15 80½	—

Zainteresowanie papierami lokacyjnymi państwowymi uległo w okresie sprawozdawczym dalszemu zmniejszeniu; 5% Pożyczka Konwersyjna i 10% Pożyczka Kolejowa utrzymały się na dotychczasowym poziomie, sporadyczne transakcje 6% Pożyczką Dolarową zawierano po kursie nieco wyższym, natomiast dla obu pożyczek premjowych panowała tendencja słaba. Kursy listów zastawnych i obligacji banków państwowych bez zmiany.

Listami zastawnymi obracano nieco mniej niż w okresie poprzednim; tendencja nieco słabsza dla listów ziemskich i miejskich, które niemal bez wyjątku poniosły niewielkie straty, natomiast listy prowincjonalne po niższe w okresie poprzednim kształtowały się przeważnie zwyklowo. Z pośród listów zastawnych w walucie obcej obracano 7% i 8% L. Z. T-wa Kredytowego Ziemińskiego w Warszawie, serja 1928 r. i 1924 r. — po kursach dotychczasowych.

Dział obligacyjny był mało ożywiony — notowano jedynie VI 6% Obl. Pożyczki Konwersyjnej m. Warszawy 1926 r. po kursie nieco słabszym.

	Wartość nominalna	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 25/VII ¹⁾
5% Pożyczka Konwersyjna	2 100	55 75	55 75	55 75
6% Pożyczka Dolarowa	\$ 100	79 00	79 00	—
10% " Kolejowa	fr. w zł. 100	103 50	103 00	103 00
7% L. Z. Państ. Banku Roln.	2 w zł. 100	83 25	83 25	83 25
8% " " " "	2 w zł. 100	94 00	94 00	94 00

7% L. Z. Banku Gosp. Kraj.	2 w zł. 100	83 25	83 25	83 25
7% Obl. " " "	2 w zł. 100	83 25	83 25	83 25
8% Obl. Bud. " " "	2 w zł. 100	93 00	93 00	93 00
8% L. Z. Banku Gosp. Kraj.	2 w zł. 100	94 00	94 00	94 00
8% Obl. " " "	2 w zł. 100	94 00	94 00	94 00
7% L. Z. T-wa Kredytow. Ziems. w Warszawie, serja 1928 r.	\$ 1	76 50	76 00	—
8% L. Z. T-wa Kredytow. Ziems. w Warszawie, serja 1924 r.	\$ 1	88 00	88 00	—
4% Poż. Inwestycyjna	2 w zł. 100	111 50	110 50	—
5% " Premjowa	\$ 5	62 75	60 75	60 75
4½% L. Z. T-wa Kred. Ziems.	2 100	56 75	55 75	—
4½% " " " m. Warsz.	2 100	55 25	53 40	53 40
5% " " " " "	2 100	60 00	59 25	—
8% " " " " "	2 100	76 50	75 50	75 50
8% L. Z. T-wa Kred. Częstochowy	2 100	66 75	66 75	—
8% " " " Łodzi	2 100	71 00	71 00	—
8% " " " Piotrkowa	2 100	67 00	66 75	—
10% " " " Radomia	2 100	81 50	80 00	—
10% " " " Siedlec	2 100	81 00	80 00	—
VI 6% Obl. Pożyczki Konwersyjnej m. Warszawy 1926 r.	2 100	59 00	59 00	—

ZŁOTY ZAGRANICĄ

1930 r.	Gdańsk ¹⁾	Berlin ¹⁾	Wiedeń ¹⁾	Paryż ¹⁾	Zurych ¹⁾
21/VII	57 61—57 75	46 85 — 47 05	79 22 — 79 50	—	57 75
22/ "	57 60—57 74	46 825—47 025	79 215—79 495	—	—
23/ "	57 59—57 73	" "	79 20 — 79 48	—	57 70
24/ "	" "	46 90 — 47 10	79 21 — 79 49	—	" "
25/ "	" "	46 875—47 075	—	—	—
26/ "	" "	—	—	—	57 90
1930 r.	Londyn ²⁾	Praga ¹⁾	New-York ¹⁾	Amsterdam ¹⁾	
21/VII	43 36	—	11 23	—	—
22/ "	43 38	—	" "	—	—
23/ "	43 34	—	" "	—	—
24/ "	43 38	—	" "	—	—
25/ "	43 39	—	" "	—	—
26/ "	" "	—	" "	—	—

POŻYCZKI POLSKIE NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH

	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs ultimo	Obroty
--	----------------	----------------	-------------	--------

(w %/100 nominalu)

Giełda w New-York'u

6% pożyczka dolarowa z 1920 r. \$

7—12/VII	76	74 5/8	75	20.000
14—19/VII	75	74	74	7.000
21—26/VII	75	74	74 3/8	13.000

8% pożyczka z 1925 r. (Dillon, Read & Co.)

7—12/VII	94 3/4	94	94 3/4	57.000
14—19/VII	95	94 1/2	94 1/2	52.000
21—26/VII	94 1/4	94	94 1/4	25.000

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.

7—12/VII	85	84	84 1/8	167.000
14—19/VII	85	84	85	141.000
21—26/VII	85	84 1/8	85	25.000

7% pożyczka m. Warszawy z 1928 r.

7—12/VII	75 5/8	74	75	16.000
14—19/VII	76 1/4	75 1/2	76	7.000
21—26/VII	77	76	76 1/8	7.000

7% pożyczka śląska z 1928 r.

7—12/VII	71 1/2	70 1/8	71 3/8	44.000
14—19/VII	74	72 1/2	74	21.000
21—26/VII	74	72	73 1/2	8.000

¹⁾ Za 2 100.

²⁾ Za £ 1.

¹⁾ W sobotę dn. 26/VII giełda nieczynna.

Giełda w Londynie

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.			
7—12/VII	89'05	88'05	88'30
14—19/VII	88'70	87'95	88'20
21—26/VII	88'60	87'60	88'35

Giełda w Zurychu

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.			
7—12/VII	86'00	85'50	.
14—19/VII	86'00	85'00	.
21—26/VII	86'00	85'00	.

Giełda w Sztokholmie

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
Maj 1930	85½	85	85	18.000
Czerwiec "	85½	85	85	3.000

Giełda w Paryżu

7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.			
7—12/VII	105'90	105'15	
14—19/VII	105'05	104'45	
21—26/VII	—	—	

Giełda w Medjolanie

7% pożyczka włoska z 1924 r.				Liry
7—12/VII	99'50	99'35	99'40	450.000
14—19/VII	99'45	99'30	99'30	187.500
21—26/VII	99'35	99'25	99'30	68.750

Z BANKU POLSKIEGO**STAN RACHUNKÓW BANKU POLSKIEGO W DN.**

20 LIPCA 1930 R. — Gdy pierwsza dekada lipca przyniosła lekki wzrost rezerw walutowych, w II nastąpiła dość znaczna niżka rezerw, wywołana nadwyżką sprzedaży dewiz nad ich skupem przez Bank. Rezerwy walutowe, stanowiące część pokrycia obiegu banknotów i natychmiast płatnych zobowiązań, obniżyły się o zł 28'9 miljn. do zł 217'2 miljn., a pozostałe rezerwy, niezaliczone do pokrycia, zmniejszyły się o zł 2'1 miljn. do zł 107'9 miljn.; łącznie rezerwy walutowe spadły z zł 356'0 miljn. do zł 325'0 miljn.

Zapas złota zwiększył się dzięki drobnemu skupowi, dokonywanemu przez oddziały Banku, z zł 703'0 miljn. do zł 703'1 miljn. Część zapasu, ulokowana zagranicą, zmianie nie uległa i wynosi w dalszym ciągu zł 219'0 miljn., natomiast cały wzrost przypadł na część zapasu, znajdującą się w skarbcach Banku, która zwiększyła się z zł 484'0 miljn. do zł 484'1 miljn.

Zmiany w stanie rezerw złoto-walutowych Banku w ciągu 2 pierwszych dekad lipca r. b. ilustruje następujące zestawienie (w tys. zł):

	30/VI	10/VII	20/VII
Złoto	702.814	703.036	703.116
Waluty i dewizy netto	241.443	246.054	217.157
Razem:	944.257	949.089	920.273

W stosunku do sumy obiegu biletów oraz natychmiast płatnych zobowiązań Banku powyższe pokrycie złoto-walutowe stanowiło w dn. 20/VII 60'03%, gdy w dn. 10/VII 60'97%, a w dn. 30/VI 60'74% (statutowe minimum 40%). Samo pokrycie złotem wynosiło: w dn. 20/VII 45'86%, w dn. 10/VII 45'17% i w dn. 30/VI 45'21% (statutowe minimum 30%).

Stosunkowo słabszy spadek w dekadzie sprawozdawczej procentu pokrycia niż sumy pokrycia (rezerw) tłumaczy się jednocześnie zmniejszeniem sumy obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku — z zł 1.556'5 miljn. do zł 1.533'1 miljn. Właściwie zmniejszył się tylko jeden ze składników tej sumy, mianowicie obieg banknotów — o zł 42'8 miljn. do zł 1.220'3 miljn. (spadek obiegu przez pierwsze 2 dekady lipca nie wyrównał jeszcze wzrostu obiegu na ultimo czerwca), pod-

czas gdy drugi składnik — natychmiast płatne zobowiązania — zwiększył się o zł 19'4 miljn. do zł 312'9 miljn.

Prawie cały wzrost zobowiązań dotyczy lokat na rachunkach żyrowych, które zwiększyły się w II dekadzie lipca z zł 265'5 miljn. do zł 284'1 miljn., podczas gdy z pozostałych pozycji zobowiązań rachunek zakupu srebra i rachunek państwowego funduszu kredytowego wykazały salda niezmiennione (zł 13'0 miljn. i zł 4'5 miljn.), a tylko saldo pozycji „różne rachunki” wzrosło o zł 0'8 miljn. do zł 11'3 miljn. Z lokat żyrowych wzrost wykazały tylko pozostałości na rachunkach żyrowych kas państwowych, które po dłuższym okresie prawie nieprzerwanej niżki, tym razem podniosły się z zł 63'5 miljn. do zł 94'1 miljn.; pozostałości na rachunkach żyrowych prywatnych zmniejszyły się w dekadzie sprawozdawczej z zł 202'0 miljn. do zł 190'0 miljn.

Niżka obiegu biletów bankowych stanowi z jednej strony odpowiednik wzrostu lokat na rachunkach żyrowych, z drugiej zaś strony wiąże się z odpływem walut z Banku. Hamując na spadek obiegu oddziaływał wzrost kredytów Banku, trwający nieprzerwanie od III dekady czerwca. W dekadzie sprawozdawczej suma kredytów dyskontowych wykorzystanych (suma weksli w portfelu) zwiększyła się z zł 585'1 miljn. do zł 594'0 miljn., suma zaś pożyczek zastawowych wzrosła z zł 74'0 miljn. do zł 74'2 miljn.

Co do innych pozycji bankowego pokrycia obiegu i zobowiązań, to zapas monet srebrnych i bilonu, skupionych przez Bank na własność, zmniejszył się w II dekadzie lipca z zł 2'7 miljn. do zł 2'3 miljn., zapas papierów procentowych własnych wzrósł z zł 9'1 miljn. do zł 9'5 miljn., wreszcie dług Skarbu Państwa (kredyt bezprocentowy) pozostał, jak zwykle, niezmienny w wys. zł 25'0 miljn.

Całe pokrycie bankowe obiegu banknotów i natychmiast płatnych zobowiązań w ciągu 2 pierwszych dekad lipca r. b. zmieniło się w sposób następujący (w tys. zł):

	30/VI	10/VII	20/VII
Weksle	581.352	585.087	594.027
Polskie monety srebrne i bilon	983	2.729	2.332
Pożyczki, zabezpieczone zastawami	73.020	74.037	74.194
Papiery proc. własne	9.741	9.057	9.493
Zobowiązania Skarbu Państwa	25.000	25.000	25.000
Razem:	690.096	695.910	705.046

Obieg pieniędzy skarbowych zmniejszył się w dekadzie sprawozdawczej w stopniu stosunkowo znacznie mniejszym niż obieg biletów bankowych, mianowicie tylko z zł 217'9 miljn. do zł 215'3 miljn. Na sumę tę składają się: 1) obieg biletów państwowych (5-złotowych) w wys. zł 4'2 miljn. (w dn. 10/VII zł 6'6 miljn.), 2) obieg biletów zdawkowych (5- i 2-złotowych) w wys. zł 1'1 miljn. (w dn. 10/VII zł 1'1 miljn.), 3) obieg monet srebrnych (5-, 2- i 1-złotowych) w wys. zł 137'6 miljn. (w dn. 10/VII zł 137'7 miljn.), 4) obieg bilonu niklowego i brązowego w wys. zł 72'4 miljn. (w dn. 10/VII zł 72'5 miljn.).

A K T Y W A

ZŁOTO w skarbcu	zł 484,070.386'83	
" zagranicą	„ 219,045.501'15	
	zł 703,115.887'98	
PIENIADZE I NALEŻN. ZAGRAN.	zł 217,157.254'40	zł 920,273.142'38
PIENIADZE I NALEŻN. ZAGR., niezaliczone do pokrycia	„ 107,863.892'38	
POLSKIE MONETY SREBRNE I BILON	„ 2,332.481'15	
PORTFEL WEKSLOWY	„ 594,027.456'87	
POŻYCZKI ZASTAWOWE	„ 74,193.556'—	
PAPIERY PROCENTOWE WŁASNE	„ 9,492.812'61	
PAPIERY FUNDUSZU ZAPASOWEGO	„ 84,672.990'10	
DŁUG SKARBU PAŃSTWA	„ 25,000.000'—	
NIERUCHOMOŚCI	„ 20,000.000'—	
INNE AKTYWA	„ 140,997.830'83	
	zł 1,978,854.162'32	

PASYWA

KAPITAŁ ZAKŁADOWY	zł	150.000.000.—
FUNDUSZ ZAPASOWY	"	110.000.000.—
NATYCHM. PŁATNE ZOBOWIĄZANIA:		
a) rachunki żyrowe kas państwowych	zł	94.128.865'83
b) pozostałe rachunki żyrowe	"	189.990.912'97
c) rachunek zakupu srebra	"	13.000.000.—

d) rachunek państw. funduszu kredyt.	"	4.471.376'22
e) różne rachunki	"	11.291.251'54
	zł	312.882.406'56

OBIEG BILETÓW BANKOWYCH	zł	1,220,252,380.—	zł	1,533,134,786'56
RACHUNEK SPECJALNY SKARBU PAŃSTWA	"	75.000.000.—		
INNE PASYWA	"	110,719,375'76		
	zł	1,978,854,162'32		

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

REORGANIZACJA ADMINISTRACJI PORTÓW NIEMIECKICH PO WOJNIE

WŁAŚCICIELAMI portów w Niemczech są albo miasta, albo kraje Rzeszy, albo kraje z miastami do spółki.

Jednak trzeba odróżniać ściśle kwestje własności portu i urzędzeń portowych od kwestji jego eksploatacji i administracji. I oto po wojnie w ciągu lat 10 obserwujemy w portach niemieckich bardzo ciekawe zjawisko: następuje podział funkcji między własnością i rozbudową a eksploatacją i administracją tego samego portu.

Proces ten ma swe głębokie uzasadnienie i jest wywołany temi koniecznościami, jakie na port nowoczesny nakładają: prywatne życie gospodarcze, całokształt gospodarstwa krajowego, względy konkurencyjne obcych portów i często względy polityczne.

I dlatego na proces ten chcemy tu zwrócić uwagę, gdyż mając na względzie organizację portów naszych — Gdańska i Gdyni, musimy znać dobrze organizację tych portów, które z niemi konkurują.

Dr. Dronke w swej pracy „Die Hafenanlagen in Bremen” dał następującą charakterystykę portu nowoczesnego: „Obrót towarowy portu nowoczesnego odzwierciedla ściśle w małych ramach w danym okresie przemysłową i gospodarczą twórczość kraju”.

Znaczenie więc portu wychodzi daleko poza ramy nie tylko danego miasta portowego, czasami nawet prowincji, ale obejmuje całe państwo. Równocześnie wymagania, stawiane przez to portowi, przewyższają możliwości finansowe miasta, prowincji i muszą być pokryte przez gospodarkę całego kraju, t. j. przez państwo, któremu port służy i przynosi korzyść.

Te zasady miało Państwo Niemieckie na względzie, przyjmując czynny udział w reorganizacji portów niemieckich po wojnie, tam, gdzie były one własnością miasta.

Równocześnie z tem wysunięto drugą i trzecią zasadę, a mianowicie:

1) przyciągnięcie zainteresowanych sfer gospodarczych do pracy nad rozbudową i modernizacją portów, aby przedsięwzięte prace pokrywały się z wymaganiami interesantów portowych;

2) zupełne oddzielenie eksploatacji portu od biuokratyzmu komunalnego czy państwowego i tworzenie administracji na zasadach handlowych prywatnego przedsiębiorstwa.

Zdawałoby się, że trudno połączyć te 3 zasady razem, a jednak przedsiębiorczość i rutyna niemiecka znalazły odpowiednie wyjście.

Ażeby jak najlepiej uświadomić sobie ten proces rozwojowy, podajemy w krótkości stopniową reorganizację i stan obecny administracji 4 portów niemieckich, najwięcej nasze życie gospodarcze obchodzących i będących konkurentami Gdyni i Gdańska, a mianowicie: Królewca, Szczecina, Bremy i Hamburga.

* * *

Wielkie nadzieje, jakie pokładano w rozwoju portu królewieckiego przed wojną w związku z tranzytem do Rosji (części naszej Polski obecnej), doprowadziły do tego, że w 1913 r. był przedstawiony przez miasto, jako właściciela portu, Rządowi pruskiemu projekt rozbudowy portu, przewidujący wybudowanie całego szeregu nowych basenów. Wojna przeszkodziła urzeczywistnieniu wtedy tych planów i dopiero po wojnie Rząd pruski, Rząd Rzeszy i prowincja Prusy Wschodnie, biorąc pod uwagę „specjalne znaczenie portu królewieckiego, jako najdalej na wschód wysuniętej placówki gospodarczej niemieckiej, i ciężkie położenie, w jakim Królewec się znajduje przez odcięcie od dawnego hinterlandu (Polski) oraz konkurencji portu gdańskiego¹⁾, udzieliły razem wybitnej pomocy miastu Królewcowi w celu wybudowania nowych basenów i zmodernizowania portu. Port królewiecki pomimo tych dotacji pozostał własnością miasta (w przeciwieństwie do Szczecina — o czem niżej).

Równocześnie z ukończeniem budowy nowego portu pod koniec 1923 r., zarząd miasta zakłada specjalne towarzystwo handlowe p. f. „Królewieckie Portowe Towarzystwo Przeładunkowe, Spółka z ogr. odp.” („Königsbergerhafenbetriebsgesellschaft m. b. H.”), któremu oddaje w administrację i eksploatację wszystkie urządzenia portowe, zachowując w swem ręku 100% udziałów utworzonego towarzystwa.

Towarzystwo to posiada Radę Nadzorczą, która funkcjonuje jako Rada Portu i składa się z przedstawicieli Magistratu (4), Rady Miejskiej (8), Izby Przemysłowo-Handlowej (6) i przedstawicieli robotników

¹⁾ Zdanie, zawarte w memorjale Rady Miejskiej Królewca do Rządu Rzeszy i Prus.

i urzędników portowych (2). Towarzystwo ma za zadanie wyłącznie eksploatację i administrację (policeja należy do Państwa) oddanych mu początkowo na lat 10 wszystkich urządzeń portowych i przeładunkowych. Urzymywanie basenów i kejąw nie leży w obowiązkach towarzystwa, robi to sam zarząd miasta.

Uzasadniając tego rodzaju administrację portu, burmistrz Królewca powiedział: „Ponieważ zrobiliśmy doskonale doświadczenie z tramwajami miejskimi i innymi przedsiębiorstwami komunalnymi, tworząc dla nich oddzielne spółki handlowe dla eksploatacji, pozostawiając wszystkie udziały tych spółek w ręku miasta, i ponieważ chcemy, aby port nasz był administrowany na zasadach kupieckich i nietamowany przez ciężką maszynę biukratycznego zarządu komunalnego, stwórzmy i dla administracji jego oddzielną spółkę handlową”.

Towarzystwo winno dochody czyste odprowadzać do kasy miejskiej.

Jako cel ma towarzystwo stworzenie najtańszej i najsprawniejszej administracji portowej, aby port mógł konkurencyjnie pracować.

Zarząd miasta wyszedł z założenia:

1) że włożone w inwestycje portowe pieniądze dadzą się oprocentować (w tym wypadku były to dotacje bezprocentowe Rządów: Rzeszy i Prus);

2) że dalsza rozbudowa i modernizacja portu oraz utrzymanie w dobrym stanie basenów i nadbrzeży nie zawsze da się pokryć przez nadwyżkę dochodów portowych;

3) że samą administrację urządzeń portowych trzeba oddzielić od 2 powyższych funkcji i na tyle ją kupiecko usprawnić, by, będąc tanią, nie obciążała kosztami zbędnymi ani statku ani towaru.

Towarzystwo w kalkulacji swych stawek obowiązane jest jedynie uwzględnić fundusz rekonstrukcyjny (amortyzacyjny) istniejących urządzeń przeładunkowych, by je odnawiać od czasu do czasu.

Dla administracji portu królewieckiego znaleziono formę, która zdaje się zadowoliła wszystkich: interesantów i właścicieli i Państwo, dając gwarancję, że podstawowa polityka portowa pozostaje w rękach czynników, powołanych do tego.

Przejdźmy teraz do Szczecina.

Właścicielem portu szczecińskiego było miasto. I znowu we względów na stosunki, jakie zapanowały po wojnie, a mianowicie stracenie większości swego hinterlandu, który Szczecinowi zabrały porty polskie, miasto widziało się zmuszonym do daleko idącej modernizacji i rozbudowy portu, aby taniością i sprawnością przyciągnąć klientelę.

Jednak sytuacja finansowa miasta nie pozwoliła na takie wydatki. Pośpieszył z pomocą Rząd pruski, mając na względzie przede wszystkim interes polityczny i państwowy ogólny, a mianowicie: walkę o wpływ handlowy na dawny hinterland, t. j. tę część zachodniej Polski, która była obsługiwana przez port szczeciński przed wojną.

Państwo Pruskie zaproponowało miastu utworzenie „Wspólnoty Portowej” (Hafengemeinschaft), gdzie miasto Szczecin wniosłoby cały swój majątek dotychczasowy, zawarty w urządzeniach portowych, Państwo Pruskie zaś zobowiązałoby się wyłożyć fundusze na dalszą rozbudowę portu według wspólnie zatwierzonego planu. Za wyłożony kapitał ma Państwo Pruskie otrzymywać 3% i 1% amortyzacji, o ile port będzie przynosił dochody.

Wspólnota gospodarcza trwać ma tak długo, póki miasto nie zamortyzuje lub nie spłaci Państwa (Szczecin został gorzej potraktowany niż Królewiec).

Zarząd wspólnoty gospodarczej spoczywa w ręku 3 członków, mianowanych wspólnie przez obu wspólników. Ustanowiona jest również Rada Portu z przewodniczącym — burmistrzem Szczecina na czele, miasto deleguje 3, Prusy 3 i Izba Przem. i Handlowa 2 członków.

Zarząd wspólnoty gospodarczej portu, jako nowy właściciel, ograniczył swe funkcje jedynie do modernizacji i rozbudowy portu. Dla eksploatacji portu stworzono na wzór Królewca oddzielne towarzystwo handlowe p. f. „Szczecińskie Portowe Tow. Przeładunkowe z ogr. odp.” („Stettiner Hafenbetriebsgesellschaft m. b. H.”) z kapitałem zakładowym RM 75.000, którego udziałowcami prócz Prus i miasta (po RM 30.000) została i Izba Handlowa (RM 15.000).

Towarzystwu temu oddano do użytkowania na lat 30, z prawem przedłużania na każde dalsze 10 lat, wszystkie urządzenia portowe. Towarzystwo ma płacić „Wspólnocie Portowej” 4% względnie 2% od wartości urządzeń, przejętych do eksploatacji, przyczem ocena starych urządzeń była bardzo niska.

Władze Towarzystwa składają się z: Generalnego Dyrektora (który równocześnie jest Dyrektorem Portu) i Rady Nadzorczej, która równocześnie jest Radą Portu w tym samym składzie, co Rada Portu przy wyżej wskazanej „Wspólnocie Portowej”, z tem, że proporcjonalnie powiększona jest ilość członków.

Widzimy więc, że i w Szczecinie reorganizacja administracji portowej poszła w tym samym kierunku co w Królewcu, t. j. pozostała w rękach towarzystwa handlowego, pomimo że właścicielami portu są: miasto i Prusy.

Wolne Miasto Hamburg, jako państwo, wyrosło i żyło portem, nic więc dziwnego, że cała uwaga Senatu W. Miasta, jako właściciela tego portu — źródła bogactwa jego obywateli, była skierowana na rozwój portu. Z natury swego ustroju to małe państewko, którego zarząd złożony był przeważnie z kupców i interesantów portowych, samo administrowało portem za pośrednictwem t. z. „deputacji” Senatu. Jednak już w 1885 r. tworzy miasto samo towarzystwo akcyjne dla administracji składami w wolnym porcie — większą część tych akcji posiada obecnie sam Senat. Innych prób wydzielenia administracji eksploatacji portu z zarządu Senatu nie było, odwrotnie nawet zarząd kejąw poszedł tak daleko, że stał się przedsiębiorstwem narówni z firmami spedycyjnymi i wykonywał dla kupców przeładunek towarów.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że 80% interesów Senatu hamburskiego stanowił port, to ten stan rzeczy nie może nas zdziwić.

Warunki, w jakich znalazł się Hamburg po wojnie, były tak odmienne od przedwojennych, że małe to państewko musiało zatrzeć się o byt swego portu, a więc o własny byt jako państwa. Trzy na to złożyły się przyczyny:

- 1) konkurencja obok na przedmieściach Hamburga powstającego nowego portu pruskiego — Harburga;
- 2) konkurencja wyżej położonego portu Altony;
- 3) terytorjalne trudności rozwojowe.

Była to 10-letnia walka o „Wielki Hamburg” między Wolnym Miastem a Prusami. Walka ta zakończyła się pojednaniem, a do pojednania dopomogła groźba kon-

kurencji innych portów, a przede wszystkim polskich, i zmniejszenie zakresu ciężenia gospodarczego hinterlandu do portu przez powstanie państwa polskiego.

Najciekawsze w tem pojednaniu jest to, że strony stworzyły dla administracji wspólnej wszystkich 3 portów: Hamburga, Harburga i Altony, towarzystwo handlowe p. f. „Hamburgsko-Pruska Wspólnota Portowa, Tow. z ogr. odp.” („Die Hamburg-Preussische Hafengemeinschaft m. b. H.”).

Wybranie formy towarzystwa handlowego było tematem ostrej krytyki ze strony prawników, tem niemniej jednak w dn. 13 marca 1929 r. towarzystwo to zostało zapisane do rejestru handlowego w Hamburgu i zaczęło swą działalność.

Przejdzie parę lat czasu, zaczem ten potężny organizm, jakim są te 3 porty, zostanie w nowym duchu zreorganizowany. Z mów jednak, jakie przy okazji podpisania umowy wygłoszone były przez prezesa Senatu W. Miasta i Prezesa Rady Ministrów Rządu pruskiego, można sobie zdać sprawę, że celem wybrania takiej formy była chęć prowadzenia eksploatacji portu na zasadach kupieckich.

Było to łatwe dla samego Hamburga, jednak trudne dla biurokracji pruskiej, i dlatego obrano tę formę, aby wyzwolić się z wszelkich biurokratycznych więzów.

Tak więc okres walki Hamburg - Prusy zakończył się ugodą i zwycięstwem idei sprawności administracji portowej, którą obaj kontrahenci widzieli jedynie w formie towarzystwa handlowego — firmy zarejestrowanej, podpadającej pod kodeks cywilny handlowy.

Pozostaje jeszcze B r e m a.

Port ten składa się właściwie z 2 portów: Bremy-miasta i Bremy-portu. I jeden i drugi jest własnością W. Miasta Bremy — jako państwa Rzeszy. To samo widzimy tutaj, co w Hamburgu — że całe życie W. Miasta jest oparte na życiu portowym, i zarząd portu stanowi jedną z najgłówniejszych czynności Senatu W. Miasta.

Jednak tutaj już w 1877 r. założone towarzystwo akcyjne dla eksploatacji składów portowych („Bremer Lagerhafengesellschaft”), które administrowało składami, należąciami do portu. W towarzystwie miasto ma swój udział w czystych zyskach. Sprawa składowania bawełną odegrała tutaj dużą rolę, że Senat wypuścił z rąk administrację urządzeń w porcie miejskim. Kontrakt towarzystwa został już wypowiedziany na 1927 r. i miał być zmieniony w ten sposób, aby nadać mu charakter towarzystwa akcyjnego, eksploatującego port na zasadach kupieckich, jednak na ryzyko i rachunek Wolnego Miasta; na wzór tego, co stworzono w Królewcu.

Dla Polski większe ma znaczenia Brema-Port, gdyż jest to port, stworzony i urządzony dla regularnych linii okrętowych, przeważnie dla ruchu pasażerskiego (emigracja). Do jego rozwoju i świetności przyczyniali się dziesiątkami lat nasi emigranci ze wszystkich zaborów, i dziś jeszcze, po wskrzeszeniu Państwa Polskiego, stanowią emigranci polscy pokaźny odsetek ruchu pasażerskiego tego portu. Eksploatacja portu jest dopasowana zupełnie do warunków, w jakich pracuje, a mianowicie: Senat W. M. Bremy każdemu z towarzystw okrętowych, których okręty zawijają stale do portu, wydzierżawił składy, urządzenia i nadbrzeża, lub pozwolił mu na wydzierżawionych nadbrzeżach pobudować własne urządzenia. W ten sposób problem administracji i eksploatacji został roz-

wiązany w duchu najdalej idącej indywidualizacji potrzeb poszczególnych klientów i odpowiada ideałowi handlowego wykorzystania. To rozwiązanie możliwe jednak było dla tego, że praca w tych portach podzieliła się ze względu na terytorjalne właściwości obu portów, i że ten drugi port (Bremerhafen) został wyłącznie przeznaczony dla linii regularnych transatlantycznych.

System ten, aby linjom wielkim, regularnie zachodzącym do portu, wydzierżawiać własne nadbrzeża i urządzenia, jest stosowany i w Hamburgu i prawie we wszystkich portach świata.

Reasumując powyższe zmiany, jakie zaszły w eksploatacji i administracji 4 najbliższej nas położonych portów niemieckich, będących konkurentami naszych portów, stwierdzić możemy:

1. — Udział Państwa w rozbudowie portu, gdyż miasta (dotychczasowi właściciele portów) nie były w stanie tym ciężarom finansowym podołać. Jest to naturalnym objawem, gdyż port spełnia funkcje tak różnorodne i obchodzące życie gospodarcze całego kraju, że jego dopasowanie do potrzeb gospodarstwa krajowego, a nieraz względy polityczne (Szczecin, Królewiec) zmusiły Rząd Pruski do dotacji i udziału w rozbudowie.

2. — Przyjęcie zasady, że koszt budowy i modernizacji portu nowoczesnego wynosi tak znaczne sumy, że port nie jest w stanie wygospodarować odsetek od wyłożonych pieniędzy, nie obciążając nadmiernymi ciężarami obroty towarowe portu. Dlatego pieniądze te dawały rządy na niski procent (2% w Szczecinie) lub jako bezwrotną dotację, uważając, że zyski będzie państwo czerpać pośrednio — w innych dziedzinach, którym port służy bezpośrednio lub pośrednio.

3. — Przyjęcie zasady współpracy w administracji portu z bezpośrednio zainteresowanymi życiem portowym czynnikami gospodarczymi (przeważnie z miejscowymi izbami handlowymi).

4. — Przyjęcie zasady administracji na zasadach kupieckich w ramach ustaw o spółkach handlowych, aby uwolnić administrację portu od biurokratyzmu komunalnego lub rządowego.

W tym celu miasto (Królewiec) lub państwo z miastem (Szczecin, Hamburg) uciekają się do zakładania 2 organizacji: jednej — która ma na celu budowę i modernizację portu (pozostawia sobie miasto, jak Królewiec, lub tworzy się wspólnota portowa — jak w Szczecinie i Hamburgu), drugiej — która ma na celu jedynie eksploatację portu i jest jako zwykła firma handlowa zapisana do rejestru, czem podkreśla się jej stosunek do kodeksu handlowego i administrowanie portem na zasadach kupieckich.

Stało to się dla wszystkich 4 wyżej opisanych portów i jest to najistotniejszą cechą całej reorganizacji po wojnie portów niemieckich.

Naczelną zasadą takiej eksploatacji staje się: potanie przeładunku i uwaga na konkurencję innych portów.

Polska, mając dwa porty: Gdańsk i Gdynię, musi również śledzić, jak najbliższe porty pracują i są zorganizowane. Rozumiejąc dobrze, jakie nasze porty mają specjalne różne zadania do spełnienia, każdy w innym kierunku, w ramach naszej ogólnej polityki morskiej, tak pod względem gospodarczym, jak i politycznym, musimy umieć dobre i racjonalne

zasady obcych administracji portowych zastosować do naszych potrzeb.

Sprawa obecnej organizacji portu gdańskiego, jak i przyszłej portu gdyńskiego wymaga szczegółowego

rozważania, jednak musi być również rozstrzygnięta w duchu potanienia przeładunku i usprawnienia administracji, co jedno z drugim ściśle się wiąże.

Dr. Feliks Hilchen

WYDATKI I DOCHODY BUDŻETOWE PAŃSTW

Budżety wszelkiego rodzaju związków prawno-publicznych uwewnętrzniają nam jak najlepiej stopień rozwoju gospodarczo-społecznego i kulturalnego społeczeństw, tworzących dane organizmy.

Tutaj zajmujemy się tylko budżetami jednego rodzaju związków prawno-publicznych, a mianowicie budżetami państw, opierając się na wydawnictwie Ligi Narodów „Memorandum sur les Finances Publiques 1926 — 28”.

Z ustosunkowania się wydatków na zaspokojenie poszczególnych potrzeb wnioskujemy, czy państwo dane poświęca więcej uwagi sprawom gospodarczym, czy też ma oczy zwrócone przede wszystkim np. na obronę kraju; ponadto budżety w wielu wypadkach pozwalają nam wnioskować o niedawno minionych losach danego państwa, orjentować się co do jego najbliższej przyszłości.

Naturalnie, choć budżety państwa zaspakajają dużo potrzeb, nie uwzględniają jednak wszystkich, i dopiero w połączeniu z budżetem innych związków prawno-publicznych dostarczają więcej danych, pozwalających na dalej idące wyciąganie wniosków. Budżety innych związków prawno-publicznych, częstokroć narówni z budżetami państw są wskaźnikami stopnia rozwoju danego społeczeństwa. Nawet jeśli chodzi o budżety państwa, często obok zasadniczego budżetu posiadają niektóre z państw budżety specjalne, przeznaczone na zaspokojenie potrzeb, mających specjalnie ważny, a dość często przemijający charakter. Przy zestawieniach, jakie poniżej przytoczyliśmy, naogół budżety specjalne, o ile mogły być włączone do budżetów ogólnych, są również uwzględnione. Skoro jednak nie wszystkie budżety zostały włączone, to tem samem i porównalność nie jest tak dokładna.

Przy porównaniach należy jeszcze pamiętać o jednym ważnym momencie, a mianowicie często starają się poszczególne państwa ukryć wydatki, mogące przejawiać tendencję, których ujawnienie mogłoby szkodzić danemu państwu na terenie międzynarodowym.

Porównalność również nieco traci przy zestawieniach tego rodzaju ze względu na sposób układania budżetów przez poszczególne państwa (brutto, netto i t. p.). Np. wydatki nadzwyczajne na inwestycje przedsiębiorstw w jednych budżetach figurują w dziale wydatków na inwestycje, gdy w innych eliminowane są ze strony wydatków, zmniejszając czyste zyski.

Dla lepszej porównalności liczb, które zamieszczone są w poniższych tablicach, należałoby wziąć pod uwagę, szczególnie gdy chodzi o stronę dochodów, jaką część dochodu społecznego one pochłaniają, natomiast gdy chodzi o wydatki, należy mieć na uwadze miarę, jaką stosujemy najczęściej przy ocenie stopnia zaspokojenia potrzeb, mianowicie: ceny hurtowe.

Po tych kilku wstępnych uwagach, przystąpimy do bezpośredniego omówienia tablic.

Rozpatrujemy 10 państw, z których jedno tylko jest pozaeuropejskie — Japonia, gdy inne należą do kontynentu europejskiego.

W pierwszym rzędzie zwrócimy uwagę na stronę wydatków, a więc wysiłków, skierowanych na zaspokojenie potrzeb społeczeństwa przez państwo.

Przy porównaniu wydatków na jednego mieszkańca widzimy, iż stosunkowo najwięcej rozchodzi Anglja, a mianowicie dochodzą one do zł 746,6, na drugim miejscu znajdują się Niemcy, za którymi idzie Francja; następne państwa wykazują daleko mniejsze kwoty, przyczem Polska zajmuje tu ostatnie miejsce, a wydaje prawie 9 razy mniej niż Anglja.

Na władze naczelne i administrację ogólną stosunkowo najmniej wydatkuje Anglja, ponieważ tutaj procent tych wydatków sięga zaledwie 1,6%; bardzo korzystnie przedstawia się również odsetek wydatków na władze naczelne i administrację ogólną w Niemczech. Stosunkowo duży odsetek pochłaniają tego rodzaju wydatki w Rumunji i Japonji, a niewiele lepiej przedstawia się sytuacja w Czechosłowacji oraz Polsce.

Co się tyczy wydatków na administrację finansową, to budżety poszczególnych państw nie wykazują znacznych różnic, ponieważ najwyższy procent, wykazany w tym dziale, wynosi 5,6 (Japonia), gdy (pomijając Anglję) najniższy wydatek dochodzi do 3,1 (Francja).

Jeżeli chodzi o przedstawicielstwa zagraniczne, to musimy zaznaczyć, że na ten dział stosunkowo najwydatniej łoży Polska, a najslabiej Anglja. Wydatki na sprawy kolonialne, spotykane w kilku państwach, są nieznaczne.

Dość korzystnie przedstawia się sprawa wydatków na oświatę w Polsce w porównaniu z innem państwami; w połączeniu z wydatkami na sztukę i kulturę Polska ustępuje tylko Rumunji, której wydatki łącznie na te dwa działy wynoszą 16,7%, gdy wydatki Polski 14,1%. Naturalnie jest to zupełnie zrozumiałe, że państwa, zaniedbane pod względem oświaty, na co wskazuje wysoki procent analfabetyzmu, muszą czynić jak najusilniejsze starania ażeby poziom oświaty podnieść. Z pozostałych państw stosunkowo najmniej na ten dział wydatkuje Francja. Pamiętać jeszcze należy, że w dziedzinie oświaty z wielką pomocą przychodzą samorządy, i dlatego porównanie wydatków tego działu może być właściwe dopiero po uzupełnieniu przez wydatki samorządu terytorjalnego.

Te same uwagi będą się tyczyć działu opieki społecznej i zdrowotności, a w pewnym stopniu i administracji gospodarczej. Jednak mając wciąż na uwadze te zastrzeżenia, możemy stwierdzić, że bardzo poważny odsetek wykazują w Czechosłowacji, Niemczech i Anglji wydatki na opiekę społeczną, gdy nikłym procentem wykazują się tu: Hiszpanja i Jugosławja. Wydatki na zdrowotność publiczną rozkładają się nieco inaczej i częstokroć prawie wprost przeciwnie do wydatków na opiekę społeczną, ale naogół są bardzo niskie. Pamiętać tu należy o tem, że we Francji wydatki na zdrowotność podane zostały łącznie z wydatkami pierwszego działu (władze naczelne i administracja ogólna), a w Japonji oprócz wydatków na zdrowotność nie zostały wyeliminowane z działu pierwszego również i wydatki na opiekę społeczną.

Już w uwagach wstępnych wspomnieliśmy o różnych sposobach maskowania wydatków. Otóż najczęściej podlegają ukrywaniu wydatki na obronę kraju. Z przytoczonych państw stosunkowo najwięcej na obronę kraju wydaje Polska — 32,3%, niedaleko od niej znajduje się Jugosławja i Japonia, poza tem bardzo pokazywany procent zajmują tutaj wydatki Hiszpanji, stosunkowo najmniej wydatków na te cele ujawniają Niemcy, ponieważ procent ten wynosi zaledwie 7%; można bodaj że z całą pewnością stwierdzić, że ten ostatni procent nie wydatnia całkowitego stopnia wysiłku Niemiec w kierunku wydatków na obronę kraju czy zbrojeń. Jeżeli chodzi o wydatki na sprawiedliwość, to Polska zajmuje przodujące miejsce, ostatnie przypada na Niemcy. W wydatkach na administrację gospodarczą przodujące miejsce zajmuje Hiszpanja i Japonia, ostatnie i w tym wypadku zajmują Niemcy. Polska znajduje się wśród państw, mniej intensywnie uwzględniających tego rodzaju potrzeby.

Przy porównywaniu wydatków z tytułu udziału w podatkach samorządu terytorjalnego należy pamiętać, że nie we wszystkich państwach tego rodzaju pozycje umieszczane są w budżecie państwa, ponieważ fundusze związków samorządowych bezpośrednio wpływają do kas samorządowych. Bardzo wysoki odsetek zajmują tego rodzaju wydatki w budżecie Niemiec i dość pokazywany w budżecie Czechosłowacji. Należy wobec tego przy porównaniach wydatków na pozostałe działy baczyć na powyższą uwagę, szczególnie jeżeli chodzi o Niemcy, albowiem wyeliminowanie tej pozycji z budżetów zwiększyłoby znacznie stosunek innych pozycji do kwoty ogólnej.

Następny dział wydatków najbardziej uwydatniający się również w Niemczech, a mianowicie na obciążenie, wynikające z tytułu wojny i odbudowy, jest uwzględniony tylko w 5 państwach, pomiędzy którymi znajduje się z nieznacznym co prawda procentem i Polska. Poza Niemcami poważniejszą pozycję stanowi ten wydatek we Francji.

Niemale odchylenia przejawiają wydatki poszczególnych państw na emerytury, stosunkowo najwięcej na te cele wydatkują Niemcy i Francja, a następnie Jugosławia i Anglia. Wydatki Polski na emerytury w porównaniu z odpowiednimi wydatkami innych państw można zaliczyć do poważniejszych. Stosunkowo nieduży procent rozchodzi na te cele Hiszpania.

Co się tyczy wydatków na obsługę długów publicznych, to w budżecie Anglii pochłaniają one prawie że połowę wydatków, we francuskim budżecie $\frac{2}{5}$, we włoskim $\frac{1}{3}$. Z pozostałych państw bardzo poważny odsetek stanowią długi publiczne w budżecie Hiszpanji, stosunkowo najmniej na służbę długów publicznych rozchodzą Niemcy i Polska. Naturalnie przypomnieć tutaj należy co do Niemiec, że obciążenia z tytułu reparacji zostały wyodrębnione.

Należy wspomnieć jeszcze, mówiąc o wydatkach, że Polska stosunkowo najwięcej łoży na inwestycje dochodowe, ponieważ w stosunku do ogółu wydatków stanowią one 5,2%. Niedaleko od Polski odbiega procent wydatków analogicznych we Włoszech. Budżety innych państw pozostają pod tym względem znacznie w tyle, a nawet niektóre nie wykazują wcale tego rodzaju wydatków. Ten stan rzeczy należy tłumaczyć częściowo rozchodowaniem części nadwyżki dochodów eksploatacyjnych

przedsiębiorstw różnego rodzaju na inwestycje bez przelewania jej do budżetu ogólnego.

Przystępując do omówienia dochodów, zaznaczymy, iż dochód, przypadający na jednego mieszkańca w poszczególnych państwach niewiele się różni od sum wydatków, przypadających na jednego mieszkańca.

Z poszczególnych działów dochodów naogół pierwsze miejsce zajmują podatki z produkcji, użytku i transakcji, drugie — podatki dochodowe i majątkowe, następnie — czyste zyski z monopolu. Jednakże przewaga podatków z produkcji, użytku i transakcji nad wpływami z podatków dochodowych i majątkowych jest różna, choć uwydatnia się wszędzie; największą rozpiętość pomiędzy temi wpływami spotykamy w Czechosłowacji (podatki pierwszego rodzaju — 62,6%, podatki drugiego rodzaju 20,3%), a stosunkowo najmniejsza rozpiętość uwydatnia się w Polsce (pierwszego rodzaju — 28,0%, drugiego rodzaju — 26,1%). Podobnie, jak w Czechosłowacji ustosunkowują się obydwie rodzaje wpływów we Francji i Jugosławji, gdy do Polski najbardziej zbliża się pod tym względem Anglia (49,8% i 39,8%).

Rozpatrując źródła dochodów w kolejności, przez nas podanej, widzimy, iż opłaty specjalne, składki i inne dochody administracyjne dają największą przewagę Polsce.

Wydatki i dochody państw (w miljn. zł)

Wyszczególnienie	Anglia	Czechosłowacja	Francja	Hiszpanja	Japonja	Jugosławja	Niemcy	Polska	Rumunja	Włochy
	1927/28	1927 ¹⁾	1927 ¹⁾	1927	1927/28	1927/28 ¹⁾	1927/28	1927/28	1927/28 ¹⁾	1927/28 ¹⁾
	L i c z b y b e z w g l ę d n e									
Wydatki ogółem	33.923·5	2.814·1	13.725·8	5.143·4	7.377·2	1.208·7	21.563·0	2.553·1	1.674·9	9.457·8
Władze naczelné i administracja ogólna	554·6	324·5	664·1	273·7	1.183·8	114·1	566·0	273·2	271·9	584·8
Administracja finansowa	485·3	134·7	424·3	208·6	416·3	65·1	1.027·8	121·1	57·1	343·2
Przedstawiciel. zagraniczne	60·6	38·3	65·1	30·3	93·6	25·1	129·3	46·1	15·2	59·7
Sprawy kolonialne	134·4	—	16·9	27·4	—	—	—	—	—	29·4
Oświata	2.118·9	189·0	751·5	257·6	588·3	130·1	87·4	358·5	228·2	594·6
Sztuka i kultura	—	18·7	—	97·2	—	22·3	—	2·6	51·7	43·7
Opieką Społeczną	2.695·2	238·1	364·6	33·9	— ²⁾	6·2	1.801·5	68·6	17·8	202·3
Zdrowotność publiczna	520·0	37·4	— ³⁾	16·9	— ²⁾	39·2	13·4	10·3	41·8	16·9
Obroną kraju	4.458·7	441·3	2.505·7	1.384·3	2.077·9	368·1	1.488·6	823·2	390·4	1.953·1
Sprawiedliwość	130·0	80·2	72·2	57·9	163·1	46·4	9·8	104·4	51·7	194·3
Administracja gospodarcza	1.707·2	261·3	691·7	967·2	1.075·0	123·9	717·6	161·9	87·4	749·7
Subwencje i udział w podatkach samorz. terytorj.	896·9	253·3	8·0	110·5	—	—	6.379·7	—	37·4	62·4
Obciążenia, wynikające z tytułu wojny i odbudowy	21·7	—	391·2	—	—	—	4.456·1	21·3	—	90·0
Emerytury	3.674·5	185·4	2.333·7	196·1	587·4	145·3	3.664·5	243·8	115·0	911·0
Długi publiczne	16.465·5	574·1	5.433·1	1.466·4	1.191·8	94·5	1.131·2	186·6	309·3	3.152·0
Inwestycje dochodowe, pożyczki udzielone, dotacje fund. specjał.	—	37·5	3·6	5·4	—	—	90·1	131·5	—	470·7
Inne	—	0·3	—	—	—	28·5	—	—	—	—
Dochody ogółem	34.057·9	2.819·5	13.790·8	4.586·2	7.377·2	1.208·7	21.072·7	2.767·8	1.674·9	9.457·8
Podatki dochodowe i majątkowe	13.597·2	572·3	3.752·8	1.473·5	1.487·7	233·5	7.903·2	721·1	342·3	2.490·6
Podatki z produkcji, użytku i transakcji	16.968·3	1.764·1	8.935·4	2.198·2	2.617·2	584·8	10.084·4	774·1	930·6	3.713·6
Opłaty, specjalne składki i inne dochody administr.	784·3	132·8	494·7	192·5	218·4	19·6	384·2	191·7	30·3	523·3
Daniny na spłaty reparacyjne	—	—	—	—	—	—	1.863·9	—	—	—
Czysty zysk z monopolów	—	304·0	80·2	618·6	732·7	275·4	— ⁴⁾	796·8	266·5	1.333·5
Czysty zysk z przedsiębiorstw państwowych	312·0	11·6	198·8	21·4	1.174·9	90·0	226·4	160·8	54·4	154·2
Dochody, pochodzące z realizacji mienia państwowego, i zwroty pożyczek	433·2	1·8	263·0	33·0	88·2	0·1	63·3	20·6	1·8	167·0
Inne	1.962·9	32·9	65·9	49·0	1.058·1	5·3	547·3	102·7	49·0	1.175·6

¹⁾ Preliminarz budżetowy.

²⁾ Łącznie z władzami naczelnymi i administracją ogólną.

³⁾ Łącznie z opieką społeczną.

⁴⁾ Łącznie z podatkami z produkcji i użytku.

Wydatki ogółem	L i c z b y w z g l ę d n e									
	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Na 1 mieszkańca $\bar{x}$	746·6	194·8	334·6	239·1	118·7	90·9	335·7	85·1	94·6	231·8
Władze naczelne i administracja ogólna	1·6	11·5	4·8	5·3	16·0	9·4	2·6	10·7	16·2	6·2
Administracja finansowa	1·4	4·8	3·1	4·1	5·6	5·4	4·8	4·7	3·4	3·6
Przedstawicielstwa zagran.	0·2	1·4	0·5	0·6	1·3	2·1	0·6	1·8	0·9	0·6
Sprawy kolonialne	0·4	—	0·1	0·7	—	—	—	—	—	0·3
Oświata	6·2	6·7	5·5	5·0	8·0	10·8	0·4	14·0	13·6	6·3
Sztuka i kultura	0·7	0·7	—	1·9	—	1·8	—	0·1	3·1	0·5
Opieka społeczna	7·9	8·5	2·7	0·7	2)	0·5	8·4	2·8	1·1	2·1
Zdrowotność publiczna	1·5	1·3	2)	0·3	2)	3·2	0·0	0·4	2·5	0·2
Obrona kraju	13·2	15·7	18·3	26·9	28·2	30·5	6·9	32·3	23·3	20·7
Sprawiedliwość	0·4	2·8	0·5	1·1	2·2	3·8	0·1	4·1	3·1	2·0
Administracja gospodarcza	5·1	9·3	5·0	18·3	14·6	10·3	3·3	6·3	5·2	7·9
Subwencje i udział w podatkach samorządu terytorjalnego	2·7	9·0	0·1	2·2	—	—	29·6	—	2·2	0·7
Obciążenia, wynikające z tytułu wojny i odbudowy	0·1	—	2·8	—	—	—	20·7	0·8	—	1·0
Emerytury	10·8	6·6	17·0	3·8	8·0	12·0	17·0	9·5	6·9	9·6
Długi publiczne	48·5	20·4	39·6	28·5	16·1	7·8	5·2	7·3	18·5	33·3
Inwestycje dochodowe, pożyczki udzielone, dotacje fund. specj.	—	1·3	0·0	0·1	—	—	0·4	5·2	—	5·0
Inne	—	0·0	—	—	—	2·4	—	—	—	—
Dochody ogółem	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Na 1 mieszkańca $\bar{x}$	749·6	195·2	336·1	204·3	118·7	90·9	328·2	89·3	94·6	231·8
Podatki dochodowe i majątkowe	39·9	20·3	27·2	32·1	20·2	19·3	37·5	26·1	20·4	26·3
Podatki z produkcji, użytku i transakcji	49·8	62·6	64·8	47·9	35·5	48·4	47·9	28·0	55·6	39·3
Oplaty, specjalne składki i inne dochody administr.	2·3	4·7	3·6	4·2	4·0	1·6	1·8	6·9	1·8	5·5
Daniny na spłaty reparac.	—	—	—	—	—	—	8·8	—	—	—
Czysty zysk z monopolii	—	10·8	0·6	13·5	9·9	22·8	3)	28·8	15·9	14·2
Czysty zysk z przedsiębiorstw państwowych	0·9	0·4	1·4	0·5	15·9	7·5	1·1	5·8	3·3	1·6
Dochody, pochodzące z realizacji mienia państw. i zwroty pożyczek	1·3	0·0	1·9	0·7	1·2	0·0	0·3	0·7	0·1	0·7
Inne	5·8	1·2	0·5	1·1	14·3	0·4	2·6	3·7	3·9	12·4

Należy zaznaczyć, że działy te w poszczególnych budżetach są najmniej porównalne, ponieważ rodzaje tych wpływów są dość różnorodne. Daniny na spłaty reparacyjne spotykamy tylko w Niemczech, przyczem stanowią one niemały procent dochodów. Na czyste zyski z monopolów przypada najczęściej w Polsce, a następnie w Jugosławii, gdy bardzo znikomy odsetek zajmuje wpływ tego rodzaju we Francji. Z dużą pomocą kasom państwowym przychodzą czyste zyski z przedsiębiorstw państwowych w Japonii, Jugosławii i Polsce, gdy prawie znikome wpływy czerpią stąd Włochy i Hiszpania.

Naogół można stwierdzić, że państwa nie majątku publicznego. Stosunkowo największy dochód osiągnęła z tego źródła Francja. Na „różne” dochody, których procent najwyższy widzimy w Japonii, składają się niezawsze z sobą porównalne i jednorodne wpływy, przeto ogólnie tylko zaznaczamy, że im

większy procent „różnych” wpływów w którymś z państw spotykamy, tem mniejszą porównalność przedstawiają nie tylko te pozycje, ale i całe budżety. Wskażemy tu główne dochody, zamieszczone w dziale „innych” dochodów, które przyczyniły się do wygórowanego odsetku tej pozycji, a mianowicie w Japonii lwią ich część przypada na nadwyżki z roku poprzedniego i dochody, pochodzące z emisji pożyczek publicznych, we Włoszech na pożyczkę (do wysokości pokrycia wydatków), w Anglii na wpływy, uzyskane z wpłat, należnych na podstawie traktatów międzynarodowych, i na procenty.

Przypomnieć należy, że zestawienie niniejsze nie obejmuje wpływów z pożyczek, z wyjątkiem tych kwot, które służyły do zbilansowania strony wydatków.

S. Moszczyński

KRONIKA ZAGRANICZNA

M. IN. NA PODSTAWIE RAPORTÓW I DONIESIEN POLSKICH PLACÓWEK ZAGRANICZNYCH

OGÓLNE

KARTELE CYNKOWY. — Od czasu zlikwidowania poprzedniego porozumienia cynkowego nastąpiła tak poważna niżka cen, wynikająca z ogólnej dekonjunktury i nadprodukcji metali półszlachetnych — że prawie żadna kopalnia ani huta cynkowa nie pokrywała swych kosztów własnych. W związku z tem od szeregu miesięcy już toczyły się pertraktacje, które

dopiero ostatnio doprowadziły do porozumienia, zawartego w Ostendzie i stanowiącego odnowienie międzynarodowego kartelu cynkowego; przyczem producenci europejscy musieli się zgodzić na poważne koncesje na rzecz swych konkurentów zamorskich, dysponujących lepszymi i nowocześniejszymi urządzeniami technicznymi, a więc zdolnych do oferowania niższych cen. Oprócz producentów europejskich w kartelu biorą udział:

Meksyk (American Smelting and Refining Co.), Kanada (Consolidated Mining Smelting Co.) i Australja (Electrolytic Zinc of Australasia); producenci Stanów Zjednoczonych Am. pozostają poza kartelem ze względu na ustawę antytrustową, nie posiada to jednak wielkiego znaczenia praktycznego, gdyż rynek amerykański brzońony jest cłami prohibicyjnymi, a nie należy się również liczyć z poważniejszą konkurencją cynku amerykańskiego na

1) Łącznie z władzami naczelnymi i administracją ogólną.

2) Łącznie z opieką społeczną.

3) Łącznie z podatkami z produkcji i użytku.

rynku międzynarodowym. Kartel ma regulować zarówno sprzedaż, jak ceny i produkcję.

Rozmiary produkcji zostaną określone na podstawie kwoty, ustalonej w ten sposób, że dla uczestników europejskich składa się na nią faktyczna produkcja każdego z nich w przeciągu 3 kolejnych najkorzystniejszych miesięcy między 1 stycznia 1927 r. i 30 czerwca 1930 r., dla uczestników zaś zamorskich ich faktyczna, nieco zmniejszona, zdolność produkcyjna; w tak ustalonej kwocie przypadnie 77% na Europę i 23% na kraje zamorskie. Kwota stanowi podstawę i zostanie zmniejszona w proporcji, dziś jeszcze nieustalonej i zależnej od sytuacji rynku, zapewne jednak o 30%. Co do polityki cen, to kartel nie zamierza iść w ślady kartelu miedzianego, ustalając je na poziomie racjonalnym, nie pozwalającym na powstawanie outsiderów i gwarantującym każdemu z uczestników maksymalne wykorzystanie jego zdolności produkcyjnej. Ceny będą zróżnicowane zależnie od jakości poszczególnych marek i przy uwzględnieniu warunków transportowych, wynikających z położenia geograficznego i taryf, a również przy uwzględnieniu istniejących cel ochronnych. Ewentualne wahania cen, uzyskiwanych przez poszczególnych uczestników, mają być wyrównywane przez utworzenie wspólnej kasy, przy której pomocy zmiany cen zostaną równomiernie rozłożone na cały kartel, a indywidualna polityka cen uniemożliwiona.

Czas trwania kartelu wynosi 2 lata i przedłuża się mechanicznie o rok, o ile nie nastąpi 6-miesięczne wymówienie. Przedterminowe wystąpienie jest dopuszczalne, o ile zjawi się nowy outsider o produkcji rocznej powyżej 20.000 t, o ile Stany Zjednoczone Am. wykażą eksport większy niż 1.000 t miesięcznie, względnie o ile wprowadzone będą nowe cła ochronne, których działania nie uda się skompensować umową o kwocie zbytu na otoczony ochroną rynek; dotyczy to zwłaszcza ewentualności podwyższenia cel na cynk w Niemczech.

Wejście w życie kartelu nie nastąpi zapewne prędzej jak za parę miesięcy, konieczne jest bowiem wykonanie różnych prac przygotowawczych, a przede wszystkim dojdzie do porozumienia z producentami, nie reprezentowanymi w Ostendzie, a rozporządzającymi około 13% produkcji kartelowej. Poza tem postanowienia zasadnicze muszą być uzgodnione z indywidualnymi producentami poszczególnych krajów, wykonane musi być szczegółowe opracowanie umowy i rozwiązana kwestja organizacji wewnętrznej kartelu. Zapewne obok organu kierowniczego, w którym będą zastąpione poszczególne kraje, powstanie wspólne kierownictwo sprzedaży z siedzibą w Londynie, którego rynek jest w tym wypadku decydujący. Istnieje tendencja, aby sprzedaż na poszczególnych rynkach zbytu skoncentrować tak dalece, jak tylko pozwolą warunki miejscowe.

MIĘDZYNARODOWE POROZUMIENIE AZOTOWE. — Wedle informacji prasowych, negocjacje, prowadzone ostatnio w Paryżu, doprowadziły do zasadniczego porozumienia między krajami, głównymi producentami azotu; pomimo następczących się trudności, stała znizka cen, wynikająca z nadprodukcji, okazała się argumentem dostatecznie silnym, by doprowadzić do zlikwidowania

obecnej walki konkurencyjnej; nie bez wpływu były ostatnie posunięcia Chile, znacznie usprawniające tamtejszą produkcję saletry, jak również odmowa Rządu francuskiego wprowadzenia ochrony celnej dla produkcji azotowej. Osiągnięte porozumienie ma charakter wstępnego i rozumiane być winno jako pierwszy krok do zawarcia formalnego porozumienia, opartego na zagwarantowaniu każdemu produkującemu swobody na rynku wewnętrznym i uregulowaniu zbytu nadwyżek produkcyjnych na zasadzie ustalonych kwot eksportowych. Do obecnego porozumienia wchodzi główni eksporterzy azotu, t. j. Niemcy, Anglja, Norwegja i Chile.

PROBLEM NADPRODUKCJI ROPY. — Światowa produkcja ropy w 1929 r. wyniosła 1.482 miljn. baryłek wobec 1.325 miljn. w 1928 r., czyli, że wzrost wyniósł 150 miljn. baryłek. Same Stany Zjednoczone Am., które w 1928 r. produkowały 902 miljn. baryłek, wydobły w r. ub. przeszło miliard, tak że ich produkcja przedstawia $\frac{3}{4}$ produkcji światowej; rzuciły one w roku zeszłym na rynki światowe o 100 miljn. baryłek więcej niż w 1928 r.

Równolegle w ciągu r. ub. dokonywał się w Stanach Zjednoczonych wzrost leżących zapasów ropy, które zwiększyły się w ciągu roku z 490 miljn. bar. do 564 miljn. bar. Świadczy to o tem, że około 40% wzrostu produkcji ropy nie mogło zostać zaabsorbowane i spowodowało znizkę cen ropy. Zapasy benzyny również wzrosły w ciągu r. ub. o około 10 miljn. bar.; z 33 miljn. do 43 miljn.

To też zagadnienie ograniczenia nadprodukcji ropy stało się w Stanach Zjedn. niezwykle aktualnem. Przez pewien okres czasu Rząd amerykański, skrupowany niec przez ustawę Shermana przeciwko trustom, usiłował uzdrowić sytuację przez ograniczenie importu ropy zagranicznej, t. j. meksykańskiej i wenezuelskiej, a mianowicie przez ustawienie wysokich opłat celnych od ich przywozu. Krok ten miałby być skierowany wprost przeciwko grupie Royal Dutch Shell, kontrolującej produkcję wenezuelską i część meksykańską. Na projekty te Royal Dutch oświadczyło, że gotowe jest współdziałać z polityką, mającą na celu ograniczyć produkcję ropy w Wenezueli w 1930 r., pod warunkiem jednakże, iż znizce tej odpowiadać będzie odpowiednia znizka produkcji w Stanach Zjednoczonych.

Od kilku lat Wenezuela poczyniła wielkie postępy wśród wielkich krajów produkcyjnych. Produkcja jej mianowicie wzrosła ze 107 miljn. bar. w 1928 r. do blisko 137 miljn. w r. ub. Zrozumiałe jest, iż producenci amerykańscy okazują pewien niepokój i, nie chcąc sami zastósować polityki ograniczeń, usiłują narzucić ją swoim konkurentom. Odpowiedź, dana jednak przez grupę Royal Dutch, dała producentom amerykańskim wiele do myślenia. Oczywiście jest bowiem, że z ogólnego punktu widzenia bezcelowe byłoby ograniczać wiercenia w Wenezueli i w innych państwach Ameryki Środkowej tak długo, jak długo Stany Zjednoczone, które są najpoważniejszym producentem, będą rozwijać swoją produkcję

Istotnie, polityka restrykcji produkcji ropy może wydać rezultaty, będąc jedynie ogólna, a w każdym razie przy udziale kraju, który reprezentuje sam $\frac{3}{4}$ produkcji światowej. Innymi słowy, jak powiedział Sir Henry Deterding, dyrektor Royal

Dutch, niepodobna uczynić nic decydującego w kierunku rozwiązania problemu produkcji ropy, jak długo Stany Zjednoczone nie zgodzą się na uporządkowanie własnego rynku. Wydaje się, że konieczność ta została zrozumiana, gdyż od początku roku uczyniono znaczny wysiłek w kierunku zrationalizowania przeciętnej dziennej produkcji ropy w Stanach Zjedn.

Od stycznia do kwietnia dzienna produkcja zniżyła się z 2.650 tys. bar. do 2.560 tys. bar. Zniżkę tę osiągnięto głównie naskutek porozumienia producentów kalifornijskich, którzy obniżyli produkcję w dn. 1 marca z 700 tys. bar. dziennie do 619 tys. bar. Ograniczenie przymusowe wprowadzono również w stanie Oklahoma, natomiast w innych stanach, a w szczególności w Texas, gdzie gra rolę ustawa Shermana, jedynie część producentów dobrowolnie obniżyła produkcję.

Liczba $2\frac{1}{2}$ miljn. bar. dziennie, do której dążą producenci amerykańscy, uważana jest jako wystarczająca do zachowania kierownictwa rynku. Jeżeli uwzględnimy, że poziom ten jest niemal osiągnięty, należy uznać że uczyniono już poważny wysiłek, zwłaszcza jeżeli przypomniemy sobie, że z końcem sierpnia r. ub. dzienna produkcja zbliżyła się niemal do 3 miljn. bar.

To też ostatnio Sir H. Deterding znał, że producenci amerykańscy uczynili znaczny wysiłek, i wskazał, że znaczna oszczędność mogłaby być uczyniona w Stanach Zjednoczonych, a zabezpieczenie źródeł ropnych lepiej zapewnione, gdyby wiercenia odbywały się równocześnie przy pomocy lepszych metod naukowych i z większą starannością. Jeżeli, jak oczekują, porozumienie będzie mogło być osiągnięte pomiędzy Royal Dutch a Standard Oil, przywrócenie równowagi światowej pomiędzy produkcją a konsumpcją ropy stanie się faktem dokonanym, czego najpoważniejszym następstwem byłoby zaprzestanie wojny, którą obie grupy toczą między sobą wszędzie potrochę, przedewszystkiem jednak na rynkach dalekiego Wschodu.

Konieczność porozumienia jest tem większa, że zachwanie rynków nie pochodzi obecnie wyłącznie z nadmiaru produkcji szybów. Czynnikiem ten, sam jeden przyspuszczałnie nie odegrałby wielkiej roli, ponieważ wzrostowi o 10% w 1929 r. światowej produkcji ropy, odpowiadała mniej więcej identyczna zwyżka konsumpcji. Tak więc prawo podaży i popytu nie byłoby zachwiane. Jeżeli natomiast równowaga została zwichnięta, to jedynie dzięki temu, że problem ten jest bardzo skomplikowany i że wzrostowi produkcji ropy towarzyszył wzrost produkcji benzyny, spowodowany udoskonaleniem metod rafineryjnych.

I tak przed dziesięć laty wydobywano benzynę metodą, znaną pod nazwą „crackingu”, w 1929 r. natomiast na ogólną produkcję amerykańską benzyny w wysokości 435 miljn. bar. blisko 246 miljn. bar. pochodzi z dystalacji bezpośredniej, 46 miljn. bar. z produkcji przez gazy naturalne, a 144 miljn. bar., czyli 34%, otrzymano przez cracking. Z każdej baryłki ropy otrzymuje się dzisiaj o wiele więcej benzyny niż niegdyś. Jeszcze z początkiem XX wieku ze 100 litrów ropy otrzymywano 10 l benzyny. Po wynalezieniu crackingu, metody polegającej na rozdzielaniu molekuł produktów ciężkich i w ten sposób tworzeniu benzyny — produktu lekkiego, przemysł naftowy został zrewolucjonizowany. Cracking podniósł

wartość surowca, pozwalając na jego lepsze wyzyskanie, oraz umożliwił produkcji ropnej zaspakajanie coraz bardziej wzrastającego zapotrzebowania pod nieustannym impulsem rozwijającego się przemysłu automobilowego. Wkońcu metoda ta stała się źródłem wielkich zysków, tak że rozwój Royal Dutch jest równoczesny z zastosowaniem crackingu.

Z czasem cracking udoskonalił się. Najbardziej obecnie rozpowszechniona jest metoda Dobbsa, pozwalająca na uzyskiwanie benzyny w ilości 30%. Tak że obecnie w proktyce 100 l ropy daje przez rafinowanie 10 l benzyny, do czego dodać należy jeszcze około 30 l benzyny, pochodzącej z metody crackingu. Ostatnio jednak opracowano w laboratoriach nową formułę crackingu, opartą o interwencję katalityczną, która całkowicie rozбивa molekuly produktów ciężkich i pozwala wydestać ze 100 l ropy średniej 60 l benzyny.

A czyż nie należy ponadto pamiętać o świeżem porozumieniu, zawartem między Standard Oil of New Jersey i I. G. Farbenindustrie dla eksploatacji patentu, dotyczącego skraplania olejów ciężkich, lub nawet nowych sposobów, mających pozwolić na przeistaczanie lotnych węglowodanów, znajdujących się w gazie naturalnym, na węglowodany płynne. Zrozumiano, zdaje się, w Ameryce, że dla zmniejszenia nadprodukcji konieczne jest zaprzestanie równoległego zwiększania liczby wierceń i udoskonalanie techniki rafinerijnej.

Porozumienie między rafinerjami jest przeto koniecznością, ponieważ prawdziwym rynkiem naftowym stał się obecnie raczej rynek produktów rafinowanych aniżeli surowych. Otóż porozumienie pomiędzy rafinerjami jest stosunkowo łatwiejsze do osiągnięcia niż między producentami, gdyż liczba rafinerji jest stosunkowo niewielka i są one kontrolowane jedynie przez 5 względnie 6 grup.

W pewnej mierze osiągnięto już w tej dziedzinie porozumienie, gdyż w ślad za Standard Oil of New Jersey poszły Standard Oil of California i Shell Union, redukując pracę w rafinerjach przez zatrzymanie produkcji jeden dzień w tygodniu. Przypuszczalnie i inne rafinerje pójdą za nimi w ślad, a w tej sprawie rozpoczęte są obecnie między nimi pertraktacje w New Yorku. Wyżej przedstawione ofiary ze strony producentów i rafinerji winny pozwolić na chwilowe zażegnanie grożącego kryzysu nadprodukcji i związanej z tem niżki cen ropy i jej pochodnych.

R. Bat.

ŚWIATOWE OBROTY TOWAROWE.

Wedle obliczeń Reichskredit-gesellschaft w pierwszych miesiącach r. b. nastąpił bardzo poważny spadek międzynarodowej wymiany towarowej. Obliczenia mianowicie, dokonane dla 48 państw, produjących w handlu zagranicznym i obejmujących łącznie do 95% handlu światowego, wykazały w okresie styczeń-kwiecień r. b. następujący spadek obrotów, wyrażony w procentach obrotów w tym samym okresie r. ub.:

	Import	Ekspert
Ogółem 48 państw	— 11'4	— 12'4
Europa	— 8'8	— 5'5
Inne kontynenty	— 15'3	— 19'4
Niemcy (styczeń-maj)	—	— 2'9
W. Brytania (styczeń-maj)	—	— 15'4

Francja	— 5'4
Belgia	— 7'5
Szwecja	+ 1'4
Czechosłowacja	— 5'6
Szwajcaria (styczeń-maj)	— 6'7
Włochy (styczeń-maj)	— 10'7
Stany Zjedn. (styczeń-maj)	— 20'0

W obliczeniach powyższych przyjęto ceny bieżące, nie uwzględniając więc one dostatecznie zmian, zaszłych co do ilości towarów, znajdujących się w obrocie międzynarodowym, wahania cen były bowiem w porównywanych okresach bardzo znaczne, a niezawodnie odbiły się one silniej na cenach eksportowych niż wewnętrznych. W każdym razie zasługuje na uwagę, że zmniejszenie się wymiany towarowej znacznie słabiej dotknęło Europę niż kraje zamorskie; eksport europejski spadł przytem mniej niż import, t. zn. iż bilans wymiany pomiędzy Europą a resztą świata — stale bierny — ma tendencje aktywne. Dla porównania znaczny spadek przytem eksport polski w porównywanych okresach wykazał wzrost o circa 8%.

KONFERENCJA ORGANIZACJI GOSPODARCZYCH PAŃSTW BAŁTYCKICH.

— W czasie od dn. 16 do 19 czerwca r. b. odbywała się w Kownie konferencja gospodarza 3 państw bałtyckich, a mianowicie Estonji, Litwy i Łotwy. W konferencji wzięli udział m. in. ze strony Litwy: PP. Premier Tubelis, Rektor Czepiński, Minister Zaunis, Burmistrz Wilejszys, Prezes Izby Handlowej w Kownie Inż. Dobkiewiczus i Bałtuska; ze strony Łotwy: PP. Prezes Komitetu Giełdy Ryskiej Prof. Birkhahm i Held; ze strony Estonji: PP. Konsul Generalny Puhk i Groman.

Na konferencji wygłoszony został szereg referatów, obrazujących całokształt zagadnień gospodarczych Estonji, Łotwy i Litwy.

Po wysłuchaniu referatu p. t. „Dzieje rozejmu celnego i klauzula bałtycka”, zebranie uchwaliło rezolucję, by organizacje gospodarcze państw bałtyckich, mając na widoku dążenie do stabilizacji i pacyfikacji celnej w Europie, zwróciły się do swych rządów z konkretnymi propozycjami skierowanymi klauzuli bałtyckiej z martwego punktu na nowe tory. Konferencja uważała, że rozwiązanie tego zagadnienia jest sprawą doniosłej wagi.

W konsekwencji referatu p. t. „Państwa i organizacje gospodarcze” została uchwalona rezolucja, zaznaczająca, że zbyt daleko posunięta centralizacja państwa, gdy wszystkie sprawy gospodarcze są rozwiązywane tylko przez organ polityczny — parlament, grozi wielkim niebezpieczeństwem dla życia gospodarczego kraju i nie może zapewnić mu normalnego rozwoju. Same organa gospodarcze zdolne są natomiast do zapewnienia warunków rozwoju życia gospodarczego i do wyzwolenia zagadnień gospodarczych od polityki. Poza tem rozumna i celowa współpraca organizacji państw bałtyckich jest najważniejszym czynnikiem, prowadzącym do zbliżenia gospodarczego tych państw.

Po referacie o nieuczciwej konkurencji — przyjęto rezolucję, iż nieuczciwa konkurencja grozi normalnemu rozwojowi życia gospodarczego w kraju; należy z konkurencją taką walczyć. Najlepszym środkiem walki z nieuczciwą konkurencją jest racjonalizacja produkcji, mogąca zapewnić

jej potaniecie. Ponieważ warunki pracy jeszcze nie pozwalają na znaczne niżenie cen produkcji, należy więc walczyć z nieuczciwą konkurencją drogą cel ochronnych, niższej taryfy za przywołane towary, premij w wozowych i t. d. Konferencja zaleciła ponadto, aby w walce ze szkodliwą konkurencją organizacje gospodarcze wspierały państwa. Poza tem należy iść za przykładem Estonji, która drogą specjalnego ustawodawstwa stara się zwalczać to zło.

W wyniku referatu na temat badań konjunktur gospodarczych w Estonji, Łotwie i Litwie — konferencja wyraziła opinię, by w tej dziedzinie utworzyć wspólny instytut. Poza tem konferencja uznała za konieczne, by w pracach rządów nad badaniem konjunktur — państwa współpracowały z organizacjami gospodarczymi i aby centralny organ badania konjunktur miał półrządowy charakter. Dalej konferencja uznała za wskazane dążyć do wymiany fachowych sił technicznych, oraz na zwrócenie należytej uwagi na fachowe przygotowanie młodzieży do pracy technicznej.

Odnosnie wzajemnych stosunków gospodarczych państw bałtyckich konferencja wypowiedziała się za zniesieniem wiz między krajami bałtyckimi oraz za ideą ujednostajnienia systemu monetarnego, jakoteż za usunięciem — zdaniem konferencji sztucznych — przeszkód, które hamują wymianę towarów. Poza tem konferencja wypowiedziała się za zawarciem układów handlowych z uwzględnieniem klauzuli bałtyckiej i, wreszcie, uznała za wskazane dążyć do ujednostajnienia ustawodawstwa krajowego w państwach bałtyckich, co mogłoby ze swej strony przyspieszyć unję gospodarczą 3 państw.

Jeżeli chodzi o referat o kierunku polityki celnej państw bałtyckich (Estonji, Łotwy i Litwy) — konferencja uchwaliła rezolucję, uznającą potrzebę stabilizacji w stosunkach gospodarczych państw bałtyckich, a przedewszystkiem w dziedzinie celnej, która jest jednym z najważniejszych czynników życia gospodarczego wszystkich krajów. Poza tem konferencja uważa za wskazane, by te produkty, które są tymczasem wytwarzane tylko w jednym z 3 krajów bałtyckich, miały zapewniony swobodny wóz do pozostałych krajów. Oprócz tego konferencja wypowiedziała się za przystąpieniem państw bałtyckich do konwencji genewskiej w sprawie rozejmu celnego. Ostateczna rezolucja w tej sprawie nie została uchwalona, ponieważ Litwa dotąd nie zgłosiła jeszcze swego przystąpienia do tej konwencji.

Wypowiedziano się również za ujednostajnieniem ustawy o patentach w krajach bałtyckich, poza tem zalecono zebrać wyczerpujące materiały, dotyczące tej ustawy i na następnej konferencji organizacji państw bałtyckich wystąpić z bliższym omówieniem standaryzacji wyrobów i ochrony patentów w państwach bałtyckich. Dalej konferencja wypowiedziała się za ujednostajnieniem ustaw krajowych o firmach i uznała, że należy dążyć do ściślejszej współpracy w dziedzinie rozwoju floty morskiej, portów, oraz handlu morskiego. Ponieważ chwilowo w poszczególnych krajach istnieją odrębne warunki i polityczne i gospodarcze, trudno w tej chwili ideę tę zrealizować, i rozwój na morzu może przybierać pewne odrębne formy w każdym z krajów bałtyckich. Uzana została potrzeba wspólnego towarzystwa dla spraw żeglugi i handlu morskiego

utworzenie wspólnej placówki dla remontowania statków i ścisłej współpracy w dziedzinie polityki agrarnej w krajach bałtyckich.

Powyżej podaliśmy w streszczeniu wyniki konferencji ekonomicznej organizacji gospodarczych Estonii, Łotwy i Litwy. Konferencji tego typu odbyto już trzy. Czwarta została już zapowiedziana. Konferencje te zmierzają do przygotowania warunków dla przyszłej unii celnej, a być może nawet i monetarnej państw bałtyckich.

Podobna struktura ekonomiczna Estonii, Łotwy i Litwy umożliwiła w dużym stopniu wspólne zrealizowanie wielu z tych reform, jakie bywają poruszane na wspomnianych konferencjach. Interes ekonomiczny państw bałtyckich również przemawia za bliską współpracą gospodarczą tych państw.

Chociaż rezolucje, uchwalone na konferencjach państw bałtyckich, narazie pozostają na papierze, gdyż Litwa np. dotychczas nie posiada traktatów handlowych ani z Łotwą, ani z Estonją, to nie mniej należy się liczyć z uchwałami, jakie powzięte zostały, szczególnie na ostatniej konferencji. Uchwały te w zasadzie przygotowują grunt pod przyszłe na te tematy rokowania między zainteresowanymi państwami bałtyckimi.

W. R.

SYTUACJA GOSPODARCZA PAŃSTW SKANDYNAWSKICH.

W ogólnej depresji gospodarczej, ogarniającej obecnie świat, wyspą względnej pomyślności — oprócz Francji — są państwa skandynawskie, zwłaszcza zaś Szwecja; okoliczność ta w dużym oczywiście stopniu wynika z przebiegu, jaki miały wypadki na tym terenie w okresie powojennym. Trzy państwa skandynawskie, t. j. Szwecja, Norwegia i Danja, znacznie słabiej aniżeli pozostałe części Europy odczuły wahania walutowe, a co za tem idzie, miały lepsze warunki rozwoju. Waluta ich po wojnie posiadała pokrycie bardzo dobre, jednakowoż nie była wymienna na złoto, co spowodowało spadek kursów, opanywany dopiero po upływie dłuższego czasu. Proces deflacji przeprowadzony został stosunkowo szybko i szczęśliwie w Szwecji, natomiast w Norwegii i Danji powrót do waluty złotej osiągnięto dopiero w latach: 1926 i 1927. Polityka deflacyjna spowodowała warunki na rynku pracy uciążliwe dla przemysłu, tem więcej, że wzrostowi kursu waluty nie dorównywał spadek cen, i kraje skandynawskie stanęły wobec znacznych trudności w konkurencji z towarem importowanym. Bezrobocie było dość znaczne — zwłaszcza w Norwegii i Danji — a przedsiębiorstwa stanęły wobec poważnych trudności, w wyniku których w szeregu wypadków zmniejszono kapitały zakładowe, względnie poddano się specjalnemu postępowaniu, pokrewnemu do stosowanego w Polsce nadzoru tymczasowego. Dopiero w ostatnich latach skutki stabilizacji waluty zostały na tyle przewyciężone, że rozwój gospodarczy postępował w warunkach prawie zupełnie normalnych, pomimo pewnych anomalii w ruchu cen i w dziedzinie socjalnej.

Obecna sytuacja świata znajduje swój najjaskrawszy objaw w zacieśnieniu rynków — tego zaś właśnie zjawiska kraje

skandynawskie prawie wcale nie odczuwają, właśnie dzięki temu, że aktywność gospodarcza została zahamowana przez politykę walutową i nie doprowadziła do tego ożywienia, które stało się przyczyną obecnego kryzysu światowego. Nasuwa się tu analogia do stanu rzeczy we Francji, gdzie deflacja z końca 1926 r. również odegrała rolę czynnika, hamującego szybki rozwój gospodarczy

J.

FRANCJA

NOWY TYP SZKOŁY HANDLOWEJ. — Izba Handlowa w Paryżu wystąpiła ostatnio z bardzo ciekawą inicjatywą w sprawie utworzenia t. zw. „Ecole d'application du Centre de Preparation aux Affaires”.

Oddawna już we Francji, jak i w całej Europie, daje się odczuwać brak wyższego szkolnictwa zawodowego, mającego za zadanie praktyczne przygotowanie młodych ludzi do kariery handlowej. Po ukończeniu uniwersytetu lub jakiegokolwiek wyższej uczelni, nawet handlowej, absolwent teje, rozpoczynający swą pracę zawodową, znajduje się wobec wielkich trudności z powodu braku przygotowania praktycznego. Zarówno technika pracy w przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych, jak i administracja ich i organizacja, jak wreszcie ich polityka sprzedaży są mu obce.

To też Izba Handlowa w Paryżu, chcąc przysłużyć się pomocą tym, którzy chcą się poświęcić karierze handlowo-przemysłowej, oraz chcąc dostarczyć zainteresowanym przedsiębiorstwom francuskim wykwalifikowanych pracowników, przyczyniając się przez to do ulepszenia organizacji handlu w ogólności — postanowiła utworzyć „Centre de Preparation aux Affaires”.

Szkoła ta obecnie organizuje się i będzie funkcjonowała normalnie od 13 października r. b. Jest to pierwszy tego rodzaju zakład we Francji. Program i statuty znajdują się już w druku. Narazie wiadome są ogólniejsze dane, dotyczące zadań i organizacji nauczania w nowej uczelni.

„Centre de Preparation aux Affaires” jest zorganizowany na wzór amerykańskiej „Graduate School of Business Administration” w Harvard, cieszącej się wielką popularnością w Stanach Zjednoczonych Am., i ma za zadanie praktyczne przygotowanie kadr przyszłych przedsiębiorców i kierowników zakładów handlowych i przemysłowych. Zarówno system nauczania, jak i cel uczelni wymagają od przyjętych uczestników dużej kultury umysłowej i zasobów wiadomości teoretycznych. To też zasadą „C. P. A.” jest przyjmowanie tylko absolwentów wyższych uczelni krajowych lub zagranicznych.

Organizacja nauczania opiera się na dwóch zasadach: 1) nauczanie jest wyłącznie praktyczne, 2) polega ono na badaniu poszczególnych wypadków konkretnych, zaczerpniętych z życia handlowego i przemysłowego. „Bureau de Recherches Industrielles et Commerciales”, istniejące przy uczelni, dostarczać będzie odpowiednich materiałów. System ten jest łatwy do przeprowadzenia dzięki temu, że członkowie „C. P. A.”, kierujący debatami, są wybitnymi osobistościami ze świata handlu, przemysłu i finansów.

Wykładów we właściwym tego słowa znaczeniu niema. Są tylko debaty, kierowane przez ludzi praktyki, debaty, w których biorą udział wszyscy uczestnicy. Kierownik dyskusji daje wszelkie potrzebne wyjaśnienia. Uczestnicy przerabiają poszczególne kwestje (umowy, transakcje, dokumenty, kwity, weksle, rachunki, księgowanie i t. d.) zupełnie tak, jakby to miało miejsce w przedsiębiorstwie handlowo-przemysłowym. Kierownik zaś posiada kartotekę, starannie opracowaną, wszystkich uczestników wraz z ich fotografiami, gdzie notuje wyniki pracy każdego z nich. Na podstawie tych notatek uczestnicy otrzymują dyplom po roku studiów. Przewidziane są również raporty piśmienne, obowiązkowe i dowolne.

W zakres programu wchodzi wszystkie dziedziny życia handlowego: księgowość, problemy bankowe i finansowe, organizacja i administracja, statystyka, problemy prawne, polityka sprzedaży i produkcji i t. d.

Perjodycznie mają się odbywać wyieczki do wielkich przedsiębiorstw handlowo-przemysłowych i badanie ich funkcji.

„Bureau de Recherches” ma oprócz wspomnianego powyżej obowiązku zbierania dla „C. P. A.” odpowiednich materiałów — również obowiązek badania różnych problemów ekonomicznych i dostarczania na żądanie informacji z tej dziedziny przedsiębiorcom prywatnym, syndykatom i Rządowi.

„C. P. A.” będzie się mieścić w nowym gmachu Izby Handlowej, gdzie rozporządza nowoczesnym i luksusowo urządzonej lokalem. Opłata za kurs wynosić ma około 4.000 fr.

Sprawą powyższą, także jako wzorem do ewentualnego naśladowania, winny się zainteresować polskie sfery gospodarcze i naukowe, zarówno oficjalne, jak i prywatne.

ANGLJA

LONDYŃSKI RYNEK PIENIĘŻNY W I PÓŁROCZU 1930 R. — Pierwsze półrocze 1930 r. pozostanie w historii powojennych finansów angielskich okresem bogatym w wydarzenia, a jednocześnie w rozczarowania. Rok bieżący bowiem rozpoczął się pod znakiem nie zadowalających koniunktur gospodarczych i nadziei na poprawę; rozwój wypadków był jednak inny, niż się spodziewano, i wiosną 1930 r. była świadkiem dalszego pogorszenia się sytuacji gospodarczej Anglii.

Najbardziej charakterystycznymi objawami pogorszenia tej sytuacji były: stale wzrastająca depresja w handlu, spadek zatrudnienia przemysłu, wzrost bezrobocia, spadek cen i zastój na giełdzie. Na rynku pieniężnym coprawda, nastąpiło znaczne potanieńnię pieniądza, zjawisko to jednak wywołane zostało w pierwszym rzędzie przez wspomniany powyżej zastój życia gospodarczego kraju, którego objawami m. in. były brak materiału dyskontowego na rynku, potęgowany jeszcze przez wycofanie z obiegu znacznej ilości bonów skarbowych, jak również ucieczka kapitałów z rynku papierów wartościowych.

O wspomnianem upłynięciu rynku angielskiego w pierwszym półroczu 1930 r. świadczy najlepiej zamieszczone poniżej zestawienie stóp procentowych:

Koniec miesiąca	Pieniądz dzienny	Weksle bankowe 3-miesięczne	Stopa Banku Angielskiego
Listopad 1929	5—5½	4¼ —4 ¹³ / ₁₆	5½
Grudzień "	3—3½	4¼	5
Styczeń 1930	2½—3¼	3 ¹⁵ / ₁₆	5
Luty "	3¼—4½	3 ³ / ₈ —3½	4½
Marzec "	2½—2¾	2 ¹ / ₁₆	3½
Kwiecień "	2—2½	2 ³ / ₁₆	3½
Maj "	2	2 ¹ / ₈ —2 ³ / ₁₆	3
Czerwiec "	1½—2	2¼	3

Pomimo tak wyraźnego spadku stopy procentowej i wbrew wszelkim przewidywaniom giełda nie odczuła potaniaenia pieniądza i, przeciwnie, zauważyć można ucieczkę kapitałów od operacji giełdowych. Ta niechęć do operacji giełdowych znajduje pewne wytłomaczenie w zeszłorocznym załamaniu się spekulacji po krachu na Wall Street oraz skandalicznej aferze Hatry'ego. Jednym z najważniejszych czynników jest jednak ogólne zniechęcenie i przygnębienie, wywołane pogorszeniem sytuacji gospodarczej i brakiem widoków na jej polepszenie w bliskiej przyszłości. Objawem tego wycofywania się kapitałów z giełdy był spadek obrotów oraz wyraźny spadek kursów, który zaznaczył się we wszystkich grupach walorów. Ten spadek kursów ilustruje najlepiej porównanie obliczonych przez znany miesięcznik „The Bankers Magazine” indeksów kursów giełdowych (grudzień 1921 r. = 100):

	Wskaźnik kursów:	Ogólny
	87 papierów o stałym oproc.	228 papierów dywidend.
1927 styczeń	111·3	138·5
" czerwiec	110·3	142·0
1928 styczeń	112·4	147·9
" czerwiec	112·4	152·7
1929 styczeń	113·4	163·4
" czerwiec	109·8	157·9
1930 styczeń	109·6	146·7
" czerwiec	110·0	135·5

Powyższe zestawienie wykazuje w sposób bardzo plastyczny przebieg okresu wzmożonej spekulacji giełdowej, który dotknął przedewszystkiem papierów dywidendowych, podczas gdy papiery o stałym oprocentowaniu wykazują przy porównaniu, jak wyżej, okresami półrocznymi wielką stałość. To też obecnie na giełdzie Londyńskiej największym popytem cieszą się pierwszorzędne papiery o stałym oprocentowaniu, t. zw. „gilt-edged securities”, podczas gdy akcje są mocno zaniedbane, jak o tem świadczy fakt silnych wahań kursowych pod wpływem bardzo niewielkich zakupów.

Przerzucenie zainteresowania ogółu z papierów dywidendowych o charakterze spekulacyjnym na papiery o stałym oprocentowaniu o charakterze lokacyjnym odbiło się także na działalności emisyjnej rynku londyńskiego. Podczas gdy w pierwsz m półroczu 1929 r. emisje papierów o stałym oprocentowaniu stanowią zaledwie 1/6 ogólnej sumy emisji, w roku bieżącym stosunek ten prawie że się odwrócił i blisko 2/3 całkowitej sumy emisji przypada na papiery o stałym oprocentowaniu.

Ogólna suma emisji w pierwszym półroczu r. b. osiągnęła (po odliczeniu konwersji, które wyniosły w tym roku pokazną kwotę około £ 75 miljn.) kwotę £ 169·7 miljn. wobec £ 174·4 miljn.

w odpowiednim okresie 1929 r. i £ 244·8 miljn. w pierwszym półroczu 1928 r. Jak z powyższych liczb wynika, działalność emisyjna Londynu wykazuje dość znaczny spadek, zwłaszcza w porównaniu do 1928 r.

Jak już wyżej wspomnieliśmy, charakter emisji w r. b. był zupełnie inny niż przed rokiem. Zmiany, zasze w tym kierunku, uwidacznia następujące szczegółowe zestawienie według poszczególnych grup walorów (w miljn. £):

	I półr. 1928	I półr. 1929	I półr. 1930
Rząd W. Brytanii	85·2	1·6	40·0
Rządy zagraniczne oraz kolonie . .	37·1	27·2	45·4
Korporacje publ. angielskie i zagr.	13·0	11·7	34·7
Koleje zagraniczne	1·0	3·8	2·7
Kopalnie, finanse i poszukiwania .	27·7	34·1	7·3
Kauczuk i nafta	2·8	5·0	8·7
Różne (przeważnie przem. angielski)	77·9	90·9	30·8
Razem: 244·8	174·4	169·7	

Podkreślić należy, że rynek angielski był w r. b. prawie zamknięty dla pożyczek zagranicznych, figurująca zaś w zestawieniu suma składa się właściwie tylko z 3 pozycji: transzy angielskiej pożyczki reparacyjnej w wysokości £ 12 miljn., japońskiej pożyczki konwersyjnej i pożyczki kawowej Stanu Sao Paulo. Żadne inne pożyczki zagraniczne nie uzyskały dostępu na rynek angielski w pierwszym półroczu 1930 r., a to zarówno wobec pewnej nieufności, istniejącej względem papierów zagranicznych, jak i celowej rezerwy, wywołanej chęcią nieobciążania rynku emisami papierów zagranicznych do chwili emisji pożyczki reparacyjnej.

M. R.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI

BILANS PŁATNICZY. — „Bureau of Foreign and Domestic Commerce” opublikowało ostatnio dane, dotyczące bilansu płatniczego Stanów Zjedn. Am. w 1929 r., przyczem w przedmowie do tej publikacji szczególną wagę poświęcono zmniejszeniu się eksportu kapitałów, które wyniosło w porównaniu do 1928 r. \$ 561 miljn. Ów spadek wywozu kapitałów amerykańskich uważany jest za jedną z ważnych przyczyn zakłóceń kursów i również spadku cen światowych, dla Stanów Zjednoczonych zaś zaznaczył się on na bardzo poważną przewyżką importu złota. Import złota do Stanów określono jako nie posiadający żadnej słusznej racji gospodarczej, a nawet szkodliwy tak, że sprawozdanie wysuwa potrzebę przestudjowania wszelkich dróg i sposobów, mogących ożywić amerykański eksport kapitałów.

Co do poszczególnych pozycji bilansu płatniczego, to wpływy z długo- i krótkoterminowych amerykańskich lokat zagra-

nicą wyniosły około \$ 1 milj., podczas gdy rozchody z tytułu takich samych lokat zagranicznych w Stanach wynoszą \$ 414 miljn. Wielce charakterystyczne jest, że w r. ub. długoterminowe lokaty zagraniczne w Stanach wzrosły o \$ 396 miljn., jednocześnie zaś prywatne zadłużenie obywateli amerykańskich dosięgło rekordowej liczby \$ 7.500 miljn.; pozwala to na określenie, że Stany Zjednoczone Am. są dziś nie tylko największym wierzycielem świata, lecz również największym dłużnikiem. Wydatki turystów amerykańskich wyniosły \$ 839 miljn. (odpowiednia pozycja aktywna wynosi \$ 180 miljn.), przekazy imigrantów \$ 223 miljn. Prywatne długoterminowe lokaty obywateli amerykańskich zagranicą oceniono w 1929 r. na \$ 13—15 milj., z czego na Amerykę Łacińską przypada \$ 5·05—5·8 milj., na Europę \$ 3·97—4·56 milj., na Kanadę i New Foundland \$ 3·15—3·62 milj., na Azję, Australję i pozostałe części świata \$ 1·19—1·37 milj. Handel zagraniczny dał w imporcie \$ 4.750 miljn. i w eksporcie \$ 5.490 miljn., wydatki na frachty oceaniczne wyniosły \$ 115 miljn.

NIEMCY

SYTUACJA GOSPODARCZA W OKRESIE POSTABILIZACYJNYM. — Opublikowane jeszcze w maju r. b. ostatnie sprawozdanie zagranicznego Komisarza Reichsbanku, który urzędował w tej instytucji od października 1924 r., zawiera oprócz zwykłej oceny sytuacji w półrocznym okresie także i sprawozdanie z całokształtu rozwoju gospodarczego Niemiec w okresie postabilizacyjnym, t. j. w ciągu ubiegłych 5½ lat.

Z tego ostatniego dowiadujemy się, że postęp, uczyniony w tym okresie przez wszystkie czynniki gospodarcze Niemiec, jest bardzo znaczny. W chwili rozpoczęcia działalności przez Reichsbank oficjalna stopa dyskontowa wynosiła 10% i była o tyle niższa od rzeczywistego poziomu prywatnej stopy procentowej, że mogła być utrzymana tylko sztucznie przez silne ograniczenie akcji kredytowej. Poziom zarobków i płac w Niemczech stał wówczas znacznie poniżej światowego, a całkowity obieg pieniężny wynosił zaledwie RM 3·5 milj., t. j. 60% obecnego.

Jedną z głównych korzyści, jakie przyniósł plan Dawesa, było ugruntowanie zaufania do waluty niemieckiej w kraju i zagranicą i spowodowany tem przyływ kapitałów zagranicznych. Wpłynęło to ożywczo na rynek pieniężny, tak, że stawki procentowe w wysokości 20% szybko zniknęły.

Pomyślna konjunktura, która cechowała pierwszą fazę okresu postabilizacyjnego i która spowodowana była głównie sytuacją na ryku wewnętrznym, nie mogła trwać długo i uległa załamaniu już w II połowie 1925 r., przybierając formę ostrej depresji w 1926 r. Recesja gospodarcza trwała wówczas jeszcze przez kilka miesięcy 1927 r. Stopa dyskontowa Reichsbanku, która w okresie pomyślnej konjunktury utrzymana była na poziomie 10%, zaczęła szybko spadać, tak, że w początku 1927 r. zatrzymała się na poziomie 5%.

W okresie depresji gospodarstwo narodowe Niemiec uświadomiło sobie, że celem utrzymania zbytu produkcji na rynku wewnętrznym i rynkach zagranicznych w poprzednich rozmiarach trzeba było

przeprowadzić gruntowną reorganizację, t. j. techniczną racjonalizację aparatu gospodarczego. Z pomocą obcych kapitałów odpowiednie prace zostały energicznie przeprowadzone, tak, że już w połowie 1927 r. rozpoczął się wzrost wywozu wyrobów gotowych z Niemiec, który trwa aż do chwili obecnej, a mianowicie, podczas gdy w pierwszym roku okresu postabilizacyjnego przeciętna miesięczna wywozu wyrobów gotowych wynosiła około RM 550 miljn., w ostatnich miesiącach 1929 r. wzrosła do RM 850 miljn.

Okres od 1927 do II połowy 1929 r. w związku z pomyślną konjunkturą gospodarczą (nie tylko w Niemczech, ale i na całym świecie) był okresem dalszego rozwoju gospodarczego i konsolidacji Niemiec. Wywóz i cała produkcja wzmagają się, poziom zarobków i płac wzrastał, ogólny dochód narodowy, który w 1925 r. wynosił około RM 54 miljard., w 1929 r. został oszacowany na RM 69 do 72 miliard.

Przyczyny, które spowodowały załamanie się konjunktury na jesieni 1929 r., posiadały charakter międzynarodowy i są dostatecznie znane. Naprężenie na światowych rynkach pieniężnych i wstrzymanie dopływu kapitałów do Europy, zwłaszcza dla Niemiec, jako dla kraju pożyczającego, było specjalnie dotkliwe. Życie gospodarcze w Niemczech zaczęło szybko wchodzić w fazę recesji, którą październikowy krach doprowadził do bardziej ostrej depresji.

Pomimo panującej depresji gospodarczej przeciętne zarobki i płace, które w II połowie 1929 r. osiągnęły poziom najwyższy, utrzymują się nadal na tym samym poziomie. Dla robotników wykwalifikowanych oznacza to zarobki tylko nieznacznie wyższe niż przed wojną, dla niewykwalifikowanych — wyższe o 20%.

Natomiast krajowa produkcja wykazuje już poważne zmniejszenie, co znajduje swój dobitny wyraz we wzroście bezrobocia. Ogólna liczba pobierających zapomogi, która już w 1928 r. — pomimo pomyślnej konjunktury — wykazywała tendencję wzrastania, przekroczyła w ostatnim okresie 2 miliony, liczba bezrobotnych ogółem — 3 miliony.

Niepokojąca jest także sprawa dostarczenia dla życia gospodarczego w Niemczech dostatecznych kapitałów. Jakkolwiek sytuacja na rynkach międzynarodowych pozwala obecnie na emisję pożyczek niemieckich na rynkach zagranicznych, decydującym czynnikiem w tej sprawie jednak jest to, że kapitalizacja krajowa jest niedostateczna dla pokrywania zapotrzebowań rynku wewnętrznego. Nadmierne wskutek tego zaciąganie pożyczek na rynkach zagranicznych doprowadziło dług zagraniczny Niemiec do sumy RM 15 miljard., licząc w tem zarówno pożyczki długo- jak i krótkoterminowe. Zanim nastąpi ten okres, w którym bilans płatniczy Niemiec, obciążony obecnie obsługą pożyczek zagranicznych, będzie mógł być zrównoważony bez dalszego importu kapitału z zagranicy, na życiu gospodarczym Niemiec odbijać się będzie w dalszym ciągu ciężar wysokiej stopy procentowej, zwłaszcza uciążliwej w okresach depresji gospodarczej i przy wzmożonej konkurencji zagranicznej na wszystkich polach.

Świadomość, że zadłużenie zagraniczne Niemiec stale wzrasta i w znacznej mierze posiada charakter kredytów krótkoterminowych, skłoniła Reichsbank do

prowadzenie bardzo ostrożnej polityki dewizowej. Utrzymanie wysokiej marży pokrycia obiegu, t. j. stale powiększanie rezerwy kruszcowo-dewizowych, stało się jedną z najpilniejszych potrzeb. Rezerwy złota i dewiz, które w październiku 1924 r. wynosiły łącznie RM 818 miljn., w chwili pisania tego sprawozdania znajdowały się nieco poniżej rekordowej sumy RM 2.943 miljn., osiągniętej w dn. 22 marca r. b.

Pozycja Reichsbanku jest teraz naogół pomyślniejsza niż kiedykolwiek. Pokrycie obiegu wynosi 68,5%, portfel wekslowy wykazuje silne skurczenie, stopa dyskontowa obniżona została czterokrotnie do 5%¹⁾, statutowy obowiązek wymiany biletów bankowych na złoto został przywrócony. Tak pomyślna sytuacja Banku jednak w tym wypadku — jak to się często zdarza z instytucjami emisyjnymi — jest w znacznej mierze symptomatem i wynikiem panującej poważnej depresji gospodarczej.

H.

DŁUG PUBLICZNY. — Znaczny spadek zadłużenia publicznego Niemiec w porównaniu do okresu przedwojennego nie stanowi obecnie przedmiotu szczególnego zainteresowania, gdyż obszernie rozważony wpływ inflacji na redukcję zobowiązań dostatecznie wyłomaczył samo zjawisko.

O ile jednak dług publiczny Niemiec zmniejszył się znacznie na skutek inflacji, to z drugiej strony od czasu stabilizacji waluty w szybkim tempie wzrasta z roku na rok. Obserwując wzrost zadłużenia Niemiec w 1928 i 1929 r., możemy wyciągnąć wnioski, iż w krótkim czasie osiągnie ono swój stan przedwojenny.

W 1914 r. zadłużenie publiczne wynosiło (w miljn. Mk. ²⁾): (p. zestawienie u góry strony):

	1 9 2 8		1 9 2 9	
	Zadłużenie ogólnie Miljn. RM	Zadłużenie na 1 mieszk. RM	Zadłużenie ogólnie Miljn. RM	Zadłużenie na 1 mieszk. RM
Rzesza	7.130'07	114'25	9.351'1	149'83
Państwa związkowe.	1.499'7	24'67	1.982'0	32'60
Wolne miasta hanzeatyczne	420'3	253'53	596'0	368'7
Gminy i związki komunalne	6.541'7	107'61	9.937'7	163'61

Zestawienie powyższe wskazuje w jak bardzo szybkim tempie wzrasta dług publiczny. W przeliczeniu go na 1 mieszkańca nie jest on jednak zbyt wielki, szczególnie jeśli idzie o obliczenie przeciętne, dotyczące ogółu ludności.

Według ostatnich danych, opublikowanych w wydawnictwach jednostronnych Ligi Narodów i Centralnego Biura Statystycznego Rzeszy, okazuje się, iż Niemcy (w obliczeniu obciążenia na 1 mieszk.) stoją na czwartym miejscu po Belgii, Anglii i Francji.

Gr.

UPADŁOŚCI W 1929 R. — „Statistisches Reichsamt” opublikował ostatnio szczegółowe dane o postępowaniu konkursowym na terenie Rzeszy w r. ub. W latach 1909 — 1913 liczono przeciętnie 11.534 upadłości, w 1928 r. — 10.595 i w 1929 r. — 13.180; ukończono postępowanie konkursowe w r. ub. w 7.392 wypadkach. Ogólna suma pasywów w 7.110

¹⁾ Później stopa została obniżona jeszcze do 4½%.

²⁾ „Wirtschaft und Statistik” Nr. 11/1930.

Rzesza	4.917'9
Państwa Związkowe.	16.840'4
Gminy i związki komunalne	10.800'0
Razem:	32.558'3

Widzimy z powyższego, iż w długi publiczny Rzesza partycypowała w 15,1%, Państwa Związkowe w 51,7%, gminy i związki komunalne zaś w 33,2%.

Zgoła inaczej przedstawiała się sytuacja w 1928 r. (na dzień 31/III). Ogólne zadłużenie publiczne wynosiło wówczas RM 15.592'4 miljn. Poniżej załączone zestawienie wskazuje, iż Rzesza partycypuje w zadłużeniu w 48,3%. Natomiast gminy i związki komunalne, które chociaż wykazują w liczbach bezwzględnych znaczne zmniejszenie zobowiązań w porównaniu z 1914 r., to jednak w stosunku do ogólnego zadłużenia wykazują paroprocentowy wzrost.

Na trzecim miejscu stoją Państwa związkowe, które łącznie z miastami hanzeatycznymi stanowią razem zaledwie 1/10 część ogólnego zadłużenia. Jest to szczególnie godne podkreślenia, wykazuje bowiem w stosunku do 1914 r. spadek o 33%.

W dn. 31/XII spostrzegamy dość poważne zwiększenie obciążenia. Dług publiczny Niemiec wzrósł bowiem, jak to wykazuje poniższe zestawienie, do sumy RM 20'6 miljard., co stanowi wzrost o 2/3 w porównaniu do stanu z dn. 31/III 1928 r.

Różnica długu pomiędzy poszczególnymi dłużnikami przynosi dość ciekawą zmianę. Wykazuje dość poważny wzrost procentowy w zadłużeniu gmin i związków komunalnych. Natomiast zadłużenie Rzeszy, chociaż wzrosło o RM 2.220 miljn., to jednak procentowo zmalało z 48,8% do 45,4%.

Poniższe zestawienie ma na celu wykazanie, ile wypada długu publicznego na 1 mieszkańca:

przeprowadzonych konkursach wyniosła RM 452'6 miljn., wobec RM 380'6 miljn. w 1928 r., całość zaś odnośnych aktywów RM 105'1 miljn. Znaczy to, że przeciętne pokrycie osiągnęło 23,2% (w 1928 r. — 22,5%), a sumy stracone przez wierzycieli wyniosły ogółem RM 347'5 miljn. Najmniejsze pokrycia były w grupie przedsiębiorstw górniczych, handlu domokrażnego i pośrednictwa, a mianowicie 8,2%; dalej idą przedsiębiorstwa transportowe z 8,9%. Poważny spadek pokrycia przejawiał się w grupie bankowej, a mianowicie w 54 wypadkach ukończonego postępowania zaspokojono wierzytelności w 9,1%, podczas gdy w 1928 r. w 44 wypadkach analogicznych pokrycie wyniosło 22,1%. Największe pokrycie dała grupa przemysłu gumowego i azbestowego w 36,2% oraz grupa ubezpieczeniowa w 30,8%.

Nadzorów sądowych i postępowań wyrównawczych ogłoszono 5.001; z 4.339 ukończonych wypadków postępowania wyrównawczego 9% zakończyło się konkursem. Podobnie jak w ubiegłych latach połowa wszelkich interwencji przypadła

na handel; w produkcji najwięcej konkursów było w rzemiośle i przedsiębiorstwach drobnych.

BILANS HANDLOWY NIEMIECKO-RUMUŃSKI. — Według niemieckich danych statystycznych wymiana towarowa pomiędzy Rumunią a Niemcami w perspektywie kilku ostatnich lat przedstawia się następująco (w miljn. RM):

	Wyroby gotowe i półfabrykaty	Surowce	Ogółem
Eksport Rumunii do Niemiec			
1925	91.2	2.2	93.4
1926	151.6	2.2	153.8
1927	240.3	3.0	243.3
1928	185.1	3.0	188.1
1929 (styczeń—wrzesień)	107.3	2.4	109.9
Eksport Niemiec do Rumunii			
1925	7.1	107.8	114.9
1926	9.3	125.7	135.0
1927	14.1	148.2	162.3
1928	14.2	158.6	172.8
1929 (styczeń—wrzesień)	10.6	110.6	121.2

Jak widać z powyższego, eksport rumuński do Niemiec wzrastał w latach 1925—1927. Obejmował on przeważnie artykuły spożywcze i surowce, w szczególności jęczmień, kukurydzę, drzewo opałowe i budulec, oraz oleje mineralne. Rok 1928 wykazuje spadek eksportu, spowodowany złym urodzajem w Rumunii w tym roku.

Eksport niemiecki do Rumunii w latach 1925—1928 wykazuje aczkolwiek niewielki, jednak systematyczny wzrost. Na eksport ten składały się przeważnie wyroby gotowe i półfabrykaty (artykuły elektrotechniczne, bawełniane, sztuczny jedwab, papier i wyroby z papieru, wyroby żelazne, maszyny rolnicze, artykuły chemiczne i t. p.).

WŁOCHY

SANACJA KONCERNU „COSULICH”. — Mimo poważnych subwencji państwowych, jakimi Rząd włoski stara się wspierać swoją żeglugę, całkowicie doceniając jej ogólnopństwowe znaczenie i rolę, jaką odgrywa ona we Włoszech, żegluga ta przeżywa ostatnio poważny kryzys, który nie jest wprawdzie wypadkiem odosobnionym w dzisiejszych ciężkich warunkach, panujących w żegludze światowej, jednak posiada daleko głębsze podłoże aniżeli w innych państwach. Żegluga włoska cierpi bowiem nie tylko z powodu ogólnoswiatowej depresji na rynku frachtów morskich, ale przede wszystkim wskutek dość ryzykownych, często z czystą żeglugą mających niewiele wspólnego przedsięwzięć, w jakie angażowały swe środki niektóre większe towarzystwa żeglugowe, a które to przedsięwzięcia kończyły się często stratami materialnymi dla ich założycieli.

Kryzys w żegludze włoskiej najsilniej występuje w Trieście, który z przedwojennego ożywionego portu handlowego spadł do rzędu ubocznych portów Włoch. Wprawdzie czynione są duże wysiłki w celu uczynienia z Triestu dużego portu tranzytowego Europy Południowej, naogół jednak to ożywione niegdyś miasto portowe wciąż jeszcze nie może przyjść do siebie i przystosować się do powojennych warunków bytu.

Ostatnim krachem finansowym, jaki nastąpił w Trieście, jest krach znanego koncernu żeglugowego „Cosulich”. Interesy tego koncernu od dłuższego czasu szwankowały. Ciągłe mówiono o konieczności sanacji jego finansów przez wprowadzenie do niego nowych kapitałów, jednak zamierzenia tego rodzaju przez długi czas nie wychodziły ze sfery projektów. Dopiero ostatni kryzys na rynku frachtów morskich przyspieszył tę nieodzowną operację na skomplikowanym organizmie towarzystwa i niejako automatycznie doprowadził do jego sanacji. Dokonana została ta sanacja drogą bolesnej ofiary starych akcjonariuszów towarzystwa, gdyż kapitał zakładowy jego został zredukowany z 250 do 100 milionów lir. przy jednoczesnej emisji nowych akcji na sumę 400 milionów lir.

Żałowanie się koncernu „Cosulich” ma swe źródło nie tyle w ciężkiej sytuacji na rynku frachtowym, ile w pasywności różnych ubocznych przedsiębiorstw, w które koncern się zaangażował. Do tych należy udział w przedsiębiorstwach innego towarzystwa triesteńskiego „Sicmat”, które zbankrutowało i naraziło na dość poważne straty swych udziałowców, dalej rozbudowa stoczni Monfalcone, Stabilimento Tecnico Triestino, S. Rocco i in., rozbudowa, nieusprawiedliwiona bynajmniej stanem zatrudnienia tych stocznii, jak wreszcie udział w deficytowych kopalniach węgla Val Arsa i szeregu innych, równie niefortunnych operacji.

Ponieważ zaś w dodatku do tego wszystkiego „Cosulich” obciążony był pożyczką, udzieloną przez Skarb włoski jeszcze w 1923 r. w wysokości 55 miljn. lir, z której dotąd nie zapłacił ani jednej raty, dalej pożyczką amerykańską w wysokości \$ 5 miljn. z 1927 r., której termin zwrotu przypada w r. b., wreszcie znacznym długiem, zaciągniętym na budowę 2 luksusowych motorowców transoceanicznych „Vulcania” i „Saturnia”, przeto właścicielom koncernu nie pozostawało nic innego, jak tylko skapitulować przed falą przeciwności. Nawiasem mówiąc, owe dwa motorowce, zbudowane nie tyle dla rzeczywistej potrzeby, ile dla celów reklamowych, okazały się stawkami wybitnie deficytowymi, co także w znacznym stopniu przyczyniło się do pogorszenia się sytuacji finansowej koncernu.

Kuratelę nad koncernem objęły z jednej strony „Lloyd Sabauda”, reprezentujący w koncernie „Cosulich” interesy Skarbu włoskiego, z drugiej zaś — „Banca Commerciale Italiana” w Medjolanie, który przy tej okazji położył rękę na „Banca Commerciale Triestina”, blisko związanym z koncernem „Cosulich”.

H. T.

RUMUNJA

OGRANICZENIE PRODUKCJI ROPY. — Rumuński przemysł naftowy przechodzi obecnie ciężkie przesilenie w związku z światową nadprodukcją ropy. Kryzys ten ma nadzwyczaj ostry przebieg z powodu trudności — z braku odpowiednich urządzeń — składowania, transportu i przeróbki. Przeciętne dzienne wydobycie ropy obecnie wynosi przeszło 1.700 wagonów (17.000 t), gdy przeciętna dzienna w 1929 r. wynosiła zaledwie 1.320 wag.

W związku z rokowaniami wszechświatowymi o ograniczeniu produkcji ropy, wystąpiły obecnie największe dwa przedsiębiorstwa naftowe rumuńskie: „Astra

Romana” i „Romano-Americana”, odpowiedniki koncernów naftowych wszechświatowych w przemyśle naftowym rumuńskim: Shell’a i Standard’u, z propozycją ograniczenia produkcji ropy w Rumunii do poziomu 1929 r. Rokowania, prowadzone przez dłuższy czas, doprowadziły do układu, do którego przystąpiło 97% przedsiębiorstw naftowych. Układ opiera się na następujących podstawach:

1. — Pierwsze 10 wag. produkcji dziennej nie podlega żadnym ograniczeniom.
2. — Ograniczenie pozostałej produkcji dziennej przedsiębiorstw układających się nastąpi w stosunku, w jakim przyczyniły się one do nadmiernego wzrostu produkcji, i ponadto w stosunku do ogólnej nadprodukcji ropy. Ustalone współczynniki produkcji dla każdego z przedsiębiorstw układających się będą poddane rewizji co 3 miesiące.
3. — Ograniczeniom podlegać będzie również działalność wiertnicza.

4. — Tow. „Astra Romana” i „Romano-Americana” zobowiązują się do kupna 31% wytworzonych produktów naftowych po każdorazowych cenach wszechświatowych.

Układ powyższy ma na celu racjonalizację przemysłu naftowego w Rumunii. Rząd rumuński odnosi się rzekomo przychylnie do tej sprawy, zważywszy, iż spadek cen ropy jest bardzo gwałtowny, przez ograniczenie zaś produkcji ropy ceny za surowiec wzrosną, tak że dochody Państwa z tego tytułu nie zmniejszą się. Również podobno uzyskano ze strony Rządu przychylną opinię co do ograniczenia (niewykonania) warunków wiertniczych.

Wł. Ł.

EKSPORT NAFTY DO HISZPANJI. — W związku z rozluźnieniem stosunków pomiędzy hiszpańskim monopolem naftowym a naftą sowiecką powstała dobra konjunktura dla zbytu produktów naftowych rumuńskich; wedle wiarygodnych informacji prasowych rozpoczęte zostały pertraktacje, w wyniku których już w najbliższym czasie liczyć się należy z opanowaniem hiszpańskiego rynku naftowego przez Rumunię. Eksport ten ma być rozumiany jako podstawa do ożywienia stosunków handlowych pomiędzy obu państwami również i w innych dziedzinach.

SZWECJA

KONKURENCJA WĘGLA POLSKIEGO Z ANGIELSKIM. — Przed paru tygodniami prasa szwedzka podała głosy utyskiwania prasy angielskiej na pominięcie Anglii w przetargu na dostawy węgla dla kolei szwedzkich. Anglia otrzymała zamówienie tylko na 2.000 tonn, podczas gdy Polska otrzymała resztę. Przeciętne ceny wyniosły sh 16/9 za tonnę, a jeżeli od tej sumy potrącić fracht sh 4/9, to osiągnięte przez kopalnie polskie ceny f. o. b. wyniosły sh 11/9 do 12 za tonnę. Ceny minimalne za węgiel równorzędny z zagłębia Northumberland i Durham kalkulowały się sh 13/6 względnie 14/6 do 15.

Anglicy twierdzą, że Szwecja jest znacznym dostawcą Anglii, mianowicie masy drzewnej, kopalniaków i wszelkich innych gatunków drzewa oraz produktów żywnościowych, podczas gdy Polska sprowadza ze Szwecji tylko znikome ilości towarów. Ponadto istnieje między Anglią i Szwecją regularna komunikacja żegluga, i wszystkie te fakty powinnyby skłonić

koleje państwowe szwedzkie do zwrócenia większej uwagi na oferty angielskie.

Z okazji tego niezadowolenia kół angielskich zabrał głos na szpaltach dziennika „Svenska Dagbladet” przedstawiciel koncernu węglowego „Robur” w Szwecji P. Rönström. Wywody jego były następujące: „Niezrozumiała jest skarga kół angielskich i skierowanie uwagi w stronę Szwecji, że powinna zakupywać węgiel u swych dawnych dostawców. Nie wiem, na czym żądanie to jest oparte, tak samo, jak nie znam wypadku, ażeby Anglicy kiedykolwiek faworyzowali nasz kraj, a przemysł węglowy angielski darował nam setki tysięcy koron, czyli taką kwotę, jaką zaoszczędziły ostatnio koleje państwowe w Szwecji przy zakupie węgla w Polsce.

Przyjrzyjmy się teraz tej sprawie z punktu widzenia polskiego. Pomimo, że Polska wie doskonale, iż węgiel polski pod względem gatunkowości przewyższa węgiel szkocki i angielski, przyglądała się ona milcząco, gdy w ciągu lat zakupowano wyłącznie węgiel angielski na rachunek kolei państwowych. Zakupy te obejmowały każdorazowo po kilkaset tysięcy ton, i pomimo iż ceny węgla polskiego równały się cenom węgla angielskiego, uważała Polska, iż koleje państwowe posiadały ważne powody stawiania węgla polskiego przy zakupie na drugim miejscu. W każdym razie nie słyszano nigdy ze strony Polski płaczących narzeków, pomimo że sytuacja kopalń polskich była nieraz tego rodzaju, iż musiano zwolnić kilkadziesiąt tysięcy robotników oraz gromadzić węgiel na zwalach, ażeby całkowicie nie wstrzymać jego wydobywania. Zarząd kolei wykorzystał zreszcie sytuację, w której Polska zamiast zwolnić wielką liczbę robotników poniosła ogromne ołiary, sprzedając węgiel po cenach, które każdy fachowiec musi uznać za rekordowo niskie. W tym wypadku krytyka angielska nie jest na miejscu. Wystąpienie Polski, jako dostawcy węgla, posiada dla Szwecji większe znaczenie, aniżeli to sobie można wyobrazić. Gdyby Polska nie była wystąpiła jako konkurent na szwedzkim rynku węglowym, śmiało można twierdzić, że bilans handlowy Szwecji wyglądałby zupełnie inaczej, a zarówno koleje jak i przemysł wykazałyby znacznie gorsze wyniki. Dlatego też zjawilo się uznanie dla węgla polskiego i wyraża się ono w stałym i wzrastającym popycie na węgiel polski.

Twierdzenie eksporterów angielskich o subwencjonowaniu węgla polskiego przez państwo polega na niezajomości sprawy, ponieważ Polska de facto nie subwencjonuje eksportu węgla, udzielane zaś przez koleje polskie zniżki na frachty przewozowe nie są czem innym, jak taką samą specjalną zniżką kolejową, z jakiej korzystają niektóre kopalnie angielskie przy przewozie swego węgla na pewnych liniach kolejowych. Zresztą w porównaniu z węglem angielskim kopalnie polskie ponoszą większe ciężary w formie dalekiego frachtu kolejowego do portu. Kwestja ta jest jednak sprawą czysto wewnętrzną polską, do której krytykowania inne narody nie posiadają chyba prawa.

Geograficznie biorąc, jest Anglja znacznie lepiej położona od Polski i ma możność zbytu swego węgla na innych rynkach jako kompensatę za to ustępstwo, jakie zrobiono na korzyść Polski, która skazana jest na rynki, położone nad Bałtykiem. I na tym terenie Polska stanowczo domagać

się będzie, ażeby Anglja użyczyła jej także możliwości egzystencji.”

LITWA

IMPORT CUKRU. — Przemysł cukrowniczy na Litwie nie istnieje, aczkolwiek na pograniczu z Prusami uprawiane są pewne ilości buraków, przerabianych w cukrowni w Rastemborku (Prusy Wsch.) dla potrzeb konsumpcyjnych Litwy. W planach Rządu istnieje stworzenie przemysłu cukrowniczego, narazie jednak nie poczyniono żadnych realnych kroków w tym kierunku, w związku z czem całe zapotrzebowanie kraju zaspakajane jest importem. Tendencja litewskiego przywozu cukru jest wybitnie zwyklowa: w 1923 r. przywóz wyniósł 11.305 tonn, w latach następnych wzrastał stale i konsekwentnie, dochodząc w r. ub. do 27.031 t. Przywożony jest głównie kryształ (87%), przy czem głównym dostawcą są Niemcy, w dalszym zaś rzędzie Czechosłowacja i Z. S. R. R. Cukier polski dociera do Litwy w zupełnie nieznacznych ilościach (w 1929 r. — 75 t), choć uprzednio konkurował pomyślnie; w r. ub. został cukier nasz wyparty przez dostawy niemieckie.

SPRAWY CELNE ORAZ REGLAMENTACJA HANDLU ZEWN. W PAŃSTW. ZAGR.

AUSTRIA. — Projektowane podwyżki celne. — Obrady w podko-

Pozycja tar. cel.	N a z w a t o w a r u	Wysokość stawki celnej kor. zł od 100 kg
152	Cukier buraczany i inny surowy poniżej 98% polaryzacji.	36—
153	Cukier buraczany oraz inny rafinowany, też cukier surowy o polaryzacji 98% i powyżej	36—

RUMUNJA. — Wymiar cła na obuwie. — Według ustawy z dn. 24 czerwca 1930 r. wagę obuwia gumowego i innego, która służy za podstawę wymiaru cła, ustala się drogą zważenia towaru wraz z papierem, płótnem lub innym materiałem, stanowiącym bezpośrednio opakowanie.

HISZPANJA. — W myśl rozporządzenia z dn. 18 czerwca r. b. termin wejścia w życie ustawy o kontroli wy-

misji dla spraw celnych z dn. 11 lipca r. b. są szczególnie ważne. Komisja uchwałała mianowicie skreślić zamierzoną podwyżkę cła na dykty oraz zatwierdziła podwyżkę na obuwie gumowe na 250 kor. zł. Podwyżka cła na stód uchwalona została w postaci dodatku 5 kor. zł. do cła za 133 kg jęczmienia. Cła zbożowe w wysokości 6 kor. zł. przyjęto z tem że ruchomy dodatek nie może przekraczać 10 kor. zł. za 100 kg. Poprzednio uchwalono już cła na kartofle i jaja, natomiast zamierzone podwyższenie cła na tuszce zwierzęce pozostało w zawieszaniu. Projektowaną podwyżkę cła na konie rzeźne skreślono. Najważniejsze dla eksportu polskiego jest uchwalenie podwyżki na trzodę, znacznie przewyższającej przewidzianą w 4-ej noweli stawkę. Cło w tej pozycji miało w brzmieniu przedłożenia rządowego wynosić autonomicznie 27 kor. zł. dla sztuk od 40 do 150 kg wagi. Podkomisja celna powzięła uchwałę, według której oprócz cła 27 kor. zł. ma być pobierany jeszcze ruchomy dodatek, który zależnie od sytuacji targowej może dochodzić do 18 kor. zł. Wobec związania stawki na trzodę w traktacie z Jugosławiją, uchwała ta powinna posiadać czysto teoretyczne znaczenie; niepokojące jest jednak, że w sferach rządowych istnieje jakoby tendencja do wprowadzenia w życie tego dodatku mimo związania traktatowego.

WĘGRY. — Podwyższenie cła od cukru. — Od dnia 22 kwietnia 1930 r. obowiązuje podwyżka cła od cukru (na podstawie rozporządzenia z dn. 19 kwietnia 1930 r.) w następującej wysokości:

Pozycja tar. cel.	N a z w a t o w a r u	Wysokość stawki celnej kor. zł od 100 kg
152	Cukier buraczany i inny surowy poniżej 98% polaryzacji.	36—
153	Cukier buraczany oraz inny rafinowany, też cukier surowy o polaryzacji 98% i powyżej	36—

wozu owoców został odroczone na nieograniczony czas.

Rozporządzenie z dn. 18 czerwca 1930 r. wprowadza przepisy, dotyczące obrotu z bożem, zwłaszcza regulujące minimalne i maksymalne ceny pszenicy.

BULGARJA. — Cła wywozowe. — Zgodnie z ustawą z dn. 20 marca 1930 r. poniżej wyszczególnione towary oplacają cło wywozowe w następującej wysokości:

Pozycja tar. cel.	N a z w a t o w a r u	Wysokość cła Lew złotych
1	Konie, klacze, ogiery	od sztuki 75—
2	Muły	" " 90—
3	Woły	" " 30—
4	Osły	" " 30—
4a	Bawoły	" " 3—
5	Cielęta powyżej 9 miesięcy do 3 lat	" " 10—
6	Cielęta do 9 miesięcy włącznie	" " 10—
7	Owce, kozy i kozły	" " 05
8	Jagnięta	" " 1—
9	Nierogaczna	od 100 kg 1—
10	Drób:	
	a) kury	od sztuki 05—
	b) gęsi	" " 01—
11	Szczecina	od 100 kg brutto 100—
12	Progi kolejowe	od 1 m ³ 60—
13	Kaolina	od 1 tonny brutto 1—
14	Końci surowe odtłuszczone lub nie	od 100 kg brutto 10—
15	Odpadki skór surowych oraz inne odpadki z przerobu skór	" " " " 5—

16 Odpadki metali, jako też stare niezdatne do użytku wyroby:

a) z miedzi i aljaży miedzi od 100 kg brutto	30—
b) z odlewów żelaza . . . . . " " " "	4—
c) z cynku . . . . . " " " "	6—
d) z ołowiu . . . . . " " " "	8—
e) z innych metali nieszlachetnych i ich stopów " " " "	4—

Wszelkie inne towary, t. j. niewyszczególnione powyżej oraz niewymienione specjalnie jako towary, wolne od cła wywozowego, podlegają opłacie cła wywozowego w wysokości 1% od wartości.

(Oszacowanie wartości towarów ma miejsce od czasu do czasu i uskuteczniane jest przez Ministerstwo Skarbu i ogłaszane na 10 do 30 dni naprzód).

Wolne od cła wywozowego są następujące towary:

zboża, owoce strączkowe, mąka, otręby, nasiona wszelkie, cebula, makucho, melasa, winogrona, owoce i wyroby z nich, wina, wódki, drożdże, marmelada i t. p.; jarzyny, tytoń w liściach, wyroby tytoniowe; kury, jajka kurze i wyroby z mleka; deski, węgiel kamienny i drzewny wszelki; kamienie i piasek; odpadki z żelaza kowalnego; garnki i wyroby garncarskie.

SZWECJA.—Zwolnienie opakowania od cła. — Rozporządzenie z dn. 13 maja r. b. przewiduje, że począwszy od 1 lipca 1930 r. opakowanie towaru może być zwolnione od cła przy zachowaniu następujących warunków: materiał opakunkowy musi posiadać takie cechy, które wskazują na to, że do innych celów nie może się nadawać; zwrot cła za opakowanie następuje jednak tylko w tym wypadku, gdy odbiorca towaru wyeksportuje w ciągu roku taką samą ilość i tegoż rodzaju opakowania, bądź też zamierza wywieźć. W tym ostatnim wypadku musi on złożyć cło jako zastaw, a następnie w ciągu roku przy eksporcie przysłużyć mu prawo domagania się zwrotu.

KANADA.—Obniżenie podatku od sprzedaży. — Ustawą z dn. 30 maja r. b. obniżony został podatek od sprzedaży, pobierany również przy imporcie, mianowicie z 2 na 1% ad valorem.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ARTYKUŁY SPOŻYWCZE I KOLONJALNE

ANGLJA. — Sytuacja na rynku w tygodniu od 19 do 26 lipca przedstawiała się następująco:

Cukier. — Oficjalne notowania cen gatunków typowych przedstawiały się, jak następuje: trzcinowy (z cłem opłaconem) — bez zmian już od szeregu tygodni: kostkowy £ 1.5.3, najlepszy granulowany £ 1.2, kryształ zachodnio-indyjski £ 1.1.3; buraczany (bez cła) wykazuje ponowny spadek: zwyczajny granulowany spadł z £ 0.9 do £ 0.8.9, 96%-owy nowy standard spadł z £ 0.6.9 do £ 0.6.6, 88%-owy typu przedwojennego z £ 0.5.6 do £ 0.5.3 za cwt.

Mąka. — W dalszym ciągu kupuje się dużo mąki północno-amerykańskiej, przyczem Buffalo zajmuje obecnie miejsce, niegdyś zajmowane przez Minneapolis i Duluth. Obecna cena Buffalo £ 0.15.6 za worek jest konkurencyjna w stosunku do cen mąki kanadyjskiej. Oficjalne no-

towania wykazują nieznaczny wzrost w stos. do poziomu z przed 2 tygodni: dobra kanadyjska z £ 0.16.6 do £ 0.16.9, domowa przemiału londyńskiego z £ 0.15.9 do £ 0.16, angielska czysta z £ 0.15 do £ 0.15.3 za worek 140-funtowy.

Ryż. — Import ryżu do Angji wykazuje dość poważny wzrost, jednakże w parze z nim idzie również wzrost popytu. Zapotrzebowanie na różne gatunki duże. Transakcje na ryż hiszpański na najbliższe trzy miesiące ożywione. Oficjalne notowania cen były następujące: oryginalny Carolina bez zmiany £ 33, imitacja Carolina bez zmiany £ 25, Patna wzrosła z £ 23 do £ 24, hiszpański wzrósł z £ 15.10 do £ 16, birmański z £ 12.10 do £ 13 za tonnę.

Kawa. — Oficjalne notowania cen gatunków typowych wszystkie bez zmiany: Jamajka £ 9.10, Costa Rica £ 6.10, Kenya dobra średnia £ 5, brazylijska Santos £ 2.17.6 za cwt.

Herbata. — Herbata z nowych zbiorów osiąga następujące ceny: Lapsang Souchong sh 3, dobra Keemun sh 2, Panyong sh 1 za funt. Przeciętne ceny w tygodniu sprawozdawczym wynosiły: cejlońska 17'01 d, indyjska 12'50 d, jawańska 10'01 d za funt.

Kakao. — Oficjalne notowania cen gatunków typowych bez zmian: Trinidad £ 3.2.6, Grenada przednie £ 2.11.3, Accra standartowe £ 1.15 za cwt.

METALE

Z RYNKÓW ŚWIATOWYCH. — Ceny wywozowe żelaza większych wytwórców europejskich: Anglii, Belgii wraz z Luksemburgiem i Francji — w £ f. o. b. port — notowane były w dn. 17 lipca 1930 r., jak następuje:

	Wielka Brytania za 1.016 kg	Belgia i Luksemburg za 1.000 kg	Francja
Surowka:			
odlewn. Nr. III (2.5-3.0% Si)	3. 7.6	3.10.0	3.10.0
tomasowska	—	2.18.0	—
hematytowa	3.10.6	—	—
ferromangan	10.15.0	—	—
Półwytwór:			
kęsy	6. 2.6	4. 9.0	4. 9.0
platyń	5 15.0	4. 9.0	4. 9.0
Wytwory gotowe:			
żelazo sztabowe	7. 5.0	4.12.6	4.13.0
belki	7. 2.6	4.12.6	4.12.6
katowniki	7. 2.6	4 15.0	4.15.0
blacha okrętowa, rezerwoarowa i t. p.	7.10.0	—	—
szyny stalowe	7.15.0	6.10.0	6.10.0
bednarka	8.10.0	5. 7.6	5. 7.6
drut-walcówka	7.12.6	—	—
blacha tomasowska	8 15.0	5 19.0	5.19.0
blacha czarna (24 gage)	9.15.0	—	—
drut ocynkowy	13. 0.0	7.15.0	7.15.0
gwoździe druc.	10. 0.0	6. 7.6	6. 7.6

Położenie na rynku starego żelastwa w tygodniu sprawozdawczym od

22 do 30 lipca r. b. nie uległo większej zmianie. W dalszym ciągu dawała się zanotować powściągliwość hut w dawaniu poważniejszych zamówień, wobec czego na rynkach starego żelastwa ożywienie było słabe.

Na rynku niemieckim ceny pozostawały bez ruchu na poziomie notowań z dn. 8 lipca. Zapotrzebowania na żelastwo wielkopicowe wogóle nie było. Oficjalnie notowane ceny starego żelastwa — w RM za 1.000 kg loco huta reńsko-westfalska przedstawiały się, jak następuje:

	25/VII	15/VII
Staliwo	41/43	41/43
Żelastwo I gatunku	38/40	38/40
Pakiety z blachy czarn.	38	—
Żelastwo wielkopicowe	—	—
Otoczki	28	27/28
Żelastwo mieszane	27/28	27/28
Żeliwo maszynowe tłucz.	58/60	58/60
„ kupne	46/48	46/48

W Belgii po długotrwałej depresji na rynku starego żelastwa nastąpiło w tygodniu sprawozdawczym pewne odprężenie, i ceny nieznacznie wzrosły. Sytuacja ogólna w dalszym ciągu nie jest pomyślna, jeżeli się zważy, że w ostatnich czasach pod wpływem niepomyślnej konjunktury huty belgijskie zredukowały poważnie produkcję. W dziale wielkopicowym zadekowały po jednym wielkim piecu towarzystwa: „Providence”, „Métallurgique du Hainaut”, „Sambre et Moselle”, również Zakłady w Ougrée i Zakłady Hutnicze Hadir; wreszcie koncern „AERBED” zgasił dwa wielkie piece.

Oficjalnie notowane ceny — we fr. belg. loco miejsce spożycia przedstawiały się następująco:

	21/VII	19/VII
Staliwo	370—380	350
Żelastwo I gatunku	300—310	290—300
Odpadki blachy niesort.	130	100—110
„ „ „ nowej	260	240
Otoczki	250	240
Żelastwo mieszane	180—200	200
Żeliwo maszyn. tłucz.	530—540	510—520

Na francuskim rynku starego żelastwa ceny utrzymywały się w lipcu bez zmian. Oficjalnie notowane ceny — we fr. fr. loco Longwy za 1.000 kg — przedstawiały się, jak następuje:

	19/VII	12/VII
Staliwo	200—210	200—210
Żelastwo I gatunku	180—190	180—190
Odpadki blachy niesort. 60—70	60—70	60—70
„ „ „ pakiet. 120—130	120—130	120—130
Otoczki	130—140	130—140
Żelastwo mieszane	140—150	140—150
Żeliwo maszyn. tłucz.	320—330	320—330

Ceny rynkowe starych metali w Niemczech — w RM za 1.000 kg loco Berlin były następująco:

	21/VII	24/VII	25/VII
Miedź — odpadki grube	100	103	101
Bronz — odpadki grube	90	94	91
Mosiądz — odpadki grube	72	75	73
Cynk stary	23	23	24
Ołów miękki stary	34	34	34

Jak widać z powyższego zestawienia cen starych metali ulegały w Niemczech wahaniom, wykazując jednak tendencję zwykłą.

Na rynku francuskim ceny w dalszym ciągu niżkowały, i to na wszystkie metale, wśród których najbardziej się obniżyła cena grubych odpadków miedzi. Oficjalnie notowane ceny starych metali we Francji — we fr. fr. za 1.000 kg loco

miejsce spożycia względnie loco granica—
były następujące:

	19/VII	12/VII
Miedź — odpadki grube 630—640	660—670	
Bronz — odpadki grube 570—580	580—590	
Mosiądz — odpadki grub. 400—410	420—430	
Cynk stary	130—140	135—145
Ołów miękki stary	190—200	195—205

Wreszcie w Belgji oficjalnie notowane ceny starych metali — we fr. belg. za 1.000 kg loco miejsce spożycia przedstawiały się następująco:

	21/VII	19/VII
Miedź — odpadki grube	825	825
Mosiądz — odpadki grube	600	600
Cynk stary	200	200
Ołów miękki stary	250	250

ANGLJA. — Na angielskim rynku metalowym ogólna sytuacja w tygodniu sprawozdawczym od 22 do 30 lipca r. b. wykazała poprawę, i prawie wszystkie metale o kursie zmiennym zwyżkowały.

Na rynku miedzi dała się zanotować stosunkowo znaczna poprawa kursów miedzi Standard zarówno w obrotach kasowych jak i terminowych; również osiągnęła nieznaczny zwyżkę kursu miedzi rafinowana. Miedź elektrolityczna nieco się obniżyła w cenie. Natomiast dotkliwą stratę poniosła w dalszym ciągu blacha miedziana.

Na rynku cyny po długotrwałej baisse'ie nastąpiło nieznaczne odprężenie, i ceny zarówno w obrotach kasowych jak i terminowych nieco się poprawiły. Pewną poprawę kursów wykazał też i ołów.

Na rynku cynku w związku z rozpoczęciem w Ostendzie w dn. 15 lipca rokowań w sprawie kartelu cynkowego nastąpiło pewne ożywienie, które spowodowało, że notowania miały tendencję zwyżkową. Brak jednak podstaw dla wnioskowania o wyniku konferencji ostendzkiej przyczynił się ku temu, że zwyżka cen, osiągnięta przez cynk w tygodniu sprawozdawczym, okazała się nieznaczna.

Wśród innych metali w dalszym ciągu zwyżkowały srebro i ruda wolframowa, kurs złota natomiast nieco się obniżył.

Ruch cen poszczególnych metali przedstawiał się w tygodniu sprawozdawczym, jak następuje:

Miedź standard zyskała zarówno przy operacjach kasowych, jak i terminowych po £ 2³/₈ na tonnie. Miedź rafinowana podniosła się w cenie o £ 3³/₈ na tonnie; natomiast miedź elektrolityczna straciła £ 1/2. Wreszcie blacha miedziana obniżyła się w okresie sprawozdawczym znowu o £ 2 na tonnie.

Cyna — zyskała przy sprzedaży za gotówkę £ 9¹/₁₆ i przy operacjach terminowych £ 13¹/₁₆ na tonnie.

Ołów — zarówno przy operacjach kasowych, jak i terminowych zyskał £ 1¹/₁₆ na tonnie.

Cynk zakończył swój tydzień z zyskiem £ 3³/₈ przy sprzedaży za gotówkę i £ 5¹/₁₆ przy operacjach terminowych.

Glin i niki pozostały bez zmiany zarówno przy sprzedaży krajowej, jak i zagranicznej.

Antymon utrzymał się na poziomie swoich uprzednich notowań.

Blacha biała pozostała bez zmiany.

Rtęć — po pewnych wahanich pozostała na poziomie uprzednich swoich notowań.

Ruda wolframowa zyskała sh 3/4 na 1% w tonnie.

Platyna „Spong” pozostawała bez zmiany.

Srebro zakończyło swój tydzień z niewielkim zyskiem, wynoszącym 5¹/₁₆ d na uncji zarówno przy sprzedaży za gotówkę, jak i przy obrotach terminowych.

Złoto straciło 1/2 d na uncji.

W poniższym zestawieniu podane są ceny wymienionych metali (w £ za 1.016 kg z wyjątkiem: rtęci, która notowana jest w £ za butlę, rudy wolframowej — w sh za 1% w tonnie, platyny — w £ za uncję, srebra — w d za uncję, złota — w sh za uncję i blachy białej — w sh za skrzynkę o 112 arkuszach 24 gage):

Metal	Poprzed. Tydz. sprawozdawczy:			
	tydz. ultimo	maksymum	minimum	ultimo
M i e d ź:				
standard				
kasa	47 ¹ / ₈ -1/4	49 ³ / ₈	47 ⁵ / ₁₆	49 ⁵ / ₈ -3/4
term.	47 ¹ / ₈ -3/16	49 ⁵ / ₈	47 ¹ / ₈	49 ⁹ / ₁₆ -5/8
elektrol.	52-53	53	50 ¹ / ₂	51 ¹ / ₂ -53
rafinow.	51-52 ¹ / ₄	52 ³ / ₄	50 ¹ / ₂	51 ¹ / ₄ -52 ³ / ₄
blacha miedz.	81	81	79	79
C y n a:				
kasa	134 ¹ / ₂ -1/2	135 ³ / ₄	134 ¹ / ₂	134 ⁷ / ₈ -135
term.	135 ¹ / ₄ -136	137 ¹ / ₂	136 ¹ / ₈	136 ⁵ / ₈ -3/4
O ł ó w:				
kasa	18 ³ / ₁₆	18 ¹ / ₄	18 ¹ / ₈	18 ¹ / ₄
term.	18 ¹ / ₈	18 ³ / ₁₆	18 ¹ / ₁₆	18 ³ / ₁₆
C y n k:				
kasa	16 ⁷ / ₁₆	16 ¹³ / ₁₆	16 ¹ / ₄	16 ¹³ / ₁₆
term.	17	17 ⁵ / ₁₆	17 ¹ / ₈	17 ⁵ / ₁₆
G l i n:				
dla kraju	95	95	95	95
„za gr.”	100	100	100	100
A n t y m o n 46-46 ¹ / ₂				
B l a c h a				
biała	18 ¹ / ₈	18 ¹ / ₈	18 ¹ / ₈	18 ¹ / ₈
Rtęć	22 ³ / ₄	23 ³ / ₄	22 ³ / ₄	22 ³ / ₄
N i k i e l:				
dla kraju	175	175	175	175
„za gr.”	175	175	175	175
R u d a				
wolfram.	15	15 ³ / ₄	15	15 ³ / ₄
P l a t y n a				
„Spong”	8 ³ / ₄	8 ³ / ₄	8 ³ / ₄	8 ³ / ₄
S r e b r o:				
kasa	15 ⁷ / ₈	16 ³ / ₁₆	15 ¹⁵ / ₁₆	16 ³ / ₁₆
term.	15 ³ / ₄	16 ¹ / ₁₆	15 ¹³ / ₁₆	16 ¹ / ₁₆
Złoto	85.1 ¹ / ₂	85.1.1	81.0	85.1.0

— W e w n ę t r z n e c e n y ż e l a z a —
w £ za 1.016 kg loco huta wysyłająca—
przedstawiały się w następujący sposób:

	21/VII	14/VII
Surówka odl. Nr. III (2 ⁵ —3 ⁰ % Si)	3.7.6—3.16.6	3.7.6—3.18.6
Surówka marten. zasadowa	3.3.0—3.10.0	3.1.6—3.12.6
Kęsy	5.17.6—6.5.0	5.17.6—6.5.0
Szyny	8.10.0	8.10.0
Żelazo sztabowe	7.17.6—8.5.0	7.17.6—8.5.0
Żelazokształ.	8.10.0	8.10.0

Blacha okrętowa, mostowa i t. p.	8.15.0—8.17.6	8.15.0—8.17.6
Blacha czarna (24 gage)	9.12.6—9.15.0	9.12.6—9.15.0
Blacha ocynkowa. (24 g.)	11.17.6	11.17.6
Drut - walcówka	8.0.0	8.0.0
Bednarka	9.5.0—9.15.0	9.5.0—9.15.0
Koks wielkopiecowy	0.14.0	0.14.0

SUROWCE I PÓLPRODUKTY WŁÓKNISTE

ANGLJA.—Sytuacja na rynku w tygodniu od 19 do 26 lipca r. b. przedstawiała się następująco:

B a w e ł n a. — Ceny wykazują w Ameryce nieznaczny wzrost, co się tłumaczy prawie wyłącznie warunkami klimatycznymi — długotrwałą suszą, która ujemnie wpływa na plantacje bawełny. To też tendencja na rynku jest pod wpływem wiadomości z obszarów plantacji. Zbiory w Egipcie zapowiadają się rekordowo; nawet ostatnie rozruchy mało wpłynęły na ten rynek. Cena bawełny surowej amerykańskiej „middling” wynosiła w Liverpoolu w dn. 24 lipca 7⁵⁸ d za funt; ceny przędzy bawełnianej w tygodniu sprawozdawczym pozostały bez zmiany i wynosiły: amerykańskiej 11¹/₄ d. egipskiej 20 d za funt.

W e ł n a. — Aukcja lipcowa już została zamknięta. Przewidywania co do handlu jesiennego są przeważnie dobre. Oficjalne notowania gatunków typowych wykazują nieznaczny spadek, wynoszący 1 d na funcie: Queensland merynosowa myta £ 0.2.7, śnieżno-biała z Przylądka Dobrej Nadziei £ 0.2, Victoria tłusta merynosowa £ 0.1.4; krzyżówka: australazyjska przednia £ 0.1.6, średnia £ 0.1, mierna £ 0.0.9 za funt. Topsy typ „64” spadły z £ 0.2.4 do £ 0.2.3 za funt.

J u t a. — Nowe zbiory uzyskują w Kalkucie cenę 37 rupii. Spadek cen juty ze starych zbiorów w okresie od początku roku do chwili obecnej jest bardzo znaczny. Spodziewany jest doskonały zbiór juty, a — w związku z niskimi cenami — również ożywiony handel. Oficjalne notowania cen wykazują ponowny, lecz łagodniejszy spadek: przednia spada z £ 20.5 do £ 20, „lightnings” z £ 19.5 do £ 18.10, „hearts” z £ 18 do £ 17.10 za tonnę.

K o n o p i e. — Oficjalne notowania cen były następujące: sisal przedni wzrósł do £ 25.10, Manila gatunku „J” bez zmiany £ 24, miękkie północno-włoskie Cannabis również bez zmiany £ 48 za tonnę. Znaczenie Włoch jako producenta i eksportera miękkich konopi stale wzrasta.

L e n. — Stary len osiąga obecnie ceny nadzwyczaj niskie. Len holenderski uzyskuje ceny w granicach od £ 65 do £ 90 za tonnę. Oficjalne notowania cen przedstawiały się następująco: przedni bez zmiany £ 100, średni wzrósł z £ 70 do £ 80, lichej bez zmiany £ 55 za tonnę.

J e d w a b. — Jedwab kantonński osiągnął obecnie cenę sh 10 za funt, która jest uważana za najniższą w tym roku; odąd spodziewany jest wzrost. Oficjalne notowania cen gatunków typowych były następująco: włoski wzrósł do £ 0.12.9, japoński spadł do £ 0.12.3, chiński spadł do £ 0.10 za funt.

Tramwaje Miejskie w Warszawie.

Tramwaje elektryczne istnieją w Warszawie od 1908 r. Wybudowano je całkowicie z funduszków miejskich, eksploatację zaś ich oddano prywatnemu konsorcjum, z którym miasto zawarło umowę do 1921 r.

Linje tramwajowe obsługiwały z początku głównie środkowe dzielnice miasta, krańce zaś otrzymały komunikację dopiero później.

W maju 1916 r. niemieckie władze okupacyjne, usunąwszy konsorcjum, objęły administrację tramwajów i utrzymały ją w swych rękach aż do 11 listopada 1918 r., kiedy tramwaje przeszły pod zarząd Miasta, który rozwiązał jednocześnie dawną umowę z konsorcjum prywatnym na podstawie dobrowolnej zgody obu stron.

W okresie od 1914 — 1918 r. zarówno wypadki wojenne, jak i rekwizycje, dokonywane przez władze okupacyjne, wyrządziły przedsiębiorstwu dotkliwe szkody, wskutek czego zdolność przewozowa tramwajów poważnie spadła.

Zarząd Miasta, przejąwszy tramwaje w 1918 r. na zasadzie dobrowolnego układu, niezwłocznie przystąpił do dźwignięcia przedsiębiorstwa z upadku. Niestety, szybkiemu zrealizowaniu tego zadania stanęła na przeszkodzie wojna bolszewicka, która zdekompletowała personel i odsunęła zaspokojenie pilnych potrzeb przedsiębiorstwa na plan dalszy. Kryzys techniczny, jaki tramwaje przeżyły, przypada na dzień 6 listopada 1920 r., kiedy w ruchu mogło być zaledwie 76 wagonów motorowych.

Dopiero więc od 1921 r. nadobre rozpoczęto odbudowę przedsiębiorstwa, wyniszczzonego ciężkimi warunkami okresu wojennego.

Następujące zestawienie wskazuje, ile tramwaje ucierpiały w latach 1914 — 1920 i czego dokonano od 1919 r., t. j. od czasu objęcia tramwajów przez miasto:

	1913r.	1918r.	1929 r.	
Długość sieci tramwajowej km	35	42	91·8	po osi ulic
Liczba wozokilometrów rzeczyw. w miljn.	14·8	9·9	37·4	
Największa liczba wagonów w ruchu	246	198	558	
Przewieziono pasażerów (w miljn.)	86	95	249	

Odpowiednio do wykazanego wyżej wzrostu ruchu powiększono wszystkie urządzenia przedsiębiorstwa. Ponadto zorganizowano komunikację autobusową.

Już w okresie od 1920 — 1925 r. istniała komunikacja autobusowa z krańcami miasta. Ruch ten miał jednak charakter tymczasowy, to znaczy trwał tylko do czasu przeprowadzenia odpowiednich linii tramwajowych.

W 1928 r. wprowadzono ruch autobusowy w śródmieściu. Pod koniec 1929 r. były czynne trzy linje o łącznej długości 10·5 km. Największa liczba autobusów w ruchu wynosiła 23.

Mimo znacznego powiększenia sieci tramwajowej w ostatnim dziesięcioleciu i stworzenia w ostatnich latach ruchu autobusowego, potrzeby komunikacyjne nie są zaspokojone. Ludność stolicy dotkliwie odczuwa niedostateczność dotychczasowych środków komunikacji zarówno w śródmieściu, jak i na krańcach. To też dalszy rozwój sieci tramwajowej i autobusowej pomimo niekorzystnych warunków w śródmieściu (wąskie ulice, brak wielkich arterij prostoliniowych, nadzwyczaj szybki wzrost ruchu kołowego) jest bezwzględną koniecznością. W projekcie rozszerzenia sieci tram., obejmującym okres 1928 — 1938 r., przewidziano powiększenie sieci tramwajowej do 144 km po osi ulic, a więc wybudowanie nowych ok. 53 km po osi ulic. Długość linii autobusowych ma być powiększona o ok. 80 km. Takie rozszerzenie terenu, obsługiwanego przez przedsiębiorstwo tramwajowe, będzie wymagać odpowiedniego zwiększenia taboru oraz wszystkich innych urządzeń tramwajowych i autobusowych.

Zaznaczyć jednak należy, że zarówno wprowadzenie komunikacji autobusowej, jako też rozbudowa sieci tramwajowej nie rozstrzygają sprawy komunikacyjnej Warszawy. Pochodzi to stąd, że miasto jest bardzo rozległe i codzienne przejazdy wielu mieszkańców dochodzą do dziesiątków kilometrów. Komunikacja przeto musi być szybka, czego ani tramwaje, ani też autobusy nie mogą zapewnić.

Prócz tego życie miasta koncentruje się głównie w paru punktach, które są już obecnie przeciążone ruchem kołowym, nie mogą więc przyjąć ani zwiększonej liczby wozów tramwajowych, ani też nowego środka komunikacji w postaci autobusów.

Niezbędne jest przeto i pilne pobudowanie środków komunikacji szybkich i nie zajmujących miejsca na ulicach, a tym środkiem może być jedynie miejska kolej podziemna. To też obok planów rozwojowych miasta co do rozbudowy sieci tramwajowej i wprowadzenia ruchu autobusowego istnieje plan budowy kolei podziemnej.

Z uwagi na wzrastający stale ruch oraz na szybkie rozrastanie się miasta, sprawa kolei podziemnej jest już aktualna, a studja prowadzone w tym kierunku przez Dyрекcję Tramwajów, nie mają już charakteru teoretycznego i winny być traktowane jako prace przedwstępne, wiodące do zrealizowania w jak najszybszym czasie opracowanego planu budowy.

Poznańska Kolej Elektryczna.

W 1896 r. przejęła Spółka istniejące od 1880 r. urządzenie tramwaju. Kapitał akcyjny wynosił 1,000.000.— mk. niem. Dwa lata później uruchomiono pierwsze 3 linje tramwajowe. Ogólna długość torów wynosiła w chwili otwarcia ruchu 16·5 km, po których kursowało 25 wozów motorowych i 10 przyczepnych.

Z rozwojem miasta zwiększał się w szybkim tempie stan posiadania Spółki. W 1913 r. długość torów wynosiła 43·8 km, tabor składał się z 78 wozów mot. i 46 przyczep. Ilość pasażerów przekroczyła 13·6 miljn. wobec 3·2 miljn. w 1898 r. Kapitał akc. podniesiono do 3·6 miljn. mk. niem.

W 1923 r. nabył Magistrat st. m. Poznania 78% stanu akcji, delegując zarazem 3 przedstawicieli do Rady Nadzorczej. Od chwili stabilizacji waluty rozpoczyna się dalszy okres rozwoju przedsiębiorstwa. Równoległe z akcją renowacyjną, mającą na celu wymianę zniszczonych w czasie wojny urządzeń torowych, sieci, taboru i t. p., postępuje budowa wszereż, spowodowana m. in. znacznym po-

większeniem miasta Poznania przez przyłączenie gmin podmiejskich. W ostatniem 5-cio leciu powiększono długość torów o 25%, taboru o 27%, zaprowadzono autobusy i trolleybusy jako pierwsze w Polsce.

Współczynnik eksploatacyjny wynosił zazwyczaj ok. 50%. Zwiększył się w 1928 r. do 62% i w 1929 r. do 64%. Powyższy wzrost kosztów bieżących spowodowały wielkie inwestycje i remonty, poczynione dla jak największego usprawnienia komunikacji miejskiej podczas P. W. K. Przeprowadzono kapitalny remont urządzeń. Rozszerzono znacznie sieć. Doprowadzono ją do terenów wystawowych. Zwiększono tabor przez nabycie 20 wozów mot., 18 podwozi autobusowych i 3 trolleybusowych. Prócz tego wykonano samodzielnie w rozszerzonych w tym celu warsztatach 20 wozów przyczep., 18 karoseryj do autobusów i 2 do trolleybusów. Pogląd na rozwój przedsiębiorstwa w czasie jego istnienia oraz na jego stan obecny daje poniższa tablica.

	1898 r.	1900 r.	1906 r.	1913 r.	1924 r.	1925 r.	1927 r.	1928 r.	1929 r.
Kapitał akcyjny — Mk. niem.	1,000.000	2,000.000	3,000.000	3,600.000	—	—	—	—	—
z	—	—	—	—	2,880.000	2,880.000	2,880.000	2,880.000	4,320.000
TRAMWAJE:									
Długość torów — km	16·56	18·99	28·08	43·76	45·51	49·60	53·08	56·55	56·88
Ilość wozów silnikowych	25	33	55	78	88	88	92	92	109
Ilość wozów doczepnych	10	23	35	46	62	62	62	62	82
Ilość wozokilometrów	904.982	1,468.947	2,739.409	3,675.191	3,415.799	4,043.042	4,252.873	4,527.178	6,072.150
Ilość pasażerów	3,227.885	5,865.498	9,593.714	13,665.066	23,601.357	30,602.704	28,661.857	33,307.982	39,417.381
Ogólne wpływy — Mk. niem.	340.206	506.992	888.091	1,311.886	—	—	—	—	—
z	—	—	—	—	2,898.448	4,256.676	5,105.236	5,790.274	7,835.641
Wydatki ściśle eksploat. — Mk. niem.	171.694	241.921	466.887	671.073	—	—	—	—	—
z	—	—	—	—	1,215.065	1,780.007	2,814.238	3,573.078	5,009.847
Współczynnik eksploat.	50·5	48·0	52·7	51·0	42·0	41·8	55·0	62·0	64·0
AUTOBUSY:									
Ilość autobusów	—	—	—	—	—	4	8	12	26
Ilość pasażerów	—	—	—	—	—	122.373	844.898	991.778	2,192.361
Ilość wozokilometrów	—	—	—	—	—	—	227.209	272.535	709.401
Ogólne wpływy — z	—	—	—	—	—	29.438	269.068	351.875	859.652
Wydatki ściśle eksploat. — z	—	—	—	—	—	23.414	198.995	282.949	703.515
Współczynnik eksploat.	—	—	—	—	—	79·5	73·8	80·5	82·0

Wszystkim, którzy interesują się samochodami przemysłowymi lub autobusami, polecamy zwiedzenie stoiska największej tego rodzaju fabryki w Europie Morris Commercial Cars Limited, w Birmingham (Anglja). Fabryka ta buduje wyłącznie samochody przemysłowe, o nośności od 1 do 6-ciu ton i autobusy od 15-tu do 35-ciu osób.

Na szczególną uwagę wśród eksponatów zasługuje podwozie typu Leader, skonstruowane przez fabrykę specjalnie dla Polski, po uprzednim zapoznaniu się przez jej konstruktorów w czasie wizyty

w Polsce w końcu roku 1928 ze stanem dróg, naszym sposobem obsługi i wymaganiami naszego rynku.

Ażeby dać swojej klienteli jaknajdalej posuniętą obsługę techniczną i handlową, jak również dla wyrobienia sobie tak doskonałej opinii, jaką posiada na Zachodzie Europy, fabryka Morris Commercial otworzyła w Polsce z dniem 1 lipca 1930 roku w ł a s n y oddział fabryczny, mieszczący się w Warszawie przy ulicy Twardej 64.

Kolej Elektryczna Łódzka, Spółka Akcyjna

W Ł O D Z I

Łódzka sieć tramwajowa powstała w roku 1897 z inicjatywy powołanego wówczas do życia „Towarzystwa Łódzkich Dróg Żelaznych Miejskich” z kapitałem zakładowym w wysokości 2,000.000 rubli.

Otwarcie ruchu nastąpiło w roku 1898, przy czym uruchomione zostały 4 linje, które łączyły 4 krańce miasta z ulicą Piotrkowską, uchodzącą już wtedy za najruchliwszą i najdłuższą arterię komunikacyjną. Całkowita długość linii wynosiła 10,3 km, a tabor składał się z 50 wozów silnikowych i 54 wozów przyczepnych. Prąd do sieci o napięciu 550 V dostarczała własna elektrownia, wyposażona

w 3 kotły płomienicowe o powierzchni ogrzewania 91 m² każdy i w dwie maszyny parowe, tandem sprężone bezpośrednio z prądnicami prądu stałego o mocy 340 kW każda.

Pierwotna nazwa przedsiębiorstwa „Towarzystwo Łódzkich Dróg Żelaznych Miejskich” została w roku 1901 zmieniona na nazwę „Kolej Elektryczna Łódzka”.

Pomimo ciężkich warunków dla rozbudowy i eksploatacji tramwajowej wskutek zbyt wąskich ulic m. Łodzi i braku kanalizacji, rozwój do wybuchu wojny 1914 r. przedstawia się, jak następuje:

Rok	Długość sieci	Długość t. rów	Ilość wozów		Wozokilometry rachunkowe	Przewieziono osób
			silnik.	przycz.		
1899	14 65	15 22	50	54	1,416.776	7,206.723
1914	23 18	43 03	110	77	4,656.021	23,015.515

Od wybuchu wojny 1914 r. aż do roku 1923 nie powiększono sieci, ani taboru. Dopiero od roku 1924 rozpoczął się nowy okres rozbudowy sieci, która postępowała szybkim tempem, dążąc do

zaspokojenia potrzeb mieszkańców najbardziej odległych peryferij m. Łodzi. Rozbudowę tę ujęto ują najlepiej następujące dane:

Rok	Długość sieci	Długość torów	Ilość wozów		Wozokilometry rachunkowe	Przewieziono osób
			silnik.	przycz.		
1923	23 16	43 02	110	77	4,752.015	25,754.458
1929	46 35	91 71	150	160	9,932.420	86,852.889

Stąd wynika, że w ciągu 6 lat długość sieci i torów wzrosła dwukrotnie, a ilość przewiezionych pasażerów — przeszło trzykrotnie.

Podczas gdy w roku 1900 przypadało rocznie 25 przejazdów na jednego mieszkańca, liczba ta w roku 1929 wzrosła do 145.

Obecnie sieć zasilana jest przez własną podstację elektryczną, wyposażoną w trzy prostowniki rtęciowe o mocy ogólnej 5.800 kW, dostarczające prąd stały o napięciu 600 V. Prostowniki otrzymują prąd zmienny 6-fazowy z transforma-

torów, które zasilane są prądem 3-fazowym o napięciu 3.000 V. z Elektrowni Miejskiej.

W roku 1923 została zawarta z Miastem nowa umowa koncesyjna, mocą której Gmina Miejska Łódź otrzymała udział w $\frac{1}{3}$ części majątku Spółki, zaś Kolej Elektryczna Łódzka uzyskała prawo wyłączności eksploatacji tramwajowej na terenie m. Łodzi na przeciąg 40 lat. W tymże roku, na podstawie nowej umowy koncesyjnej, powołana została do życia Kasa Emerytalno-Pożyczkowa, do której należą wszyscy pracownicy przedsiębiorstwa w liczbie górą 1.500 osób.

Zasadą nowoczesnego kupca jest:

„Największy obrót i najmniejsze zapasy, by nie więzić kapitału obrotowego”.
Zasadę tę realizuje samolot, przywożąc towary z odległych miast z szybkością telegraficzną.

Samoloty kursują codziennie. Niskie taryfy przewozowe. Ułatwione formalności celne. Dostawa do domów.

Informujcie się w biurach Polskich Linij Lotniczych „LOT”.

Związek Koksowni, Sp. z o. o.

KATOWICE, UL. POWSTAŃCÓW 49.

Adres telegr. Koksownia Katowice.

Telefony: 611, 851, 1490.

Wystawia na M. W. K. T. w pasie środkowym hali Nr. 1.

Przedsiębiorstwo przerobu i sprzedaży produktów węglpochodnych dostarcza z własnej

Fabryki Chemicznej w Wielkich Hajdukach:

Smołę węglową destylowaną i preparowaną, smołę do budowy dróg, pak i lepnik; oleje smołowcowe: impregnacyjny, kreo-zotowy, karbolinum i t. p.; naftalin: surowy prasowany oraz czysty we wszelkiej postaci; kwasy karbolowe: surowe handlowe, krezole i fenol; zasady pirydynowe i pirydynę czystą.

Benzole i homologi: benzol do motorów, benzol handlowy 90%-owy, benzol chemicznie czysty, technicznie i chemicznie czysty: toluol, solwentnaftę I i II, ksylol; kwas ben-zoesowy sublimowany i krystaliczny i t. p. oraz siarczany amonu.

Dla dalszej przeróbki Związek Koksowni posiada:

Fabrykę Tektur Smołowcowych w Katowicach— Dąbiu

dla wyrobu tektur smołowcowych wszelkich gatunków i pap izolacyjnych oraz cztery

Zakłady Impregnacyjne we Wronkach i w Solcu Kujawskim (Wojew. Poznańskie) oraz w Wielkim Chełmie i w Katowicach — Ligocie (Wojew. Śląskie).

Zakłady we Wronkach i w Solcu Kujawskim nasycają podkłady kolejowe i inne materiały drzewne olejem smołowcowym,

Zakład w Wielkim Chełmie olejem smołow-cowym i różnymi solami impregnacyjnymi.—Zakład w Katowicach — Ligocie, posiadający również własny tartak, nasycza materiały drzewne, przede wszystkim drzewo kopalnia'ne różnymi solami impregnacyjnymi (trio-litem i t. p.), dostarcza tych materiałów w stanie nasyconym lub nienasyconym, sprzedaje wspomniane sole impregnacyjne oraz wszelkiego rodzaju drzewo tarte, jak również drzewo tarte impregnowane.

Jako nowy środek impregnacyjny krajowego pochodzenia poleca się szczególnie sól impregnacyjną pod nazwą „Lalit”, nadającą się do nasycania wszelkiego rodzaju drzewa. Sól ta jest wysoce grzybobójczą i umożliwia w łatwy sposób skuteczne tępienie grzyba domowego.

Nadto Zw. K. założył i prowadzi samodzielne przedsiębiorstwo budowy dróg smołowanych pod nazwą

„Smołodrog”, Tow. Budowy Dróg Smołowanych Sp. z o. o., Katowice, ul. Powstańców 49

wykonujące wszelkie prace, wchodzące w zakres budownictwa dróg smołowanych: smołowanie nawierzchniowe, dywanowe, wgłębne oraz jako specjalność smołobeton i t. p.

Wystawia na Międzynarodowej Wystawie Komunikacji i Turystyki w Poznaniu w pasie środkowym hali Nr. 1.

PRZEDRUK DOZWOŁONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

ELEKTORALNA 2, pokój 26 (parter)

telefony:

412-66 (Red.), 412-73 (Adm.) i 412-68 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA

w kraju:

kwartalnie—zł 15, półrocznie—zł 30, rocznie—zł 60

z granicą:

kwartalnie—zł 25, półrocznie—zł 50, rocznie—zł 100

CENY OGŁOSZEŃ

w zeszytach zwykłych:

IV str. okładki—zł 1.200; II i III str. okł.—zł 900;

½ str. — zł 500; strony zwyczajne — zł 600,

½ str. — zł 350, ¼ str. — zł 200, 1/8 str. — zł 110

Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%

Redaktor Naczelny: **CZESŁAW PECHE**

Redaktor: **WACŁAW SZURIG**

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
PAWEŁ MICHAŁSKI

Redaktor działu rolniczego:
LEONARD KRAWULSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
JÓZEF GIEYSZTOR

Wydawca: **MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU**

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

Bank Towarzystw Spółdzielczych, S. A.

Bilans surowy na dz. 30 czerwca 1930 r.

STAN CZYNNY:		STAN BIERNY:	
Kasa i sumy [do dyspozycji w Banku Polskim, P.K. O. i B-ku Gospodarstwa Krajowego		Kapitały własne:	
Waluty zagraniczne	331.567'24	b) zakładowy	3.000.000'00
Papiery wartościowe własne:		b) zapasowy	324.811'88
a) pożyczki państwowe	231.283'67	c) inne rezerwy	1.180.000'00
b) papiery hipoteczne	755.398'88	d) fundusz amortyzacyjny	442.043'16
c) akcje	577.148'72		4.946.855'04
Banki krajowe	1.283.722'19	Wkłady:	
Banki zagraniczne	463.372'08	a) terminowe	9.830.047'84
Weksle zdyskontowane	18.373.442'49	b) à vista	13.786.002'68
Weksle protestowane	464.210'75		23.616.050'52
Rachunki bieżące (saldo debetowe):		Rachunki bieżące (saldo kredytowe)	1.561.787'17
a) zabezpieczone	3.410.161'57	Zobowiązania inkasowe	3.873'83
b) niezabezpieczone	484.411'52	Redyskonto weksli	852.629'24
Pożyczki terminowe	126.570'69	Banki krajowe	1.223.101'64
Nieruchomości	4.685.626'40	Banki zagraniczne	10.838'05
Różne rachunki	173.655'21	Wierzyciele hipoteczni	240'71
Koszty, różnice kursowe i t. p.	845.142'13	Różne rachunki	933.604'57
Oddziały	2.072.970'74	Procenty, prowizje i różne zyski	1.002.513'37
		Oddziały	2.029.903'19
	<u>36.181.397'33</u>		<u>36.181.397'33</u>
Gwarancje			258.310'32
Inkaso			1.876.946'95

Francuska Spółka Akcyjna „Towarzystwo Bezimienne Kopalń Węgla Czeladź.”

Société Anonyme des Mines de Czeladź.”

Bilans ogólny na dzień 31 grudnia 1929 r.

AKTYWA:	fr.	PASYWA:	fr.
Nieruchomości	26.507.344'09	Kapitał akcyjny	19.500.000'00
Ruchomości	15.249.188'34	Kapitał dodatkowy	3.750.000'00
Magazyn główny i zwal węgla	4.708.716'62	Amortyzacja ogólna	16.008.794'47
Dłużnicy różni	9.427.410'76	Rezerwa ustawowa	2.003.403'02
Gotówka portfel i udziały	17.548.528'98	Amortyzacja odszkodowań wojennych	16.372.652'05
Depozyty, kaucje i rachunki bieżące	1.879.594'49	Wierzyciele	6.412.521'71
Podatek majątkowy	3.180.551'49	Sumy przechodnie	1.854.437'96
		Zyski i straty z przeniesienia	382.653'11
		Zyski i straty za 1929 r.	12.216.872'45
	<u>78.501.334'77</u>		<u>78.501.334'77</u>

Bilans działalności w Polsce na dz. 31 grudnia 1929 r.

AKTYWA:	zł	PASYWA:	zł
Nieruchomości	22.872.633'26	Kapitał przeznaczony na działalność w Polsce	13.173.225'00
Ruchomości	11.557.373'43	Rezerwa ustawowa	679.898'93
Magazyn główny i zwal węgla	1.646.404'41	Amortyzacja ogólna	11.732.071'23
Dłużnicy różni	4.432.856'93	Kapitał rezerwowo	6.762.000'00
Gotówka	668.657'81	Wierzyciele	6.591.736'70
Udziały	583.273'98	Sumy przechodnie	581.665'93
Depozyty, kaucje i rachunki bieżące	348.794'38	Zyski i straty za 1929 r.	3.701.477'35
Podatek majątkowy	1.112.080'94		
	<u>43.222.075'14</u>		<u>43.222.075'14</u>

Bank Polska Kasa Opieki

S. A.

Bilans surowy na dz. 30 czerwca 1930 r.

STAN CZYNNY:		zł
Kasa i sumy do dyspozycji w P. K. O.		49.126'77
Papiery wartościowe	2,573.988'43	
Waluty zagraniczne	15.656'07	
Banki krajowe	382.760'54	
Banki zagraniczne	13.015'92	
Ruchomości	25.620'96	
Rachunki Oddziału z Centralą	492.212'41	
Sumy przechodnie	23.836'52	
Koszty administracyjne	85.741'81	
Koszty organizacyjne	116.240'89	
Różne rachunki	1.382'83	
	3,779.583'15	
Inkaso	15.580'14	
	<u>3,795.163'29</u>	

STAN BIERNY:		zł
Kapitał zakładowy	2,500.000'00	
Wkłady oszczędnościowe:		
a) terminowe	139.720'00	
b) bezterminowe	593.854'42	
Przekazy niezrealizowane	9.923'56	
Rachunki Centrali z Oddziałem	474.688'32	
Procenty i prowizje pobrane	29.148'93	
Sumy przechodnie	32.247'92	
	3,779.583'15	
Różni za inkaso	15.580'14	
	<u>3,795.163'29</u>	

BANK NAFTOWY, S. A.

WE LWOWIE

Bilans na dz. 30 czerwca 1930 r.

STAN CZYNNY:		zł	zł
Kasa i sumy do dyspozycji w			
Banku Polskim, P. K. O. i			
Banku Gospodars. Krajowego		29.143'92	
Waluty zagraniczne		266'55	
Papiery wartościowe własne:			
a) pożyczki państwowe	18.597'94		
b) akcje	48.098'31	66.696'25	
Udziały i akcje w przedsiębior-			
stwach konsorcjalnych		68.158'30	
Banki krajowe		16.288'39	
Weksle zdyskontowane		820.452'76	
Weksle protestowane		128.983'66	
Rachunki bieżące (saldo debet-			
towe):			
a) zabezpieczone	1,017.067'56		
b) niezabezpieczone	227.656'35	1,244.723'91	
Nieruchomości		402.081'65	
Różne rachunki		4.482'80	
Koszty, różnice kursowe i t. p.		70.971'40	
		<u>2,852.249'59</u>	

STAN BIERNY:		zł	zł
Kapitały własne:			
a) zakładowy	1,500.000'00		
b) zapasowy	19.863'68		
c) inne rezerwy	12.484'23		
d) fundusz amortyzacyjny	21.033'74	1,553.381'65	
Wkłady:			
a) terminowe	165.546'00		
b) à vista	182.628'88	348.174'88	
Rachunki bieżące (saldo kredytowe)			
Banki krajowe		545.203'80	
Wierzyciele hipoteczni		79.884'43	
Różne rachunki		143.743'11	
Procenty, prowizje i różne zyski		58.546'24	
		123.315'48	
		<u>2,852.249'59</u>	

Gwarancje	zł	603.598'40
Inkaso	zł	15.000'00

CUKROWNIA PELPLIN, S. A.

Niniejszem zaprasza się Akcjonariuszów Cukrowni Pelpin na **Zwyczajne Walne Zgromadzenie**, odbyć się mające w czwartek dn. 28 sierpnia 1930 r., o godz. 2 po południu w hotelu „Pod Orłem” w Pelpinie.

Porządek dzienny:

- 1) Przedłożenie sprawozdania, wykazu o stanie majątkowym oraz rachunku zysków i strat za rok gospodarczy 1929/30, jakoteż ustalenie bilansu i podziału czystego zysku;
- 2) Udzielenie absolutorjum zarządowi i radzie nadzorczej;
- 3) Nowe wybory.
Z Zarządu ustępują:
z powodu upływu kadencji wyborczej: właściciel dóbr rycerskich P. Siegfried von Kries, Smarzewo.
Pelpin, dn. 29 lipca 1930 r.

Zwraca się jeszcze uwagę na § 24 umowy towarzystwa, który brzmi:

„Do brania udziału w Walnym Zgromadzeniu uprawnieni są tylko ci akcjonariusze, którzy udział swój zgłaszają najpóźniej na trzeci dzień przed zebraniem w zarządzie towarzystwa (tym razem najpóźniej do poniedziałku, dn. 25 sierpnia 1930 r.).

Z Rady Nadzorczej ustępują:

z powodu upływu kadencji wyborczej: właściciel dóbr P. Eduard Schreiber, Dąbrówka, i właściciel dóbr rycerskich P. Artur Ziehm, Smętówko;

z powodu śmierci: nadradca rejencyjny P. Kette, Sopoty.

4) Obrady i powzięcie uchwał co do wniosków zarządu i rady nadzorczej, również co do wniosków poszczególnych akcjonariuszów, o ile zostały takowe na czas zgłoszone;

5) Zatwierdzenie przepisania akcji po myśli § 222 ustawy handlowej;

6) Powzięcie uchwały co do zmiany §§ 1, 4, 6, 7, 9, 11, 16, 23, 24, 25, 27, 30 i 31 statutu towarzystwa.

Z a r z ą d

Eugenjusz Ziehm, Jan Dirksen

Akcjonariuszów, którzy osobiście udziału brać nie mogą, a chcą być zastąpieni, uprasza się o nadesłanie pełnomocnictw również najdalej do dn. 25 sierpnia r. b. Odbiór kuponów dywidendowych nastąpi po powyższym zgromadzeniu w biurze fabryki, oraz przez Danziger Raiffeisenbank w Gdańsku, oddział tegoż w Grudziądzu i Landgenossenschaft w Tczewie.

Bank Międzynarodowy w Warszawie, S. A.

Bilans surowy na dz. 1 lipca 1930 r.

STAN CZYNNY:		zł	zł
Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim, P. K. O. i Banku Gosp. Krajowego			1,195.528'05
Waluty zagraniczne			166.599'12
Papiery wartościowe własne			240.185'65
Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorcjalnych			134.454'75
Banki krajowe			117.403'27
Banki zagraniczne			660.295'02
Weksle zdyskontowane			6.047.975'85
Weksle protestowane			80.437'60
Rachunki bieżące:			
a) zabezpieczone	1,619.951'63		
b) niezabezpieczone	840.249'72	2,460.201'35	
Dłużnicy z tytułu akceptów			178.622'60
Różne rachunki			338.323'44
Koszt / handlowe			463.942'53
			<hr/>
			12.083.969'23
Dłużnicy za gwarancje			3.166.020'00
Inkaso			4.649.591'05
			<hr/>
			19,899.580'28

STAN BIERNY:		zł	zł
Kapitały własne:			
a) zakładowy	2,500.000'00		
b) zapasowy	163.336'00	2,663.336'00	
Wkłady:			
a) terminowe	1,076.416'43		
b) à vista	2.448.776'26	3,525.192'69	
Rachunki bieżące (saldo kredytowe)			421.492'61
Redyskonto weksli			3,513.032'60
Banki krajowe			317.105'28
Banki zagraniczne			666.618'02
Różne rachunki			415.547'11
Zyski z lat ubiegłych			29.058'10
Procenty i Prowizje			532.586'82
			<hr/>
			12,083.969'23
Wierzyciele za gwarancje			3.166.020'00
Wierzyciele za inkaso			4.649.591'05
			<hr/>
			19,899.580'28

Fabryka Wyrobów Ceramicznych „Opoczno”, S. A.

Bilans za 1929 r.

STAN CZYNNY: Kasa, papiery wartościowe, weksle zł 5.750'16; Dłużnicy zł 137.608'85; Remanen. zł 202.867'34; Grunta, budowle, maszyny, utensylja, inwentarze zł 1.319.428'60; Inwestycje zł 27.717'05; Sumy przechodnie zł 7.410'09; Razem zł 1,700.782'09.

STAN BIERNY: Kapitał zakładowy, rezerwowy, amortyzacyjny zł 1,311.700'75; Wierzyciele zł 210.128'62; Akcepty zł 85.091'11; Sumy przechodnie zł 916'00; Zysk zł 92.945'61; Razem zł 1,700.782'09.

Rachunek Strat i Zysków

STRATY: Różnica kursu zł 32'16; Manco na materiałach, półfabrykatakach i wyrob. gotowych zł 7.137'87; Zysk zł 92.945'61; Razem zł 100.115'64.

ZYSKI: Zysk na sprzedaży zł 97.959'52; Różnica kursu zł 2.156'12; zł Razem 100.115'64.

ZARZĄD

Fabryki Wyrobów Bawełnianych „JULJUSZ MÜLLER”, S. A. W Ł O D Z I

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 12 sierpnia r. b., o godz. 6 po poł. odbyć się ma w biurze Spółki przy ul. Piotrkowskiej Nr. 169.

Ogólne Zebranie Akcjonariuszów

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu i rachunku strat i zysków;
- 2) Uzgodnienie statutu Spółki z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22/III 1928 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 39, poz. 383) o prawie o Spółkach Akcyjnych;
- 3) Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
- 4) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący wziąć udział w Zebraniu, winni złożyć w Zarządzie swoje akcje lub świadectwa depozytowe najmniej na 7 dni przed powyższym terminem.

ZARZĄD AKC. TOW.

KURLANDZKIEJ OLEJARNI

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że w dn. 25 sierpnia 1930 r., o godz. 5 po poł. w lokalu Zarządu w Wilnie, ul. Słowackiego Nr. 14 m. 3, odbędzie się **Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów** z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Uzgodnienie statutu Spółki z Rozporządzeniem Pana Prezydenta Rzpl. z dn. 22 marca 1928 r. o prawie Spółek Akcyjnych i uchwalenie w tym celu całego Statutu Spółki w nowym brzmieniu; 2) Upoważnienie Zarządu, aby na prawach Walnego Zgromadzenia poczynił w uchwalonym statucie te zmiany, jakie okażą się potrzebne na żądanie odnośnych władz; 3) Wolne wnioski.

Towarzystwo Górniczo-Przemysłowe „Saturn” SP. AKC.

niniejszem zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż począwszy od 1 sierpnia r. b. Bank Handlowy w Łodzi i oddział tegoż banku w Warszawie oraz Kasa Główna Towarzystwa na kop. „Saturn” wypłacać będzie dywidendę za 1929 rok w stosunku

zł 8 (zł ośm)

na jedną akcję zwykłą.

Wypłata dokonywać się będzie za okazaniem kuponu Nr. 9. Zaznacza się, że kupony Nr. 7 i 8 są nieważne.

Polski Bank Przemysłowy, S. A. w Warszawie

Bilans surowy na dz. 30 czerwca 1930 r.

STAN CZYNNY:		zł	zł	STAN BIERNY:		zł	zł
Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim, P. K. O. B. Gd. i B. G. K.			3,242.773 03	Kapitały własne:			
Waluty zagraniczne			429.950 87	a) zakładowy	12,000.000 00		
Papiery wartościowe własne:				b) zapasowy	425.101 19		
a) pożyczki państwowe	60.798 18			c) rezerwa specjalna	3,000.000 00	15,425.101 19	
b) papiery hipoteczne	185.367 17			Wkłady terminowe		18,851.106 64	
c) akcje	512.279 05	758.444 40		Rachunki bieżące (saldo kredytowe)		11,250.475 59	
Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorcjaln.		3,516.013 27		Zobowiązania inkasowe		156.773 09	
Banki krajowe		778.978 55		Redyskonto weksli		7,292.239 22	
Banki zagraniczne		1,268.707 16		Banki krajowe		821.579 12	
Weksle zdyskontowane		17,318.416 33		Banki zagraniczne		3,607.453 30	
Weksle protestowane		1,635.913 87		Wierzyciele hipoteczni		1,126.938 99	
R-ki bieżące (saldo debetowe):				Różne rachunki		5,359.211 20	
a) zabezpieczone	21,849.521 92			Procenty, prowizje i różne zyski		2,020.043 75	
b) niezabezpieczone	5,634.814 27	27,484.336 19		Oddziały i Centrala		39,352 258 07	
Nieruchomości		7,361.475 17					
Różne rachunki		592.655 03					
Koszty i administrac. nieruch.		1,901.376 65					
Centrala i Oddziały		38,950.856 09					
Długotermin. pożyczki hipotecz.		23.283 55					
			105,263.180 16				105,263.180 16
Gwarancje					zł 5,378.340 84		
Inkaso					zł 6,420.603 08		

„WRZOSOWA”, Fabryka Portland-Cementu, S. A., Warszawa, Mazowiecka 7

Bilans zamknięcia za 1929 r.

AKTYWA:		zł	PASYWA:		zł
Posiadłość Ziemska		385.871 68	Kapitał Zakładowy		1,500.000 00
Budynki		810.077 57	„ Amortyzacyjny		386.669 29
Maszyny i Urządzenia Techniczne		955.316 30	„ Zapasowy		17.367 82
Inwentarz Fabryczny i Rolny		59.880 59	„ Rezerwowowy		122.597 26
Magazyn		220.126 32	Specjalny Fundusz Rezerwowowy		30.056 78
Zapasy Produkcji		168.806 79	Rezerwa Podatkowa		4.323 00
Udział w Przedsiębiorstwach		45.920 00	Tow. Kredyt. Przemysłu Polskiego		305.694 00
Kaucje		9.314 50	Akcepty		17.320 03
Papiery Procentowe		3.156 10	Depozyty		1.106 80
Weksle		31.700 00	Różni		60.169 26
Kasa Główna		2.020 70	Dostawcy		11.480 06
Kasa Fabryczna		307 12	Bank Dyskontowy Warszawski		79.850 00
Rachunek Bieżący Komisji Sprzedaży Cementu		15.735 34	Zysk za 1929 r.		179.573 03
Różni		4.284 93			
Dostawcy		1.833 48			
Banki		1.855 91			
		2,716.207 33			2,716.207 33

Rachunek Zysków i Strat za 1929 r.

		zł			zł
Utrzymanie Administracji		243.769 57	Zysk brutto za 1929 r.		679.341 48
Podatki Państwowe i Komunalne		76.562 59			
Procenty i Prowizje		52.356 10			
Koszty Handlowe		33.752 72			
Opłaty Stemplowe		3.453 69			
Ubezpieczenia od Ognia i inne		10.427 04			
Świadczenia Socjalne		79.446 74			
Zysk netto za 1929 r.		179.573 03			
		679.341 48			679.341 48

BANK FÜR HANDEL UND GEWERBE POZNAŃ POZNAŃSKI BANK DLA HANDLU I PRZEMYSŁU, SP. AKC.

BILANS SUROWY NA DZIEŃ 30 CZERWCA 1930 r.

STAN CZYNNY:	zł	zł	STAN BIERNY:	zł	zł
Kasa i sumy do dyspozycji w Banku Polskim, P. K. O. i Banku Gospodarstwa Kraj.		1.131.354'38	Kapitały własne:		
Waluty Zagraniczne		39.814'54	a) zakładowy	1.500.000'00	
Papiery wartościowe własne:			b) zapasowy	303.300'00	
a) pożyczki państwowe	37.285'61		c) inne rezerwy	—	1.803.300'00
b) papiery hipoteczne	113.420'33		d) fundusz amortyzacyjny	—	
c) akcje	<u>251.623'77</u>	402.329'71	Wkłady:		
Udziały i akcje w przedsiębiorstwach konsorcyjnych		452.937'37	a) terminowe	8.541.423'98	
Towary		—	b) a vista	<u>1.963.231'14</u>	10.504.655'12
Banki krajowe		355.962'54	Rachunki bieżące (saldo kred.)		3.361.388'25
Banki zagraniczne		539.871'90	Zobowiązania inkasowe		7.111'71
Weksle zdyskontowane		5.069.063'45	Redyskonto weksli		1.062.499'40
Weksle protestowane		259.668'61	Banki krajowe		209.364'11
Rachunki bieżące (saldo debet.:			Banki zagraniczne		597.716'84
a) zabezpieczone	8.923.487'27		Wierzyciele hipoteczni		2.268'50
b) niezabezpieczone	<u>1.157.731'01</u>	10.081.218'20	Różne rachunki		699.953'68
Pożyczki terminowe			Procenty, prowizje i różne zyski		734.111'59
Nieruchomości		82.686'00	Oddziały		528.354'97
Różne rachunki		34.944'66	Listy zastawne (obligacje)		—
Koszty, różnice kursowe i t. p.		536.398'29			
Oddziały		524.474'44			
Długoterminowe pożyczki hipot.		—			
		<u>19.510.724'17</u>			<u>19.510.724'17</u>
Udzielone gwarancje		442.514'78	Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji		442.514'78
Inkaso		1.991.680'78	Różni za inkaso		1.991.680'78
		<u>21.944.919'73</u>			<u>21.944.919'73</u>

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ

„Przemysł Chemiczny w Polsce, Spółka Akcyjna” W ZGIERZU

na zasadzie §§ 15 i 16 statutu, ogłoszonego w dn. 4 lipca 1927 r. w Nr. 149 „*Monitora Polskiego*”, zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w dn. 21 sierpnia 1930 r., o godz. 6 wieczorem w lokalu Banku Gospodarstwa Krajowego, ul. Krakowskie Przedmieście 32, z następującym porządkiem obrad:

- 1) Wybór Przewodniczącego Zebrania;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu zamknięcia i rachunku strat i zysków za 1929 r.;
- 3) Wyznaczenie wynagrodzenia dla Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 4) Zatwierdzenie budżetu i planu działalności na 1930 r.;
- 5) Wybór 4 członków Zarządu na miejsce wylosowanych;
- 6) Wybór 5 członków Komisji Rewizyjnej;

- 7) Upoważnienie dla Zarządu na zaciąganie nowych pożyczek i kredytów z zabezpieczeniem hipotecznym;
- 8) Zatwierdzenie sprzedaży reszty placu przy ul. Okopowej w Warszawie;
- 9) Wnioski.

Na podstawie § 10 statutu, ogłoszonego 4 lipca 1927 r. w Nr. 149 „*Monitora Polskiego*”, wszystkie akcje Spółki są na okaziciela i na podstawie § 20 tegoż statutu, właściciele akcji korzystają z głosu na Walnym Zgromadzeniu, o ile na 7 dni przed Walnym Zgromadzeniem złożą Zarządowi swoje akcje; zgodnie z powyższym Zarząd prosi o składanie akcji najpóźniej do dn. 14 sierpnia r. b. w lokalu Spółki w Zgierzu, ul. Leśna 7, lub w Warszawie, ul. Wilecza 19 m. 1.

Stosownie do § 17 statutu wnioski PP. Akcjonariuszów winny być złożone Zarządowi na piśmie nie później jak na dwa tygodnie przed terminem Zgromadzenia.

Towarzystwo Fabryk Portland-Cementu „WYSOKA”, S. A.

Bilans w dn. 31 grudnia 1929 r.

STAN CZYNNY:	zł	STAN BIERNY:	zł
Nieruchomości	19,101.635'40	Kapitał zakładowy	10,000.000'00
Ruchomości	659.121'52	Kapitał zapasowy	793.410'65
Zapasy materiałów	2,055.697'90	Kapitał amortyzacyjny	zł 5,218.322'18
Produkty gotowe	1,293 201'63	Amortyzacja za 1929 r.	zł 1,226.197'30
Kapitały i fundusze	1,429.578'32	Specjalny fundusz rezerwy pozostawiony	6,444.519'48
Dłużnicy	681.229'48	Podatek majątkowy	1,524 990'30
Wydatki roku przyszłego uiszczono w roku sprawozdawczym	59.365'67	Dywidenda niepodniesiona	9.835 81
		Wierzyciele (należności w obcych walutach przyjęte pg. kursu giełdowego z dn. 31/XII 1929 r.)	22.284'60
		Wydatki roku sprawozdawczego do uiszczenia w roku następnym	3,204.392'31
		Sumy przechodnie	88.524'74
		Zysk za 1929 r.	4.255'07
			3,187.616'96
	<u>25,279.829'92</u>		<u>25,279 829'92</u>
Kaucje i rachunki depozytowe	739.416'21	Kaucje i rachunki depozytowe	739.416'21

Rachunek Strat i Zysków za 1929 r.

WINIEN:	zł	MA:	zł
Koszty handlowe, pensje, podatki skarbowe i komunalne (z wyłąc. podatku dochodowego i majątkowego), opłaty stemplowe, koszty prawne i notarialne, procenty, prowizje, ubezpieczenia etc.	2,064.103'05	Zysk brutto za 1929 r.	6,791.825'79
Świadczenia społeczne	313.908'48		
Amortyzacja za 1929 r.	1,226.197'30		
Zysk za 1929 r.	3,187.616'96		
	<u>6,791.825'79</u>		<u>6,791.825'79</u>

Bilans oraz rachunek strat i zysków za 1929 r. zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonar. w dn. 19 lipca 1930 r. O terminie i miejscu wypłaty dywid. za 1929 r. w wysokości 12% nastąpiły oddzielne ogłoszenia.

ZARZĄD TOWARZYSTWA ZAKŁADÓW ŻYRARDOWSKICH Spółka Akcyjna

zawiadamia posiadaczy 5% obligacji Zakładów Żyrardowskich z 1894 roku, że w dniu 1 lipca 1930 r. wylosowane zostały następujące obligacje:

96, 102, 109, 120, 181, 267, 400, 400, 432, 614, 699, 711, 798, 817, 946, 1066, 1125, 1181, 1184, 1213, 1234, 1241, 1261, 1323, 1523, 1713, 1781, 1814, 1815, 1827, 1845, 1846, 1859, 1940, 1994, 2040, 2106, 2110, 2111, 2135, 2137, 2138, 2139, 2162, 2195, 2231, 2259, 2260, 2298, 2317, 2335, 2356, 2372, 2461, 2631, 2683, 2684, 2685, 2712, 2715, 2716, 2718, 2728, 2823, 2889, 2894, 2945, 2964, 2968, 3001, 3023, 3211, 3213, 3215, 3222, 3226, 3227, 3280, 3291, 3346, 3358, 3364, 3396, 3408, 3467, 3498, 3516, 3655, 3659, 3697, 3698, 3699, 3700, 3761, 3807, 3890, 3948, 4039, 4074, 4297, 4422, 4425, 4429, 4451, 4461, 4559, 4563, 4564, 4565, 4614, 4683, 4724, 4765, 4768, 4802, 4814, 4827, 4829, 4830, 4833, 5001, 5057, 5224, 5249, 5269, 5277, 5307, 5378, 5405, 5441, 5666, 5916, 5932, 5933, 5942, 5970, 5989.

Wypłacanie należności za wylosowane obligacje, według nominalnej wartości (po konwersji zł 500 za 500 rubli) rozpocznie się z dn. 1 października 1930 roku, w biurach Zarządu T-wa w Warszawie, ul. Traugutta 8. Z tym dniem ustaje oprocentowanie wymienionych wyżej wylosowanych obligacji.

AMERYKA

JEST NAJWIĘKSZYM
RYNKIEM NA ŚWIECIE

AMERYKAŃSKO-POLSKA

IZBA HANDLOWA
W STANACH ZJEDNOCZONYCH
149 East 67th Street New York City

POŚREDNICZY W NAWIĄZYWANIU
STOSUNKÓW HANDLOWYCH
POMIĘDZY AMERYKĄ A POLSKĄ

KUPCZE I PRZEMYSŁOWCZE POLSKII
po przybyciu do Nowego Yorku
UDAJ SIĘ ZARAZ DO IZBY

ROZMÓWISZ SIĘ TAM PO POLSKU, OTRZYMASZ
WSKAZÓWKI I POMOC BIUROWĄ ZADARMO!
KORESPONDENCJA W JĘZYKU POLSKIM

W POLSCE

załatwiał swe sprawy przez

Polsko - Amerykańską Izbę Handlową
Warszawa, Nowy Świat 72, tel. 26-62

„POLMIN”

PAŃSTWOWA FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH

SIEDZIBA DYREKCJI: LWÓW, ULICA SZPITALNA Nr. 1

TELEFONY: 2-48, 3-28, 39-20, 39-21

FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH
W DROHOBYCZU — TELEFON 105

REPREZENTACJA W WARSZAWIE
ul. Szkolna 2; telefony: 70-84, 114-75, 512-33 i 177-0

Reprezentacja w Gdańsku — Polish Petroleum Company — Krebsmarkt 7 — 8
Przedstawicielstwa zagraniczne we wszystkich stołecznych miastach Europy

POLECA ZNANE ZE SWEJ PIERWSZORZĘDNEJ JAKOSCI

OLEJE I SMARY SAMOCHODOWE

Polmin AS, Polmin AL, Polmin AZ, Polmin AF, Polmin AP, Polmin AD i Polmin AT

OLEJE CYLINDROWE, ODPOWIEDNIE DO
WSZYSTKICH WARUNKÓW PRACY. WYSOKOGA-
TUNKOWE OLEJE ŁOŻYSKOWE. OLEJE DO
SILNIKÓW SPALINOWYCH, DO KOMPRESORÓW PO-
WIETRZNYCH I KOMPRESORÓW CHŁODNICZYCH.
OLEJE TURBINOWE i TRANSFORMATORO-
WE. OLEJE WIERTNICZE. TŁUSZCZE MA-
SZYNOWE. SMARY DO LIN I KÓŁ ZĘBATYCH.
SMARY DO WÓZKÓW KOPALNIANYCH I OLEJE
OSIOWE. — PARAFINE, ŚWIECE, WAZE-
LINĘ TECHNICZNĄ. — BENZYNY: EKSTRAKCYJ-
NĄ, LOTNICZĄ, SAMOCHODOWĄ I MOTOROWĄ. —
NAFTE: RAFINOWANĄ I SILNOPŁOMIENNĄ. OLE-
JE GAZOWE. ASFALTY BEZPARAFINOWE I PARA-
FINOWE. SULFOKWASY, KWASY NAFTENOWE.

ODDZIAŁY W KRAJU:

BIAŁYSTOK, ul. Warszawska 7, tel. 10-34

KRAKÓW, ul. Szczepańska 9, tel. 15-82

LUBLIN, ul. Krak. Przedm. 46, tel. 10-74

LWÓW, ul. Szpitalna 1, tel. 3-23

ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska 152, tel. 6-27,

WARSZAWA, ul. Szkolna 2, tel. 114-75

POZNAŃ, ul. św. Marcina 18, tel. 35-36

SOSNOWIEC, ul. Naftowa 4, tel. 2-08

TORUŃ, ul. Mostowa 17, tel. 3-99

WILNO, ul. Jagiellońska 8, tel. 1-72

SKŁADY WŁASNE I KOMISOWE:

BIAŁYSTOK, BIELSK PODLASKI, BIŁGORAJ, BĘDZIN, BRODY, BYDGOSZCZ, CHELM, DOLINA, DRO-
HOBYCZ, GARWOLIN, GDYNIA, GRUDZIĄDZ, JAROSŁAW, KALISZ, KIELCE, KOŃSKIE, KOŁOMYJA,
KOWEL, KRAKÓW, KRASNOSTAW, LIDA, LUBLIN, LUBARTÓW, LWÓW, ŁĘCZYCA, ŁOMŻA, ŁÓDŹ,
MIĘDZYRZEC PODLASKI, NOWOGRÓDEK, OPOCZNO, OSTROWIEC, OSTRÓW, PABJANICE, RADOM,
RADZYŃ, RÓWNE, RYKI, SANDOMIERZ, SAMBOR, SIEMIATYCZE, SIEDLCE, SKIERNIEWICE, SOBOLEW,
SOSNOWIEC, STANISŁAWÓW, STRYJ, TOMASZÓW MAZ., TORUŃ, TARNOPOL, WARSZAWA, WILNO,
WIELUŃ, WIERZBNIK, WÓLKOWYSK, WŁOCŁAWEK, ZDUŃSKA WOLA, ZŁOCZÓW, ŻYRARDÓW

WŁASNY PARK CYSTERNOWY

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

INSTYTUCJA CENTRALNA
WARSZAWA, UL. NOWOGRODZKA 50

ODDZIAŁY: ODDZIAŁ GŁÓWNY W WARSZAWIE—UL. NOWOGRODZKA 50,
ODDZIAŁ WE LWOWIE — UL. PIŁSUDSKIEGO 25, ODDZIAŁ W WILNIE —
UL. WIELKA POHULANKA 24, ODDZIAŁ W POZNANIU—UL. KANTAKA 10,
ODDZIAŁ W GRUDZIĄDZU—UL. SIENKIEWICZA 18, ODDZIAŁ W KATO-
WICACH—UL. 3 MAJA 9, ODDZIAŁ W LUCKU—UL. PIŁSUDSKIEGO 15,
ODDZIAŁ W KRAKOWIE — PLAC SZCZEPAŃSKI 8, ODDZIAŁ W PIŃSKU —
LOHISZYŃSKA 18, ODDZIAŁ W LUBLINIE — UL. KAPUCYŃSKA 1,
ODDZIAŁ W KIELCACH—UL. SIENKIEWICZA 57, AGENTURA W GDYNI.

ADRES TELEGRAFICZNY INSTYTUCJI CENTRALNEJ "CENTROPEBROL"
ADRES TELEGRAFICZNY ODDZIAŁU "P E B R O L"

KAPITAŁ ZAKŁADOWY, CAŁKOWICIE WPŁACONY, z 130 MILIONÓW.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

UDZIELA DŁUGOTERMINOWYCH POŻYCZEK AMORTYZACYJNYCH W 7% LISTACH ZASTAWNYCH NA KUPNO GRUNTU I NA INWESTYCJE ROLNE; UDZIELA DŁUGOTERMINOWYCH KREDYTÓW NA WSZELKIEGO RODZAJU MELJORACJE ROLNE W 7% OBLIGACJACH MELJORACYJNYCH; UDZIELA DROBNYM I ŚREDNIM GOSPODARSTWOM ROLNYM KRÓTKOTERMINOWYCH KREDYTÓW OBROTOWYCH ZA POŚREDNICTWEM SPÓŁDZIELNI I SAMORZĄDOWYCH KAS POŻYCZKOWO-OSZCZĘDNOŚCIOWYCH; DOSTARCZA DROBNYM I ŚREDNIM GOSPODARSTWOM ROLNYM KREDYTU TOWAROWEGO W NAWOZACH SZTUCZNYCH ZA POŚREDNICTWEM SPÓŁDZIELNI I KAS SAMORZĄDOWYCH NA DOGODNYCH WARUNKACH KREDYTOWYCH; KUPIJE MAJĄTKI ZIEMSKIE NA PARCELACJĘ I PODEJMUJE SIĘ PARCELACJI KOMISOWEJ; PRZYJMUJE WKŁADY; Z 3 MIESIĘCZ. TERMINEM WYPOWIEDZENIA ZA OPROCENTOWANIEM ROCZNEM W WYSOKOŚCI 6 OD STA. Z 1 JEDNOMIESIĘCZ. TERMINEM WYPOWIEDZENIA ZA OPROCENTOWANIEM ROCZNEM 5 OD STA. NA KAŻDE ŻĄDANIE ZA OPROCENTOWANIEM ROCZNEM 4 OD STA. ORAZ NA KSIĄŻECZKI OSZCZĘDNOŚCIOWE ZA OPROCENTOWANIEM 6 OD STA ROCZNIE.

7% LISTY ZASTAWNE PAŃSTWOWEGO BANKU ROLNEGO SĄ ZABEZPIECZONE HIPOTEKAMI GOSPODARSTW WIEJSKICH, CAŁYM MAJĄTKIEM PAŃSTWOWEGO BANKU ROLNEGO, ORAZ GWARANCJĄ SKARBU PAŃSTWA. MAJĄ ONE WSZELKIE PRAWA PAPIERÓW PUPILARNYCH I PRZYJMOWANE SĄ PRZEZ SKARB PAŃSTWA NA KAUCJE I WADJA, ORAZ NA POCZET PODATKU MAJĄTKOWEGO OD WSZYSTKICH PŁATNIKÓW TEGO PODATKU. 7% OBLIGACJE MELJORACYJNE PAŃSTWOWEGO BANKU ROLNEGO OPIEWAJĄ NA ZŁOTE W ZŁOCIE, ORAZ NA RÓWNOWARTOŚĆ TYCHŻE W DOLARACH STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ; POSIADAJĄ GWARANCJĘ SKARBU PAŃSTWA, ORAZ BEZPIECZEŃSTWO PUPILARNE; PRZYJMOWANE SĄ PRZEZ SKARB PAŃSTWA NA KAUCJE I WADJA; WOLNE SĄ OD PODATKU OD KAPITAŁÓW I RENT.